

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Veronikos Kavaliauskaitės,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Fizinio asmens pripažinimas „viešu asmeniu“ ir „viešo asmens“
specifini fizinio asmens teisi gyvendinimo ypatumai**

Vadovas: doc. dr. Algirdas Taminskas

Recenzent : lekt. Eglė Lauraitytė

Vilnius 2016

TURINYS

VADAS	2
1. Viešojo asmens samprata	4
1.1. Viešojo asmens s vokos problematika	4
1.2. Vieš j asmen r šys	9
1.3. Vieš j asmen traktavimas siaur ja ir pla i ja prasme teism praktikoje	11
1.4. Viešumo lygis	15
2. Specifin s fizinio asmens teis s	19
2.1. Pagrindiniai specifini fizinio asmens teisi požymiai	19
2.2. Teis privat gyvenim ir jo nelie iamum	20
2.2.1. Teis s privat gyvenim reglamentavimas	20
2.2.2. Teis s privat gyvenim s voka ir turinys	22
2.2.3. Privataus asmens teis s privat gyvenim gyvendinimas	25
2.3. Teis atvaizd	28
2.4. Teis garb ir orum	34
3. Viešojo asmens specifini fizinio asmens teisi gyvendinimas	40
3.1. Saviraiškos laisv s ir teis s privat gyvenim santykis	40
3.2. Viešojo asmens teis privat gyvenim ir jo nelie iamum	44
3.3. Viešojo asmens teis atvaizd	49
3.4. Viešojo asmens teis garb ir orum	54
IŠVADOS	59
ŠALTINI S RAŠAS	61
SANTRAUKA	73
SUMMARY	75

VADAS

Temos aktualumas. Šiuolaikiniame pasaulyje kiekvienam fiziniam asmeniui yra būtina užtikrinti vienodą jo specifinių teisių gyvendinimą ir apsaugą. Šios teisės laikytinos labai svarbiausios kiekvieno individo egzistavimo dalimi, tačiau dalis šių teisių (pavyzdžiui, asmens privataus gyvenimo neliečiamumas) kasdien yra kitiems asmenims kitu visuomenės narių – remdamiesi savo teise žinoti ir gauti informaciją, jie dažnai tenkina savo smalsumą ir neturdami pagrįsto intereso peržengia kito asmens privatus ribas. Tuo ypatingai naudojasi visuomenės informavimo priemonės. Jau seniai buvo pastebėta, kad šioje sferoje paklausa kuria pasiliečiama¹. Šiame kontekste ypač pažeidžiamais tampa viešieji asmenys, kurie ir taip sulaukia daug didesnio susidomėjimo, kuris labai dažnai būna nepagrįstas. Problema ta, kad apibrėžti, kas yra viešasis asmuo ir kada jo specifinių teisių ribos gali būti pagrįstai peržengiamos, yra gana sudėtinga. Nors viešojo asmens kategorija yra gana nauja, tačiau ši asmenų teisės pažeidžiamos palyginti dažnai. Deja, viešaisiais laikytini asmenys ne visada kreipiasi teismines institucijas, kad būtų apgintos jų teisės, todėl teismų praktika nėra labai gausi ir pasižymi tam tikru nenuoseklumu ir neišsamumu. Kita vertus, naujausia nacionalinė teismų praktika formuojama teisinga linkme ir vis labiau atitinka Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktiką, todėl yra būtina ją išanalizuoti.

Darbo tikslas ir uždaviniai. Atsižvelgiant darbe temą, darbo tikslas yra vertinti, kokie fiziniai asmenys gali būti pripažinti viešaisiais ir nustatyti, kuo pasireiškia ši asmenų specifinių teisių gyvendinimo ypatumai, lyginant su privatusiais asmenimis. Siekiant tikslo, keliami tokie uždaviniai: 1) nustatyti kriterijus, kuriais remiantis, fizinis asmuo gali būti pripažintas viešuoju; 2) vertinti, kaip nuo viešojo asmens statuso priklauso viešumo lygis ir nustatyti, kokią rolę turi specifinių teisių gyvendinimui; 3) išskirti pagrindinius darbe nagrinjamam specifinių teisių požymius, kai šias teises gyvendina privatus asmuo; 4) palyginti, kuo skiriasi privataus ir viešojo asmens specifinių teisių gyvendinimas ir nustatyti, kokius pagrindus nulemia šiuos skirtumus.

Darbo objektas. Darbe yra nagrinjamas viešųjų asmenų specifinių teisių gyvendinimas, tačiau tikslinga objektą išskaidyti. Visų pirma yra nagrinjamas viešojo asmens statusas, t. y., kokie asmenys gali būti pripažinti viešaisiais. Antra, nagrinjamos specifinės fizinio asmens teisės. Atsižvelgiant praktikoje kylančią problematiką, pasirinkta nagrinėti tokias specifines fizinio asmens teises: 1) teisė privataus gyvenimo ir

¹WARREN, S. D.; BRANDEIS, L. *Right to Privacy* [interaktyvus]. Harvard Law Review, 1890[žiūrėti 2016-02-21]. Prieiga per internetą: <http://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_warr2.html>.

jo nelieiamum ; 2) teis atvaizd ; 3) teis garb ir orum . Darbe šios teis nagrinamos tiek, kiek būtina atskleisti ši teisi gyvendinimo skirtumus, kai jas gyvendina privatis ir viešieji asmenys. Reikia, pažymėti, kad darbe nebus nagrinami ši teisi gynybos būdai, išskyrus tiek, kiek būtina atskleisti su viešojo asmens statusu susijusius ypatumus.

Tyrimo metodai. Atliekant tyrimą buvo naudojami vairūs metodai. Lyginamasis – funkcinis buvo naudojamas tam, kad palyginti viešojo ir privataus asmens specifini teisi gyvendinim . Naudojantis sisteminiu – analizės metodu buvo tiriamos teis aktuose esančios savykos, taip pat analizuojama teismų praktika. Siekiant atskleisti savyk ir samprat prasmę, buvo naudojamas lingvistinis metodas. Aprašomasis metodas naudotas tiek, kiek buvo būtina atskleisti pagrindines teisinio reguliavimo nuostatas ir teisės doktrinos pozicijas. Pagaliau, naudojantis loginiu – analitiniu metodu apibendrinta darbo medžiaga ir suformuluoti apibendrinimai bei išvados.

Darbo originalumas. Fizinio asmens pripažinimo viešaisiais klausimas Lietuvoje nėra nagrinamas labai gausiai, nemažai tam skirt darbų yra parašyti palyginti seniai. Paprastai šis klausimas nagrinamas tiriant konkrečias specifines fizinio asmens teises, pavyzdžiui teisę privat gyvenim ir jo nelieiamum arba asmens garb ir orumo gynim . Tokiu būdu paprastai nėra itin daug dėmesio skiriama viešojo asmens statuso ištyrimui, taip pat koncentruojamasi tik tos konkrečios teisės gyvendinimo ypatumus.

Šiame darbe, remiantis naujausia teismų praktika, yra nagrinamas fizinio asmens pripažinimo viešuoju klausimas ir atskleidžiama, kuo pasižymi darbe nagrinjamieji specifiniai teisi ypatumai, kai jas gyvendina tokie status turintys asmuo.

Svarbiausi šaltiniai. Atsižvelgiant negaus teisin reguliavim , pagrindinis šaltinis, kuris buvo naudotas atliekant tyrimą, yra Lietuvos nacionalini teismų ir EŽTT praktika, kuri geriausiai atskleidžia viešojo asmens savyk ir fizinio asmens pripažinim viešuoju bei nagrinjamieji specifiniai teisi svarbiausius aspektus. Taip pat nagrinama teisės doktrina, gausiai remtasi naujausia 2015 m. L. Meškauskaitės monografija², analizuotos ir kitos tiek Lietuvos, tiek užsienio autorių pozicijos nagrinjamais klausimais.

²MEŠKAUSKAITĖ, L. *Teisė privat gyvenim* . Vilnius: Valstybinis monografijų registras, 2015.

1. Viešojo asmens samprata

1.1. Viešojo asmens s vokos problematika

Viešojo asmens s voka Lietuvos teis je yra palyginti nauja, tod l labai svarbu iširti, kaip ji yra reglamentuojama ir ar to pakanka. Viešojo asmens s vok reikia apibr žti tam, kad b t galima nustatyti, kuo pasižymi tokio asmens specifini teisi gyvandinimas, lyginant su priva iu asmeniu ir išskirti pagrindinius ypatumus, nes socialinis asmens statusas yra pagrindas šias teises apriboti. Pagrindiniai teis s aktai tvirtinantys, ši teisi apsaug yra Europos žmogaus teisi ir pagrindini laisvi apsaugos konvencija³ (toliau – Konvencija) ir Lietuvos Respublikos Konstitucija⁴ (toliau – Konstitucija), ta iau fizini asmen skirstymo priva ius ir viešuosius, o taip pat ši s vok paaiškinimo juose n ra. Nepaisant to, viešojo asmens s voka yra pripaž stama tiek teis s doktrinoje, tiek ir teism praktikoje. Kai kuriuose nacionaliniuose ir regioniniuose teis s aktuose galima rasti s vokos „viešasis asmuo“ paaiškinim , ta iau kitur šis žodži junginys n ra vartojamas, o ankstesn je Lietuvos Aukš iausiojo Teismo (toliau – LAT) praktikoje galima rasti ir kitoki s vok - „viešasis subjektas“⁵. Kadangi n ra vieno apibr žimo ir viešojo asmens statusas yra laikytinas vertinam ja kategorija, tikslinga išskirti kriterijus, kurie pad t nustatyti, ar asmuo laikytinas viešuoju, ar ne, ir tokiu b du sukongretinti viešojo asmens s vok . Teis s doktrinoje taip pat buvo si loma tiksliai apibr žti viešojo asmens s vok ⁶. Pažym tina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas) savo nutarime buvo nurod s statym leid jo pareig apibr žti kriterijus, pagal kuriuos tam tikrus asmenis galima priskirti viešiesiems asmenims⁷.

Vienas svarbiausi teis s akt , analizuojant viešojo asmens s vok , yra Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas⁸ (toliau - CK). Aktual s yra CK 2. 22, 23 ir 24 straipsniai. Šiame statyme viešojo asmens s voka yra minima CK 2. 24 straipsnio 6 dalyje: „<...>, jeigu tie duomenys yra paskelbti apie vieš asmen bei jo valstybin ar visuomenin veikl <...>“. Kituose min tuose straipsniuose yra nurodomi tik požymiai, leidžiantys asmen identifikuoti kaip vieš j . CK 2. 22 straipsnio 2 dalyje yra tvirtinta: „<...>, jeigu šie veiksmai yra susij su visuomenine asmens veikla, jo tarnybine pad timi, <....>“, o

³Europos žmogaus teisi ir pagrindini laisvi apsaugos konvencija. *Valstyb s žinios*, 1995, Nr. 40-987.

⁴Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstyb s žinios*, 1992, Nr. 33-1014.

⁵Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. *2005 m. lapkri io 2 d. nutartis civilin je byloje V. P. v. UAB „Respublikos leidiniai“*, Nr. 3K-3-537/2005.

⁶JO IEN , D.; ILINSKAS, K. *Žmogaus teisi apsaugos problemos tarptautin je ir Lietuvos Respublikos teis je*. Vilnius: Teis s projekt ir tyrim centras, 2005, p. 126.

⁷Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas „D l Lietuvos Respublikos Visuomen s informavimo statymo 8 straipsnio ir 14 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstyb s žinios*, 2002, Nr. 104-4675 .

⁸Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstyb s žinios*, 2000, Nr. 74-2262.

CK 2. 23 straipsnio 3 dalyje yra tokia formuluotė: „<...>, atsižvelgiant asmens einamas pareigas ar padėtį visuomenėje, <...>“. Taigi CK viešojo asmens sąvoka nėra paaiškinama, yra nurodoma keletas abstrakti kriterijai: valstybinė ar visuomeninė veikla, tarnybinė padėtis, einamos pareigos ir padėtis visuomenėje, tačiau, kokios tai pareigos ar veikla, paaiškinama nėra. Nacionalinis teisės aktas, kuriame galima rasti viešojo asmens sąvokos paaiškinimą, yra Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo statymas⁹ (toliau – VI). 2006 m. rugsėjo 1 d. sigaliojus naujai šio statymo redakcijai¹⁰, buvo tvirtinta viešojo asmens sąvoka. VI 2 straipsnio 75 dalis numato, kad: „Viešasis asmuo – valstybės politikas, teisėjas, valstybės ar savivaldybės pareigūnas, politinės partijos ir (ar) asociacijos vadovas, kuris dėl einamų pareigų arba savo darbo pobūdžio nuolat dalyvauja valstybinėje ar visuomeninėje veikloje, arba kitas fizinis asmuo, jeigu jis turi viešojo administravimo galiojimus ar administruoja viešąjį paslaugų teikimą arba jeigu jo nuolatinė veikla turi reikšmę viešiesiems reikalams“. Šis viešojo asmens sąvokos paaiškinimas leidžia nustatyti kategorijas asmenis, kurie yra laikomi viešaisiais asmenimis (politikas, teisėjas, valstybės ar savivaldybės pareigūnas), tačiau jis nėra visiškai detalus ir konkretus, nes tokios sąvokos kaip „valstybinė ar visuomeninė veikla“, „nuolatinė veikla turi reikšmę viešiesiems reikalams“ nėra paaiškintos ir yra laikytinos interpretavimo dalyku.

Atliekant viešojo asmens sąvokos analizę, tikslinga yra panagrinėti ne tik nacionalinius teisės aktus, bet ir regioninius teisės šaltinius. Paties voka viešasis asmuo (angl. *public figure*) yra paminėta Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliucijoje Nr. 428/1970 „Dėl masinės informacijos ir žmogaus teisių“ (toliau – Rezoliucija Nr. 428/1970)¹¹, o detalios paaiškinimai galima rasti 1998 m. rezoliucijoje Nr. 1165 (1998) 1 „Teisė privatumui“ (toliau – Rezoliucija Nr. 1165 (1998))¹². Čia numatyta, kad „viešieji asmenys – tai yra asmenys, kurie dirba valstybės tarnyboje ir (ar) naudoja visuomeninius išteklius, o plačiau kalbant, visi tie, kurie vaidina svarbų vaidmenį viešajame gyvenime – politikoje, ekonomikoje, menuose, socialiniame, sporto ar bet kurioje kitoje srityje“. Pateikta sąvoka išplečia viešojo asmens apibrėžimą – nurodomos tokios sritys kaip sportas, menas, ekonomika ir kt., todėl išskirtinas dar vienas kriterijus –

⁹Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo statymas. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 71-1706.

¹⁰Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo statymo pakeitimo statymas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 82-3254.

¹¹1970 m. sausio 23 d. Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliucija Nr. 428/1970 „Dėl masinės informacijos priemonių ir žmogaus teisių“. [interaktyvus, žiūrėta 2016-02-15] Prieiga per internetą: <<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=15842&lang=en>>.

¹²1998 m. birželio 23 d. Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliucija Nr. 1165 (1998) 1. Teisė privatumui. [interaktyvus, žiūrėta 2016-02-15]. Prieiga per internetą: <<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16641&lang=en>>.

asmens žinomumas. Tai reiškia, kad viešaisiais gali būti laikomi ne tik tie asmenys, kurie dėl savo užimam pareig arba veiklos daro tak viešiesiems reikalams, bet ir tie, kurie visuomenei yra žinomi, garsūs, tačiau nedalyvaujantys valstybinėje veikloje, nepriimančys valstybinis reikšmingas sprendimus – sportininkai, menininkai, aktoriai, dainininkai ir pan. Tiesa, Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacijoje Nr. R (2000) 6¹³ yra atskirai tvirtinta kitokia viešojo asmens (angl. *Public Official*) sąvoka, kuri reiškia viešuosius asmenis kaip valstybės tarnautojus/pareigūnus.

Galima panagrinėti, kaip viešieji asmenys yra aiškinami ne tik Lietuvoje ar Europos Bendrijoje, bet ir JAV. JAV šis aiškinimas yra gana platus, tačiau teismai susiduria su tam tikrais sunkumais. Šioje šalyje viešieji asmenys yra skirstomi *public officials* (šiai kategorijai priskirtini politikai ir valstybės tarnautojai, todėl toliau aiškinant JAV situaciją, bus vartojama bendra sąvoka – valstybės pareigūnai) ir *public figures* (žinomi asmenys, ši sąvoka toliau bus vartojama šioje pastraipoje). Pirmoji kategorija yra skirstoma dar dvi r šis, priklausomai nuo einam pareig: 1) asmenys, kurie turi esminį atsakomybę ir/ar kontroliuoja valstybinius reikalus ir 2) pozicija valstybės tarnyboje yra tokia, kad sukuria atskirą visuomenės susidomėjimą asmeniu, kuris tas pareigas eina¹⁴. Pirmasis aiškinimas teismams nesukelia didesnių problemų, tačiau taikyti antrąjį yra sudėtinga, nes nėra lengvąjį pagrįsti, todėl jį kritikuotina¹⁵. Kita pozicija yra tokia, kad valstybės pareigūnai yra tie asmenys, kurie pareigas yra išrinkti visuomenės, bet tai ne visi valstybės tarnautojai¹⁶. Dėl šių asmenų, pavyzdžiui, šmeižimo bylose reikia vertinti asmens einam pareig svarbą ir kaip tos pareigos yra susijusios su paskleistas teiginiais¹⁷. Apibrėžti, kas JAV yra laikoma žinomu asmeniu yra dar sudėtingiau. Tai asmenys, kurie viešaisiais laikomi dėl savo veiklos, taip pat tai gali būti blogai pagarsėjusių asmenys, žymūs asmenys. Dėl šių asmenų yra susiformavusios kelios pozicijos, pavyzdžiui, vieni tokių asmenų priskyrimas viešiesiems grindžiamas jokia visuomenei. Ir būtent jokia viešiesiems reikalams praktiškai prilygina šiai kategorijai valstybės pareigūnams, argumentuojant, kad nors tai ir ne valstybės pareigūnas, dėl tokos jis gali būti prilyginamas šiam. Kita nuomonė remiasi asmens žinomumu: svarbiausia yra ne

¹³2000 m. vasario 24 d. Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacija Nr. R (2000) 6 dėl viešųjų asmenų statuso Europoje. [interaktyvus; žiūrėti 2016-02-15] Prieiga per internet : <<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=340693&Site=CM>>.

¹⁴Rosenblatt v. Baer, 383 U.S. 75 (1966).

¹⁵ADAMS, K. M. *(Re)defining Public Officials and Public Figures: A Washington State Primer*[interaktyvus]. Seattle University Law Review. Seattle University School of Law, vol 23: 1155-2000, s.a. [žiūrėti 2016-02-25], p. 1166. Prieiga per internet : <<http://www.webcitation.org/6IUE3QFkO>>.

¹⁶New York Times Co. v. Sullivan, 376 U.S. 254 (1964).

¹⁷ADAMS, K. M. *(Re)defining Public Officials and Public Figures: A Washington State Primer* [interaktyvus]. Seattle University Law Review. Seattle University School of Law, vol 23: 1155-2000, s.a. [žiūrėti 2016-02-25], p. 1171. Prieiga per internet : <<http://www.webcitation.org/6IUE3QFkO>>.

asmens taka, o jo matomumas, skaitant žiniasklaidos priemones, kurio asmuo pats siek savo veiksmis¹⁸. Vienu metu JAV teismai net m gino tvirtinti priverstinio viešojo asmens (angl. - *involuntary public figure*) koncepcij , kuri buvo grindžiama tuo, kad privatis asmenys turi b ti pripaž stami viešaisiais, net jei jie ir ne savo noru dalyvavo tam tikroje viešojoje diskusijoje. Tokio aiškinimo buvo atsisakyta, nes vien tai, kad privatus asmuo dalyvauja viešoje diskusijoje, nepadaro jo viešu. Priverstiniai viešieji asmenys yra laikytini hipotetine kategorija, nes juos apibr žti yra labai sunku¹⁹. Geriausiai vis JAV teism pozicij išsiskyrim d l asmens pripažinimo žinomu asmeniu apibendrina toks testas: 1) visuomenin s diskusijos egzistavimas, 2) koku pagrindu ir kaip plaiiai asmuo joje dalyvavo. Išskirta ir treioji s lyga, kuri siejama su atsakomyb s nustatymu šmeižimo bylose – kaip paskleisti teiginiai yra susij su vykusia diskusija ir joje dalyvavusiu asmeniu²⁰. Šis aiškinimas yra pagirtinas d l to, kad apima bent tik tin asmens tak visuomen je, o diskusijos privalomumas tvirtina visuomenei svarbaus klausimo egzistavim²¹. Reikia pažym ti, kad toks testas svarbus ir vertinant asmens teisi ribojimo pagr stum . Atskirai, kaip visuomen s veik jai, JAV yra išskiriamos ir žymyb s (angl. - *celebrities*)²².

Atlikta analiz rodo, kad apibr žti, kas yra viešasis asmuo yra labai sud tinga, ta iau galima išskirti kriterijus, kuriuos atitinkantys fiziniai asmenys yra laikytini viešaisiais. Pirma, viešaisiais asmenimis yra laikomi tam tikras, paprastai aukštas, pareigas užimantys asmenys. Yra tiesiogiai nurodomi politikai, teis jai, valstyb s ar savivaldybi pareig nai. Toks priskyrimas nekelia klausim ir laikytinas pagr stu, nes visuomen be joki abejoni turi teis ir pagr st interes žinoti apie tuos asmenis, kurie priima esminius, visuomenei svarbius sprendimus. Asmenims, einantiems tokias svarbias valstybines pareigas, yra keliami aukšti moral s reikalavimai, reikalaujama nepriekaištingos reputacijos. Tod l toki asmen pripažinimas viešaisiais ir šio statuso nulemiamas specifini teisi apribojimas užtikrina tai, kad visuomenei tampa žinoma, kaip asmuo vykdo savo pareigas ir ar jis yra tam tinkamas – tokiu b du visuomenei tokio asmens veikla tampa skaidresn . Politik ir valstybines pareigas einan i asmen priskyrim viešiesiems pripaž sta ir

¹⁸*Ibid*, p. 1173; 1177.

¹⁹ROSEN, M. L. *Media Lament – The Rise and Fall of Involuntary Public Figures* [interaktyvus]. St. John's Law Review. Issue 3 Volume 54, Spring 1980 [ži r ta 2016-02-25], p. 507. Prieiga per internet : <http://scholarship.law.stjohns.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2399&context=lawreview>.

²⁰Waldbaum v. Fairchild Publications, Inc., 627 F.2d 1287, 1292 (D.C. Cir. 1980).

²¹ADAMS, K. M. *(Re)defining Public Officials and Public Figures: A Washington State Primer* [interaktyvus]. Seattle University Law Review. Seattle University School of Law, vol 23: 1155-2000 [ži r ta 2016-02-25], p. 1185. Prieiga per internet : <http://www.webcitation.org/6IUE3QFkO>.

²²GURNEY, D. S. *Celebrities and the First Amendment: Broader Protection Against the Unauthorized Publication of Photographs* [interaktyvus]. Indiana Law Journal, Maurer School of Law: Indiana University, volume 61, Issue 4, 1986 [ži r ta 2016-02-29]. Prieiga per internet : <http://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2163&context=ilj>.

LAT²³. EŽTT taip pat yra nagrinę s daug bylų, kuriose viešaisiais asmenis pripažino politikus²⁴, aukštus valstybės pareigūnus, pavyzdžiui Ministro Pirmininko pavaduotoj²⁵ ir valstybės tarnautojus²⁶. Reikia atkreipti dėmesį, kad pagal LAT praktiką viešaisiais nėra pripažinti tokie valstybės tarnautojai, kurie neturi galios duoti privalomų nurodymų atskiriems visuomenės nariams²⁷. Antra, galima išskirti grupę bendrą brožą, būdingą nagrinėtoms s vokams, kurių pagrindu fizinis asmuo gali būti laikomas viešuoju. Tai yra tokie kriterijai: visuomeninė veikla, padintis visuomenėje, veiklos reikšmė viešiesiems reikalams. Išskirtinas ir Rezoliucijoje Nr. 1165 (1998) nurodytas žinomumo kriterijus. Šie požymiai ir kelia didžiausią problemą, kuri lemia tai, kad viešojo asmens institutas yra laikomas vertinama kategorija. Kaip teigia L. Meškauskaitė, „<...> neišku, kokie asmenys laikytini dalyvaujantiais visuomeninėje ir politinėje veikloje, kiek intensyviau tas dalyvavimas turėtų būti, kuo jis turėtų pasireikšti ir pan. Pagal tokias nuostatas galima būtų atskleisti beveik bet kurio visuomeninėje ar politinėje veikloje dalyvaujantio asmens privatų gyvenimą“²⁸. EŽTT praktikoje šiai viešųjų asmenų kategorijai buvo priskirti verslininkai ir kompanijų vadovai²⁹, vairios žymybės – dainininkas³⁰, aktoriai³¹ ir pan. Kaip kito Lietuvos teismų praktika šiuo klausimu, aptariama kitoje darbo dalyje - 1.3. Viešųjų asmenų traktavimas siaurąja ir plačiąja prasme teismų praktikoje.

Apibendrinant galima pasakyti, kad apibrėžti, kas yra viešasis asmuo yra gana sudėtinga, nes kriterijai, kuriais remiantis fizinis asmuo gali būti pripažintas viešuoju, yra vertinamojo pobūdžio ir nėra tiksliai apibrėžti. Žinoma, kai asmuo eina tam tikras pareigas arba yra politikas, nustatyti, ar jis yra viešasis, ar ne, paprasčiau. Kitais atvejais, kai fiziniai asmenys užsiima tam tikra veikla ar yra gerai žinomi visuomenei, atsakyti

²³Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1998 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. 1 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7, 71 straipsnių ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo statymo taikymo teismų praktikoje nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas“ (Teismų praktika, 1998, Nr.9).

²⁴Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2007 m. balandžio 24 d. sprendimas *Lombardo and Others v. Malta* byloje, Nr. 7333/06.

²⁵Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2002 m. vasario 21 d. sprendimas *Schüssel v. Austria* byloje, Nr. 42209/98.

²⁶Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2003 m. gegužės 6 d. sprendimas *Perna v. Italy* byloje, Nr. 48898/99.

²⁷Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegija. 2008 m. rugpjūčio 14 d. nutartis civilinėje byloje *Z. O. ir A. O. v. UAB „Didelis pliusas“*, Nr. 3K-3-390/2008.

²⁸MEŠKAUSKAITĖ, L. Žiniasklaidos pažeistų asmens teisių gynimo būdai. *Teisės problemos*, 2005, t. 64(56), p. 119.

²⁹Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2007 m. kovo 1 d. sprendimas *Tonsberg Blad and Haukom v. Norway* byloje, Nr. 510/04; Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1999 m. sausio 21 d. sprendimas *Fressoz and Roire v. France* byloje, Nr. 29183/95.

³⁰Europos Žmogaus Teisių Teisma. 2009 m. liepos 23 d. sprendimas *Hachette Filipacchi Associes („ICI PARIS“) v. France* byloje, Nr. 12268/03.

³¹Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2012 m. vasario 7 d. sprendimas *Axel Springer AG v. Germany* byloje, Nr. 39954/08; Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2012 m. spalio 9 d. sprendimas *Alkaya v. Turkey* byloje, Nr. 42811/06.

klausim , ar jie yra viešieji, ar ne yra sud tinga. Šiuos klausimus sprendžia teismai kiekvienu konkre iu atveju. Jei statyminis reguliavimas b t konkretesnis ir labiau apibr žtas, tai palengvint ne tik teism darb bei praktikoje kylan ias problemas, bet ir užtikrint didesn teisin aiškum tiems asmenims, kurie bent potencialiai gal t b ti laikomi viešaisiais, nes socialinis statusas gali nulemti ši asmen specifini teisi apribojim . Kita vertus, baigtinio s rašo, kokie fiziniai asmenys yra viešieji, negali b ti ir šis institutas tikriausiai visada išliks vertinamojo atspalvio, tod l svarbu užtikrinti, kad vertinimas, ar asmuo konkre iu atveju laikytinas viešuoju, b t kuo aiškesnis, o kriterijai, kuriais remiamasi – labiau apibr žti.

1.2. Vieš j asmen r šys

Siekiant išsamiau išnagrin ti viešojo asmens samprat , tikslinga aptarti vieš j asmen r šis. Tiek Lietuvos teis s doktrinoje³², tiek ir Lietuvos teism praktikoje³³ yra išskiriamos dvi vieš j asmen r šys – *ex officio* ir trumpalaikiai viešieji asmenys.

Pirmoji išskirta r šis yra *ex officio* viešieji asmenys. Terminas *ex officio* išvertus iš lotyn kalbos reiškia ”iš pareigos, t. y. pagal savo tarnybos pareigas“³⁴. Tai reiškia, kad *ex officio* viešieji asmenys yra tokiais laikomi d l savo pareig , veiklos ar visuomenin s pad ties³⁵. Paaiškinim galima rasti ir LAT praktikoje: „Viešuoju asmeniu *ex officio* paprastai laikomi asmenys, d l savo einam pareig , veiklos ar visuomenin s pad ties nuolat sulaukiantys visuomen s d mesio ir pagr stai j dominantys“³⁶. Taigi, prie šios vieš j asmen grup s vis pirma reikia priskirti politikus, valstyb s tarnautojus, valstyb s ar savivaldybi pareig nus ir kitus asmenis, kurie užsiima nuolatine valstybine ir visuomenine veikla. Be to, prie šios vieš j asmen r šies gali b ti priskiriami ir visuomenei žinomi asmenys – menininkai, sportininkai, dainininkai ir pan. Kalbant apie viešuosius asmenis *ex officio*, pažym tina, kad LAT yra išaiškin s, kad asmuo,

³²MIKEL NAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2004, p. 56.

³³Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilin je byloje S. Š. ir V. Š. v. UAB „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-7-2/2008; Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2006 m. lapkri io 6 d. nutartis civilin je byloje N. K. v. UAB „TV grup “, UAB „Laisvas ir nepriklausomas kanalas“, Nr. 3K-3-569/2006; Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2002 m. lapkri io 18 d. nutartis civilin je byloje B. J. v. UAB „Valstie i laikraštis“, Nr. 3K-3-1373/2002; Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2004 m. vasario 23 d. nutartis civilin je byloje J. G. v. UAB „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-3-87/2004 ir kt.

³⁴KVIETKAUSKAS, V., et al. *Tarptautini žodži žodynas*. Vilnius: Vyriausioji enciklopedij redakcija, 1985.

³⁵MEŠKAUSKAIT , L. *Teis privat gyvenim*. Vilnius: Valstyb s mon registr centras, 2015, p. 242.

³⁶Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2008 m. rugpj io 14 d. nutartis civilin je byloje Z. O. ir A. O. v. UAB „Didelis pliusas“, Nr. 3K-3-390/2008; Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2015 m. geguž s 8 d. nutartis civilin je byloje V. S. v. uždaroji akcin bendrov „Dimstis“, K. G., Nr. 3K-3-260-695/2015 ir kt.

gyvenantis mažame miestelyje, laikytinas viešuoju asmeniu d l savo ankstesn s, neseniai vykdytos politin s veiklos (buvo partijos skyriaus pirmininkas, rajono tarybos narys, kandidatavo Seim), nepaisant to, kad paskutinius kelerius metus iš aktyvios veiklos jis buvo pasitrauk s³⁷. Teismas šioje byloje nurod , kad asmuo d l anks iau ilg laik eit pareig buvo žinomas miestelio žmogus ir k l pagr st visuomen s susidom jim juo. Taigi, net jei asmuo, kuris laikytinas *ex officio* viešuoju asmeniu, neužima pareig ar nedalyvauja veikloje, kuri buvo pagrindas j tokiu pripažinti, teismas, vertin s visas aplinkybes, gali ir toliau tok asmen laikyti viešuoju.

Antroji vieš j asmen r šis yra trumpalaikiai viešieji asmenys. Pagrindinis skirtumas nuo *ex officio* vieš j asmen yra tas, kad šie asmenys viešaisiais laikomi d l tam tikro su jais susijusio vykio arba poelgio³⁸, o ne d l užimam pareig ar veiklos. Tokie asmenys paprastai nesiekia visuomen s d mesio. Susidom jim asmeniu gali nulemti vairios priežastys, tai gali b ti, pavyzdžiui, padarytas sunkus nusikaltimas arba asmens atliktas žygdarbis (gaisro metu išgelb jami žmon s ir pan.). Lietuvos teism praktikoje galima rasti konkre ius atvejus, kada fizinis asmuo buvo pripažintas trumpalaikiu viešuoju asmeniu, pavyzdžiui, tai yra byloje dalyvaujantys asmenys, nes teismo pos džiai vyksta viešai³⁹; mokytojas, kai kilo konfliktas tarp jo ir didel s dalies jo mokini t v⁴⁰; mergina, kuri, kaip tariama, dalyvavo tam tikros, tuo metu visuomen dominusios organizacijos (sektos) veikloje⁴¹ ir kt. Fizinio asmens, kuris laikytinas trumpalaikiu viešuoju asmeniu, nuotraukos spausdinamos laikraš iuose, skelbiamos interneto portaluose, rodomi reportažai per televizij . Tiesa, reikia atkreipti d mes , kad jei n ra pagrindo asmen pripažinti viešuoju d l pareig ar veiklos, o tiesiog per televizij yra parodomas siužetas apie jo šeim , tai n ra pagrindas asmen pripažinti trumpalaikiu viešuoju asmeniu⁴². Taigi, galima daryti išvad , kad bet kokiu atveju visuomen s susidom jimas net ir trumpalaikiu viešuoju asmeniu turi b ti pagr stas. Užsienio literat roje tokie asmenys vadinami „dienos naujien žymyb mis“, „blic“ viešaisiais arba

³⁷Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2015 m. geguž s 8 d. nutartis civilin je byloje V. S. v. uždaroji akcin bendrov „Dimstis“, K. G., Nr. 3K-3-260-695/2015.

³⁸MIKEL NAS, V., et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2004, p. 56.

³⁹Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2001 m. spalio 17 d. nutartis civilin je byloje L. K. v. V. Žutauto leidybin mon „Kriminalistika“, Nr. 3K-3-988/2001.

⁴⁰Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2002 m. lapkri io 18 d. nutartis civilin je byloje B. J. v. UAB „Valstie i laikraštis“, Nr. 3K-3-1373/2002.

⁴¹Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2006 m. lapkri io 6 d. nutartis civilin je byloje N. K. v. UAB „TV grup “, UAB „Laisvas ir nepriklausomas kanalas“, Nr. 3K-3-569/2006.

⁴²Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2008 m. rugpj io 14 d. nutartis civilin je byloje Z. O. ir A. O. v. UAB „Didelis pliusas“, Nr. 3K-3-390/2008.

„dienos naujienose pasižym jusiais“⁴³. Susidom jimas šiais asmenimis trunka neilgai, visuomen s d mesys tokiam asmeniui greitai išbl sta, jis yra pamirštamasis, o visuomen domisi naujais vykiais ir aktualijomis ir tai nulemia nauj trumpalaiki vieš j asmen atsiradim . LAT savo praktikoje yra nurod s, kad mirusio asmens privataus gyvenimo fakt paskelbimas pra jus ketveriems metams po jo mirties tokiomis aplinkyb mis, kurios tuo metu gal jo sukelti stipr visuomen s susidom jim , n ra pateisinamas trumpalaikiu visuomen s susidom jimu⁴⁴. Tai reiškia, kad nors asmuo tam tikru laikotarpiu ir k l didel visuomen s susidom jim juo, ta iau pra jus tam tikram laikui (o min tu atveju – ilgam laikui, pra jo ketveri metai) nebelieka pagrindo tok asmen laikyti viešu ir skelbti informacij apie jo privat gyvenim ar publikuoti atvaizd , remiantis tuo, kad asmuo laikytinas viešuoju.

Apibendrinant tai, kas pasakyta, vieš j asmen skirstymas *ex officio* ir trumpalaikius viešuosius asmenis turi neabejotin reikšm , ta iau jis neleidžia išvardinti konkre i kriterij , kuriais remiantis fizin asmen galima pripažinti viešuoju. Didžiausia jo reikšm yra ta, kad išskiriami trumpalaikiai viešieji asmenys, kurie tokiais tampa ne d l užimam pareig , suteikt galiojim ar kitos veiklos. Bet kuris privatus fizinis asmuo gali visiškai netik tai kuriam laikui tapti viešuoju asmeniu. Ir nepaisant to, kad visuomen s susidom jimas tokiu asmeniu paprastai trunka labai trumpai, jo specifin s teis s gali b ti pažeidžiamos ir turi b ti nubr žiamos j ribos bei užtikrinama apsauga.

1.3. Vieš j asmen traktavimas siaur ja ir pla i ja prasme teism praktikoje

Vienas svarbiausi ir daugiausiai diskutij keliantis klausimas, analizuojant viešojo asmens samprat , yra vieš j asmen traktavimas siaur ja ir pla i ja prasm mis. Vienodos nuomon s šiuo klausimu teis s doktrinoje n ra, taip pat nuolat kito ir teism praktika. Šioje darbo dalyje bus analizuojamas vieš j asmen traktavimo siaur ja ir pla i ja prasm mis klausimas ir atskleidžiama, kokias problemas tai sukelia.

Viešaisiais asmenimis siaur ja prasme yra laikomi tie asmenys, kurie viešaisiais pripaž stami d l savo pareig ir veiklos⁴⁵: kaip jau min ta aukš iau, tai yra politikai, valstybi ir savivaldybi pareig nai, valstyb s tarnautojai, teis jai, politini partij ir (ar) asociacij vadovai. Šias pareigas einantys asmenys yra vadinami kaip viešieji VI 2 straipsnio 75 dalyje. Tai yra asmenys, kurie turi gali priimti visuomenei svarbius sprendimus, daryti tak jos gyvenimui, spr sti svarbius jai klausimus. Vieš j asmen

⁴³MEŠKAUSKAIT , L. *Teis privat gyvenim* . Vilnius: Valstyb s mon registr centras, 2015, p. 242.

⁴⁴Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilin je byloje S. Š. ir V. Š. v. UAB „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-7-2/2008.

⁴⁵MEŠKAUSKAIT , L. *Teis privat gyvenim* . Vilnius: Valstyb s mon registr centras, 2015, p. 243-244.

traktavimas plačia prasme apima viešuosius asmenis, kurie patenka traktavimą siaurąja prasme ir tuos, kurie yra vertinami taikant žinomumo kriterij⁴⁶ – žymius sportininkus, menininkus, verslininkus, dainininkus, televizijos laidvedžius, aktorius ir kitus visuomenei gerai žinomus asmenis, sulaukiančius pagrįsto susidomėjimo. Ankstesnį darbo dalyje buvo nagrinėjamos viešųjų asmenų rėšys. Nepriklausomai nuo to, kokiu viešųjų asmenų suvokimu (siauruoju ar plačiuoju) yra vadovaujama, šie asmenys priskirtini *ex officio* viešiesiems asmenims.

Didelė to, kokie asmenys, t.y. suprantami siaurai ar plačiai, turėtų būti laikytini viešaisiais, teisės doktrinoje vieningos nuomonės nėra. Vien autorių nuomone, platus viešojo asmens sąvokos vartojimas yra gana abejotinas, nes „vargu, ar menininkai ir sportininkai gali daryti tokie viešiesiems reikalams“⁴⁷. Kiti autoriai teigia priešingai. Jų manymu, „teismai privalo vadovautis taip vadinamu „klasikiniu“ Lietuvos doktrinoje tvirtintu viešųjų asmenų apibrėžimu, kuriame viešaisiais asmenimis *ex officio* pripažinti ir žymūs menininkai, aktoriai, verslininkai ir panašūs visuomenės veikėjai“⁴⁸. Lietuvos teismų praktika šiuo klausimu taip pat nuolat kito, todėl toliau bus nagrinėjami teismų pozicijos pokyčiai.

Analizuojant Lietuvos teismų praktiką, galima daryti išvadą, kad pagrindinė priežastis, kodėl pozicija dėl viešųjų asmenų kito ir buvo nenuosekli, yra VI pakeitimai. Iki 2006 m. rugsėjo 1 d. galiojusioje statymo redakcijoje⁴⁹ buvo tvirtinta, kad: „<...> informacija apie viešojo asmens (valstybės politikų, valstybės tarnautojų, politinių partijų ir visuomeninių organizacijų vadovų bei kitų visuomeniniję ir politiniję veikloje dalyvaujančių asmenų) privatų gyvenimą <...>“. Vadovaudamiesi šia sąvoka, teismai viešuosius asmenis traktavo plačia prasme. Kaip pavyzdį galima pateikti LAT 2002 m. balandžio 29 d. nutartį civilinėje byloje *H. G. v. uždaroji akcinė bendrovė „Tele 3“*, Nr. 3K-3-660/2002. Šioje nutartyje teismas pripažino verslininką viešuoju asmeniu remdamasis tuo, kad „<...>ieškovas, būdamas garsiu verslininku, populiarus didelėse klausytojų auditorijose turintis radijo stoties savininku, yra visuomeniniję žinomas asmuo“⁵⁰. Taigi, fizinis asmuo buvo pripažintas viešuoju remiantis jo žinomumu, populiarumu ir garsumu, o ne vien tik užimamomis pareigomis. Toks viešųjų asmenų vertinimas

⁴⁶*Ibid.*

⁴⁷ŽIOBIENIS, E. Aktualios konstitucinės teisės privatų gyvenimą apsaugos problemos. *Jurisprudencija*, 2005, t. 64 (56), p. 125.

⁴⁸ EKANA VI IUS, . Viešojo fizinio asmens sampratos problematika. Iš *Privatinės teisės doktrina ir praktika*. Moksliniai straipsniai rinkinys Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 129.

⁴⁹Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo statymas. *Valstybės žinios*, 1996. Nr. 71-1706 (aktuali redakcija iki 2006 m. rugsėjo 1 d.).

⁵⁰Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2002 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje *H. G. v. uždaroji akcinė bendrovė „Tele 3“*, Nr. 3K-3-660/2002.

pasikeit 2006 m. rugs jo 1 d. sigaliojus naujai statymo redakcijai, kurioje išaiškinta viešojo asmens s voka. Darbe jau nagrin ta b tent šios s vokos specifika, kuri pasireiškia tuo, kad asmens pripažinimas viešuoju asmeniu yra išskirtinai siejamas su pareigomis, suteiktais viešojo administravimo galiojimais ir reikšme viešiesiems reikalams. Tai ir nul m teism pozicijos pasikeitim ir tapo l žiu praktikoje – tiek bendrosios kompetencijos teism , tiek ir specializuot . Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau - LVAT) vienoje iš nutar i tiesiogiai nurod naujos VI redakcijos pri mim ir vadovaudamasis ja nepripažino visuomen je žinom asmen viešaisiais, pavyzdžiui, verslininko („<...> asmens buvimas verslininku, bendrovi direktoriumi, „Rotary“ klubo nariu, <...> nesudaro pagrindo daryti išvad , kad asmuo yra viešas <...>. <...> A. K., kaip mon s vadovo ar dalyvio, veikla, susijusi su Šiauliuose transliuojan ia televizijos stotimi „S plus“ ir savaitraš iu „Šiauliai plus“, savo pob džiu nelaikytina veikla, turinti reikšm s viešiesiems reikalams, ir sudaranti pagrind pripažinti j viešuoju asmeniu.“)⁵¹; daininink s ir atlik jos („Teis j kolegija <...> neturi pagrindo pritarti apeliantui, jog I. K. pasirinkta veikla ar užsi mim pob dis (muzikos k rini atlikimas) yra kaip nors susij su tarnavimu viešajam interesui arba taka visuotinai svarbi klausim sprendimui“.)⁵². Dar iki ši nutar i LAT pritar žemesni instancij teism padarytoms išvadoms ir viešaisiais asmenimis nepripažino populiaraus dainininko⁵³, taip pat visuomen je gerai žinomos sutuoktini poros: garsaus aktorius ir buvusio Lietuvos Respublikos prezidento dukros, žinomos medik s⁵⁴. Tokia praktika aiškiai atskleidžia Lietuvos teism reakcij VI pakeitimus ir nauj viešojo asmens s vok . Tai nul m , kad teismai eliminavo viešojo asmens traktavim pla i ja prasme, vadovaudamiesi tik siauroju reglamentavimu.

Ta iau Lietuvos teismai galiausiai pakeit pozicij ir v lesn praktika rodo, kad teismai v l m vadovautis pla iuoju vieš j asmen aiškinimu. Pagrindin to priežastis – 2012 m. vasario 7 d. priimti du EŽTT sprendimai - *Axel Springer AG v. Germany* pareiškimo Nr. 39954/08 ir *Von Hannover v. Germany (No. 2)* pareiškimo Nr. 40660/08 ir 60641/08. Pirmojoje byloje EŽTT nagrin jo situacij , kai didelio tiražo Vokietijos laikraštis paraš apie šalyje gerai žinomo aktorius, vaidinusio populiariame televizijos

⁵¹Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teis j kolegija. 2011 m. balandžio 28 d. nutartis administracin je byloje UAB „Šiauli naujienos“ v. Žurnalist etikos inspektorius, Nr. A-62-787-11.

⁵²Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teis j kolegija. 2011 m. lapkri io 17 d. nutartis administracin je byloje Petro Stungurio individuali mon „Uola“ v. Žurnalist etikos inspektorius tarnyba, Nr. A-502-2353-11.

⁵³Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2008 m. rugpj io 14 d. nutartis civilin je byloje Ž. Ž. v. UAB „Ekstra žinios“, UAB „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-3-393/2008.

⁵⁴Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2009 m. vasario 13 d. nutartis civilin je byloje D. M. ir L. M. v. UAB „Ekstra žinios“, Nr. 3K-3-26/2009.

detektyviniame seriale, sulaikym Miunchene alaus festivalio metu už disponavim narkotinis medžiagomis. Antrojoje – Monako princesės pareiškimo dėl Vokietijos teismo atsisakymo uždrausti publikuoti jos nuotraukas, padarytas viešose vietose. Šiose bylose buvo nagrinjami ir asmenys, kurie vertintini pagal žinomumo kriteriją, pripažinimo viešaisiais klausimais. Pagrindiniai aspektai, kuriuos šiuose sprendimuose išaiškino EŽTT yra tai, kad „nacionaliniai teismai gali geriausiai vertinti, kaip gerai yra žinomas asmuo, ir, kad visuomenė gali būti suinteresuota gauti informaciją apie sportarvairius atlikėjus, o ne tik apie politikarų kriminalinius klausimus“⁵⁵. Taigi EŽTT plačiau išaiškino viešojo asmens sąvoką ir nurodė, kad žymybės taip pat yra laikytinos viešaisiais asmenimis. Remdamasis šiais išaiškinimais ir Rezoliucijoje Nr. 1165 (1998) pateikta viešojo asmens sąvoka, LAT pripažino populiari Lietuvos daininink viešuoju asmeniu, argumentuodamas tuo, kad: „<...>, atsižvelgiant į ieškovo koncertinį veiklą, žinomumą Lietuvoje, bylos aplinkybes, akivaizdu, kad ieškovas gali būti priskiriamas prie visuomenės veiklų kategorijos“⁵⁶. Vertindamas, ar pripažinti asmenį viešuoju, LAT remiasi minėtais EŽTT sprendimais ir naujausioje praktikoje⁵⁷. Tiesa, reikia atkreipti dėmesį, kad ne visada sutampa LAT ir LVAT praktika asmens pripažinimo viešuoju klausimu. Kiek anksčiau nei pasirodė minėta LAT nutartis, kurioje populiarius dainininkas pripažintas viešuoju asmeniu, LVAT savo 2012 m. gegužės 7 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-146-1198-12 vertindamas, ar asmenį pripažinti viešuoju, nurodė, kad asmens veikla ir užsiėmimo pobūdis „(dalyvavo realybės šou „Kelias žvaigždės 2“ ir pateko į finalą; jo atliekamos dainos žinomos didžiajai visuomenės daliai; dalyvauja televizijos laidose) nėra pagrindas pripažinti jį viešuoju asmeniu Visuomenės informavimo statymo 2 straipsnio 73 dalies prasme“⁵⁸.

Taigi, jau esant EŽTT išaiškinimui apie žymybės pripažinimą viešaisiais asmenimis, Lietuvos bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai, nagrindami labai panašias aplinkybes (abiejose bylose buvo vertinami žinomi ir populiari dainininkai), vertindami, ar asmenį pripažinti viešuoju, ar ne pasirenka skirtingais pagrindais – LAT remiasi tuo metu naujausia EŽTT praktika, o LVAT – VI esančia viešojo asmens sąvoka, kas

⁵⁵ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2012 m. vasario 7 d. sprendimas *Axel Springer AG v. Germany* byloje, Nr. 39954/08. Europos Žmogaus Teisių Teismas ir 2012 m. vasario 7 d. sprendimas *Von Hannover v. Germany (No. 2)* byloje, Nr. 40660/08 ir 60641/08.

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje R. C. ir A. C. v. uždaroji akcinė bendrovė „Tele 3“, uždaroji akcinė bendrovė „TV PRO media“, Nr. 3K-3-481/2012.

⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje V. S. v. uždaroji akcinė bendrovė „Dimstis“, K. G., Nr. 3K-3-260-695/2015.

⁵⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija. 2012 m. gegužės 7 d. nutartis administracinėje byloje uždaroji akcinė bendrovė „Tele-3“ v. Žurnalistų etikos inspektorius, Nr. A-146-1198-12.

nul m viešojo asmens statuso traktavim skirtinga apimtimi. Toks nevienodas vieš j asmen aiškinimas sukelia kelet problem . Vis pirma, neapibr žtoje pad tyje atsiduria asmenys, kurie gal t b ti vertinami pagal žinomumo kriterij kaip viešieji asmenys. Antra, kaip nurodo A. ekanavi ius, skirtingos kompetencijos teismai kuria skirting praktik ⁵⁹. Problema ta, kad vienoje byloje, kuri išnagrino, pavyzdžiui, specializuotas teismas, nustatytos aplinkyb s gali tur ti prejudicin gali nagrin jant gin bendrosios kompetencijos teisme (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso⁶⁰ (toliau – CPK) 182 straipsnio 2 punktas). Tod l tur t b ti užtikrinamas vienodas viešojo asmens traktavimas nagrin jant bylas skirtingos kompetencijos teismuose, nes viešasis asmuo, gindamas pažeistas specifines fizinio asmens teises, gali kreiptis bendrosios kompetencijos teismas pagal CK arba gali b ti prad ta administracin proced ra pagal VI . Tre ioji problema yra ta, kad teismai (šiuo atveju specializuotas teismas) nesivadovauja EŽTT sprendim išaiškinimais. Konvencija garantuoja joje tvirtintas teises, o EŽTT paskirtis yra išaiškinti j turin ir apimt (Konvencijos 45 straipsnis). Tod l nacionaliniai teismai turi vadovautis šiais sprendimais nagrin dami bylas.

Pateikta analiz atskleidžia, kad praktikoje n ra vienodo poži rio d l vieš j asmen traktavimo siaur ja ir pla i ja prasm mis ir tai sukelia tam tikr praktini problem . Jei teismai vadovaut si vienodu aiškinimu, pripažindami viešaisiais ir žinomus visuomenei asmenis, tai sukurt didesn teisin aiškum . Žinomi asmenys, kurie negali b ti laikomi viešaisiais pagal siaur j aiškinim , d l savo veiklos kelia nuolatin visuomen s susidom jim ir tai nulemia didesn rizik nepagr stam j specifini teisi apribojimui. Pripažindami viešaisiais tokius asmenis, teismai gal t tinkamai vertinti, ar konkre iu atveju buvo pagrindas peržengti to asmens specifini teisi ribas. Reikia pažym ti, kad darbe nagrin jant specifini teisi gyvendinimo klausimus, nebus apsiribojama siauroju vieš j asmen traktavimu. Kita darbo dalis skirta nustatyti, ar visi viešaisiais laikytini asmenys pagr stai gali b ti vertinami vienodai kiekvienu konkre iu atveju.

1.4. Viešumo lygis

Iki šiol darbe buvo nagrin jami kriterijai, kuriais remiantis fizinis asmuo gali b ti pripažintas viešuoju ir vertintas vieš j asmen traktavimo siaur ja ir pla i ja prasm mis klausimas. Ta iau tolimesniam tyrimui to neužtenka – reikia nustatyti, ar visi viešaisiais

⁵⁹ EKANA VI IUS, . Viešojo fizinio asmens sampratos problematika. Iš *Privatin s teis s doktrina ir praktika*. Mokslini straipsni rinkinys Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 128.

⁶⁰ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstyb s žinios*, 2002, Nr. 36-1340.

laikytini asmenys vienodai gyvendina specifines fizinio asmens teises, kurios darbe bus nagrin jamos v liau.

EŽTT, pritardamas nacionalini teism aiškinimui, *von Hannover* byloje išskyr , kad yra viešieji asmenys *par excellence* (arba kitaip absoliut s viešieji asmenys) ir s lyginiai viešieji asmenys⁶¹. Šis skirstymas grindžiamas tuo, kad viešaisiais asmenis *par excellence* susidom jimas yra visada, o s lyginiais viešaisiais asmenimis – tik tada, kai vyksta koks nors vykis. Tai reiškia, kad specifini teisi gyvendinimo ribos priklauso ne nuo paties viešojo asmens statuso, bet nuo viešumo lygio⁶² ir tod l reikia kiekvien kart vertinti, kuo tas viešumas pasireiškia. EŽTT savo praktikoje yra išaiškin s, kad ” vertinti, kaip gerai yra žinomas asmuo, ypa , kai jis yra žinomas nacionaliniu lygiu, geriausiai gali nacionaliniai teismai“⁶³. Šiuo išaiškinimu naujausioje praktikoje vadovaujasi ir LAT⁶⁴.

Neabejotinai absoliuiais viešaisiais asmenimis yra aukš iausias pareigas einantys ir didžiausi tak visuomenei darantys asmenys – politikai, valstybi , vyriausybi vadovai ir pan., tod l toki vieš j asmen specifini teisi ribos yra siauriausios ir jie gali b ti labiausiai kritikuojami (tai bus pla iau atskleidžiama nagrin jant vieš j asmen specifini teisi gyvendinim). Politik ir kit aukštas pareigas valstyb je užiman i asmen priskyrimas viešiesiems nekelia klausimo, o kai kurie autoriai juos vadina vieš j asmen „archetipu“⁶⁵. Rezoliucijos Nr. 1165 (1998) 9 punkte yra pabr žiama, kad ”ypa politik privataus gyvenimo detal s gali b ti teis tu visuomen s interesu, nes tam tikri faktai gali b ti svarb s pilie iams kaip rink jams“. B tent tai ir nulemia, kad ši asmen specifini teisi ribos yra siauriausios. Mažiau šios teis s gali b ti ribojamos valstyb s tarnautojams, dar mažiau - teis jams⁶⁶. Valstyb s tarnautoj teis s n ra tokios pla ios kaip politik , ta iau negali b ti prilyginamos privatiems asmenims, o teis jai yra labiau saugojami d l ypatingo teismins valdžios vaidmens visuomen je ir tur dami diskretiškumo pareig ne visada gali atsikirsti, kai apie juos paskleidžiama tam tikra

⁶¹Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2004 m. rugs jo 24 d. sprendimas *Von Hannover v. Germany* byloje, Nr. 59320/00.

⁶²MEŠKAUSKAIT , L. *Teis privat gyvenim* . Vilnius: Valstyb s mon registr centras, 2015, p. 244.

⁶³Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2012 m. vasario 7 d. sprendimas *Von Hannover v. Germany (No. 2)* byloje, Nr. 40660/08 ir 60641/08; Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2012 m. vasario 7 d. sprendimas byloje *Axel Springer AG v. Germany* byloje, Nr. 39954/08.

⁶⁴Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2015 m. geguž s 8 d. nutartis *civilin je byloje V. S. v. uždaroji akcin bendrov „Dimstis“, K. G., Nr. 3K-3-260-695/2015*.

⁶⁵DOHERTY, M. G. *Politicians as a species of „Public Figure“ and the right to privacy* [interaktyvus]. Humanitas Journal of European Studies, Nr. I/2007, 2007 [ži r ta 2016-02-25], p.37. Prieiga per internet : <<http://www.sbc.org.pl/Content/11963/doherty.pdf>>.

⁶⁶MEŠKAUSKAIT , L. *Teis privat gyvenim* . Vilnius: Valstyb s mon registr centras, 2015, p. 244.

informacija⁶⁷. Galima tik papildyti, kad toks skirstymas gali būti pateisinamas tuo, kad šie asmenys daro skirtingą taką visuomenės gyvenimui, priima skirtingos galios sprendimus ir nurodymus bei kai kurie iš jų gali būti išlaikomi už mokesį mokėtojų pinigais. Šie asmenys specifiniai teisiškai ribas nulemia užimam pareigų svarbumas⁶⁸.

Jau buvo minėta, kad viešaisiais turėtų būti laikomi ir tie asmenys, kurie tokiais pripažinti taikant žinomumo kriterijus. Tačiau vien tai nenulemia, kad šie asmenys specifiniais teisėmis yra susiaurinamos taip pat kaip ir absoliutiems viešiesiems asmenims. Gerai žinomi asmenys (pavyzdžiui sportininkai, dainininkai, televizijos laid vedėjai ir kt.) tokia visuomenėje nėra tokia didelė kaip viešųjų asmenų siaurą prasmę, todėl ir jų specifiniai teisiškai ribos negali būti tokios siauros. Visuomenės susidomėjimas šiais asmenimis turi būti pagrįstas viešuoju interesu, pavyzdžiui, žinomas asmuo dalyvauja proteste dėl kokio nors aktualaus klausimo (tai pagrindžiama ir viešos diskusijos egzistavimu). Kitaip turi būti vertinami su asmeniniu gyvenimu susiję klausimai, pavyzdžiui, jei paskelbiama informacija apie žinomo asmens meilės santykius be jo sutikimo, susidomėjimas tuo asmeniu yra grindžiamas ne viešuoju interesu, tai paprasčiausiai kelia visuomenės smalsumą. Todėl kiekvienu konkrečiu atveju reikia nustatyti, ar sfera, kurioje tuo metu veikia žinomas asmuo, gali kelti pagrindinį visuomenės interesą, tai gali būti, pavyzdžiui, socialiniai politiniai klausimai⁶⁹.

Apibendrinant galima pasakyti, kad šioje darbo dalyje atlikta analizė yra labai svarbi tolimesniam tyrimui, nes atskleidžia, kad kiekvienu konkrečiu atveju reikia vertinti ne tik aplinkybę, ar fizinis asmuo gali būti pripažintas viešuoju, bet ir koks to asmens viešumo lygis. Tai turėtų esminė tokio asmens specifinių teisiškai riboms. Asmens statusas yra svarbus, nes kuo didesnis asmens statusas visuomenėje, tuo didesnis yra jos poreikis žinoti apie tą asmenį⁷⁰. Tam tikrais atvejais, specifiniai teisiškai ribos gali priklausyti nuo labai konkrečių vykių, todėl reikia pritari pozicijai, kad šios ribos gali priklausyti nuo vyraujančių ekonominių, politinių, socialinių bei moralinių sąlygų.

⁶⁷Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 21 d. apžvalga „Saviraiškos laisvės apribojimams ginant garbą ir orumą baudžiamosiose bylose (III)“ Nr. M-3. *Teismų praktika*, 2008, Nr. 29.

⁶⁸BAZYLEVAS, I., et. al. Žmogaus teisės Lietuvoje: padėties vertinimas / Lietuvos Respublikos Seimo ir Jungtini Tautų vystymo programos. Žmogaus teisių veiksmų plano projektas. Vilnius: P. Kalibato I „Petro ofsetas“, 2002.

⁶⁹GURNEY, D. S. *Celebrities and the First Amendment: Broader Protection Against the Unauthorized Publication of Photographs* [interaktyvus]. Indiana Law Journal, Maurer School of Law: Indiana University, volume 61, Issue 4, 1986 [žiūrėta 2016-02-29], 717-718. Prieiga per internetą: <<http://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2163&context=ilj>>.

⁷⁰DOHERTY, M. G. *Politicians as a species of „Public Figure“ and the right to privacy* [interaktyvus]. Humanitas Journal of European Studies. Nr. I/2007, 2007 [žiūrėta 2016-02-25], p. 47. Prieiga per internetą: <<http://www.sbc.org.pl/Content/11963/doherty.pdf>>.

visuomenėje⁷¹. Toliau darbe bus nagrinėjami pagrindiniai specifiniai teisi požymiai ir kuo pasireiškia šie teisi ypatumai, kai jas gyvendina viešieji asmenys, atsižvelgiant ne tik asmens statusą, bet ir viešumo lygį kiekvienu konkrečiu atveju.

⁷¹MEŠKAUSKAITĖ, L. Žiniasklaidos pažeistą asmens teisę gynimo būdai. *Teisės problemos*, 2005, t. 64 (56), p. 120.

2. Specifinis fizinio asmens teisės

2.1. Pagrindiniai specifiniai fizinio asmens teisės požymiai

Specifinis fizinio asmens teisės yra tvirtintos CK antrosios knygos II skyriuje. Statyme išvardintos tokios specifinės fizinio asmens teisės: teisė vardui; teisė atvaizdui; teisė privatumui ir jo slaptumui; teisė garbei ir orumui (asmens garbės ir orumo gynimas); teisė kono neliejamumui ir vientisumui; teisė laisvumui (neleistinumams apriboti fizinio asmens laisvumą); teisė pakeisti lytį ir šie teisės gyvendinimas. Galima teigti, kad Lietuvos teisėje tai yra pakankamai naujas institutas, nes iki 2001 m. sigaliojant naujam CK, nuo 1964 m. galiojusiam jo pirmtakui⁷² buvo reglamentuojamas tik garbės ir orumo gynimas (7 straipsnis). Tačiau tuo metu šios teisės gynimas buvo deklaratyvaus pobūdžio⁷³. Taigi statymu leidžiamas, priimdamas CK, sukurti visiškai naują specifinį fizinio asmens teisės sąrašą. Šios teisės pasižymi tam tikrais, joms būdingais bruožais.

Visų pirma, jos laikytinos asmeninės neturtinės teisės pagal CK 1. 114 straipsnio 1 dalį. Šiame straipsnyje tvirtinama, kad civilinės teisės saugo asmenines neturtines teises ir vertybes, tarp kurių yra paminėti: vardas, kono neliejamybė, garbė, orumas, žmogaus privatus gyvenimas. Tai yra civilinės teisės saugomi objektai. Pagal CK 1. 115 straipsnio 1 dalį asmeninės neturtinės teisės neturi ekonominio turinio ir yra neatskiriamai susijusios su jų turtoju. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad nors specifinės fizinio asmens teisės neturi ekonominio turinio, kai kurios iš jų gali turėti ekonominę vertę, pavyzdžiui, asmens teisė atvaizdui. Ekonominę vertę reiškia, kad teisė gali būti vertinama pinigais⁷⁴. Taip pat, ši teisės pažeidimas gali padaryti turtinę žalą⁷⁵.

Kitas paminėtas požymis buvo tas, kad asmeninės neturtinės teisės yra neatskiriamos nuo jų turtojo. Tai reiškia, kad šios teisės negali būti perduodamos kitiems asmenims, taip pat paveldimos (CK 5. 1 straipsnio 3 dalis).

Dar vienas ypatumas, būdingas asmeninėms neturtinėms teisėms (tai reiškia, kad ir specifinėms fizinio asmens teisėms) yra tai, kad pagal CK 1. 134 straipsnio 1 punktą iš jų kylantiems reikalavimams nėra taikoma ieškinio senatis. LAT yra išaiškinęs, kad ši teisės pažeidimas visuomet sukelia labai skaudžią žalą nukentėjusiajam asmeniui ir neigiama taka išlieka aktuali ir mažai keičiasi, o asmeninė neturtinė teisės pažeidimas

⁷²Lietuvos TSR civilinis kodeksas. *Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios*, 1964, Nr. 19-138.

⁷³MEŠKAUSKAITĖ, L. *Žiniasklaidos teisė*. Vilnius: Teisės informacijos centras, 2004, p. 257.

⁷⁴MIKELNAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2004, p. 54.

⁷⁵EKANAVIČIUS, . *Specifinės fizinio asmens civilinės teisės ir jų gyvendinimas*. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų. Mokslo studija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013, p. 228.

paprastai nesukelia neigiamos tokos civilinei apyvartai⁷⁶. Reikia atkreipti dėmesį, kad jeigu yra reikalaujama atlyginti padarytą turtinį ir neturtinį žalą, tuomet tokiam reikalavimui taikomas sutrumpintas senaties terminas pagal CK 1.125 straipsnio 8 dalį.

Išvardinti ypatumai yra būdingi asmenims neturtiniais teisėmis, tuo pačiu ir specifiniais fizinio asmens teisėmis. Tai nulemia šios teisės ypatybę lyginant su kitomis CK tvirtintomis teisėmis. Toliau darbe bus detaliam nagrinėjamos tokios specifinės fizinio asmens teisės: 1) teisė privat gyvenimui; 2) teisė atvaizdinti; 3) teisė garbei ir orumui. Pažymėtina, kad pasirinktos nagrinėti būtent šios specifinės teisės, nes jų gyvendinimas pasireiškia tam tikrais ypatumais, kai jas gyvendina viešieji asmenys. Kitos teisės, pavyzdžiui, teisė kuo neliejamum ir vientisum arba teisė laisvumui, turi būti užtikrinamos visiems fiziniams asmenims vienodai ir nepriklausomai nuo jų socialinio statuso, todėl nėra išskirtiniai ypatumai, kai šias teises gyvendina viešieji asmenys ir todėl tokie specifiniai teisės nagrinėjimas darbe yra neaktualus.

2.2. Teisė privat gyvenimui ir jo neliejamum

2.2.1. Teisės privat gyvenimui reglamentavimas

Teisė asmens privat gyvenimui yra viena svarbiausių fizinio asmens teisių ir laikytina viena didžiausių vertybių. Nors Lietuvoje ši teisė, kaip ir kitos specifinės fizinio asmens teisės, yra naujas institutas, tarptautiniuose ir regioniniuose teisės aktuose ji yra tvirtinta jau seniai. Pirmiausia yra paminėtina 1948 m. priimta Visuotinė žmogaus teisių deklaracija⁷⁷, kurios 12 straipsnyje yra saugomas žmogaus privatumas, šeimos gyvenimas, butas, susirašiniai. Panašus teisės privat gyvenimui reglamentavimas yra numatytas ir 1966 m. Jungtinių Tautų priimto Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto⁷⁸ 17 straipsnyje.

Teisės privat gyvenimui reglamentavimas regioniniu mastu yra tvirtintas vairaus lygio teisės aktuose. Konvencijos 8 straipsnio 1 dalyje yra išskirtos panašios keturios teisės, kaip ir minetuose Jungtinių Tautų priimtuose aktuose: asmeninis (privatus) ir šeimos gyvenimas, butas (namas, būsto) neliejamumas ir susirašinių (korespondencijos) slaptumas. Asmens teisė privatumui yra detalizuojama bei aiškinama ir Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos priimtuose Rezoliucijose Nr. 1165 (1998) ir Nr. 428/1970. Žinoma, tai nėra vieninteliai regioniniai teisės aktai, skirti teisės privataus gyvenimui

⁷⁶Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 d. Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant ieškinio senat reglamentuojančias statymų normas, apibendrinimo apžvalga Nr. A2-18. *Teismų praktika*, 2002, Nr. 18.

⁷⁷Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 68-2497.

⁷⁸Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 77-3288.

apsaugai. Yra priimta nemažai teisės aktų Europoje, kurie daugiausiai skirti atskiroms teisės privat gyvenim sritims.

Kaip pažymi L. Meškauskaitė, teisė privataus gyvenimo neliejamum yra priskiriama prie treiosios kartos teisės. Tai reiškia, kad ši teisė buvo tvirtinta daug vėliau nei socialinės, politinės bei ekonominės teisės⁷⁹. Lietuva yra to pavyzdys. Tačiau nepaisant to, teisė privat gyvenim vienokia ar kitokia forma yra tvirtinta daugybe teisės aktų. Teisė privat gyvenim ir jo neliejamum yra konstitucinė vertybė. Konstitucijos 22 straipsnyje atskirai išskiriami privataus gyvenimo elementai: asmeninio ir šeiminio gyvenimo neliejamumas, asmens susirašinėjimo, pokalbių telefonu, telegrafo pranešimų ir kitokio susižinojimo neliejamumas. Tiesa, kai kurie autoriai kritikuoja šią konstrukciją ir teigia, kad ji yra klaidinanti, nes „<...>atskirai vardijant elementus, kurie priskirtini privataus gyvenimo sričiai, susidaro spėdis, kad galbūt tai nėra tapatūs dalykai“⁸⁰. Vis dėlto, reikėtų pritarti L. Meškauskaitei, kuri teigia, kad „<...>pagrindinio statymo konstrukcijai, apibrėžiančiai privataus gyvenimo turinį, reikėtų vertinti kaip tam tikras pastangas kiek galima tiksliau apibrėžti bendrąjį sąvoką, išvardijant atskirus, tačiau toli gražu ne visus asmens privataus gyvenimo momentus“⁸¹. Galima tik papildyti šią poziciją, nurodant, kad panašus teisės privat gyvenim tvirtinimas yra ir aukščiau minėtuose tarptautiniuose ir regioniniuose teisės aktuose, kur taip pat yra išskiriami tam tikri privataus gyvenimo elementai.

Analizuojant atskirus nacionalinius teisės aktus, kuriuose yra tvirtinta teisė privatumui, svarbiausias yra CK, kurio 2. 23 straipsnis reglamentuoja teisė privat gyvenim ir jo slaptumą. Šio straipsnio 2, 3 ir 4 dalys gana detalai išskiria sritis, kurios yra laikomos privataus gyvenimo sudėtinėmis dalimis: asmens gyvenamosios ir kitos patalpos, aptverta privati teritorija, apsauga nuo neteisėto asmens stebėjimo ir neteisėto asmens ar jo turto apieškojimo, asmens telefoninių pokalbių, susirašinėjimo, korespondencijos, asmeninių užrašų konfidencialumas, duomenys apie asmens sveikatos būklę. Kas detaliau sudaro asmens privat gyvenim aiškina teismai nagrinėdami bylas. Taip pat CK 2. 23 straipsnis numato, kas yra laikoma privataus gyvenimo pažeidimu. Be CK, teisė privat gyvenim ir jo neliejamum arba tam tikros teisės privat gyvenim dalys yra tvirtintos ir kituose statymuose. Pirmiausia paminėtinas VI, kurio 2 straipsnio 45 dalyje yra tvirtinta privataus gyvenimo sąvoka, kuri papildo CK tvirtintą reguliavimą

⁷⁹MEŠKAUSKAITĖ, L. *Teisė privat gyvenim*. Vilnius: Valstybės monografijos centras, 2015, p. 17.

⁸⁰LANKAUSKAS, M., MULEVIČIUS, M. ir ZAKSAITĖ, S. *Teisės privatumas, minties, sąžinės, religijos laisvės ir saviraiškų užtikrinimo problemos* [interaktyvus]. Mokslo studija. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2013 [žiūrėta 2016-02-25], p. 9. Prieiga per internetą: <http://www.teise.org/data/Teises_i_privatuma_uztikrinimo_problemos.pdf>.

⁸¹MEŠKAUSKAITĖ, L. *Teisė privat gyvenim*. Vilnius: Valstybės monografijos centras, 2015, p. 25.

ir nurodo, kad privataus gyvenimo sritimis laikoma: asmeninis žmogaus ir jo šeimos gyvenimas, gyvenamoji aplinka (skirtingai nei CK yra išplatau ir nurodoma, kad ji sudaro fizinio asmens gyvenamoji patalpa, jai priklausanti privati teritorija ir kitos privates patalpos, kurias fizinis asmuo naudoja kinei komercinei ar profesinei veiklai), fizinio asmens psichinis ir fizinis nelieiamybė, garb ir reputacija, slapti asmeniniai faktai, fizinio asmens fotonuotraukos ir kiti atvaizdai, taip pat fizinio asmens pažiuros, sitikinimai, proai ir kiti duomenys, kuriuos galima naudoti tik jam sutikus. Galima teigti, kad dabartin VI redakcija, lyginant su CK, daug labiau išpleia privataus gyvenimo srov ir nurodo varias sritis, priskirtinas jam. Be to, VI 14 straipsnis yra skirtas privataus gyvenimo apsaugai. Nacionaliniai statymai tvirtina atskiras privataus gyvenimo sritis ir j apsaug. Daug dmesio skirta su asmens sveikatos bkle susijusios informacijos apsaugai ir konfidencialumui⁸². Asmens privatus gyvenimas yra saugomas reklamos srityje⁸³, taip pat jo apsauga užtikrinama tokiose vietose, kur asmuo gali pagrystai tikis absoliutaus privatumo, pavyzdžiui, tualete, persirengimo kambariuose ir pan., kur draudžiama rengti vaizdo stebjimo rang⁸⁴. Informacija, susijusi su asmens privatu gyvenimu, saugoma nagrinjant bylas teisme, numatant galimyb teismo posdžius padaryti neviešus⁸⁵. Pagaliau, galima tik dar kart pasikartoti, kad privataus gyvenimo apsauga yra didžiul vertyb, kuri saugo ne tik civilin teis – už privataus gyvenimo nelieiamumo pažeidimus yra numatyta baudžiamoji ir administracin atsakomyb⁸⁶.

2.2.2. Teis s privat gyvenim s voka ir turinys

Akivaizdu, kad nors teis s privat gyvenim Lietuvoje yra pakankamai naujas institutas, taiau statym leid jas jam skiria labai daug dmesio. Kita vertus, nepaisant plataus tiek nacionalinio, tiek ir tarptautinio teis s privat gyvenim teisinio tvirtinimo, nra baigtinio srašo, kokios asmens gyvenimo sritys yra laikomos asmens privataus gyvenimo sudtin mis dalimis, taip pat negalima pateikti tikslios privataus gyvenimo s vokos. Š klausim savo praktikoje ne kart yra nagrinj s EŽTT. Viename iš savo sprendim EŽTT išaiškino, kad nra b tina ir manoma apibr žti privataus gyvenimo s vok. EŽTT pabr ž, kad b t pernelyg griežta apibr žti privat gyvenim kaip

⁸²Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos statymas. *Valstyb s žinios*, 1994, Nr. 63-1231; Lietuvos Respublikos pacient teisi ir žalos sveikatai atlyginimo statymas. *Valstyb s žinios*, 1996, Nr. 102-2317; Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos prieži ros statymas. *Valstyb s žinios*, 1995, Nr. 53-1290; Lietuvos Respublikos biomedicinini tyrim etikos statymas. *Valstyb s žinios*, 2000, Nr. 44-1247.

⁸³Lietuvos Respublikos reklamos statymas. *Valstyb s žinios*, 2000, Nr. 63-1937.

⁸⁴Lietuvos Respublikos asmens duomen teisin s apsaugos statymas. *Valstyb s žinios*, 1996, Nr. 63-1479.

⁸⁵Lietuvos Respublikos baudžiamajo proceso kodeksas. *Valstyb s žinios*, 2002, Nr. 46-0, CPK.

⁸⁶Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstyb s žinios*, 2000, Nr. 89-2741 ir Lietuvos Respublikos administracin teis s pažeidim kodeksas. *Valstyb s žinios*, 1985, Nr. 1-1.

„uždar rat“, kuriame asmuo gyvena savo asmenin gyvenim taip, kaip jis nori, visiškai išbraukiant išorin pasaul . Be to, pagarba priva iam gyvenimui reiškia asmens teis kurti ir vystyti santykius su kitais asmenimis⁸⁷. Kitame savo sprendime EŽTT v l nurod , kad privataus gyvenimo s voka yra labai plati ir, kad n ra privataus gyvenimo atskir sri i baigtinio s rašo. Taip pat EŽTT išskyr , kad privataus gyvenimo sritimis gali b ti ne tik teis s akt saugomos, bet ir tos, kurios tokiomis laikomos remiantis visuomen s papro iais, tradicijomis ar kult ra⁸⁸. Taigi, remiantis šiais EŽTT išaiškinimais, galima daryti išvad , kad atsižvelgiant dinamišk visuomen s santyki vystym si, teis s privat gyvenim turinys yra labai platus ir jo tiksliai apibr žti ne manoma, nes naujos sritys gali patekti po privataus gyvenimo apsauga. Tod l privatus gyvenimas yra vertinamoji kategorija. LAT savo praktikoje nurodo, kad privatus gyvenimas yra tas, kuris vyksta ne viešumoje ir kad visuomen neturi teis s j kištis⁸⁹. Taip pat, išsiskiria nuomon s d l to, ar teis s privat gyvenim ir privataus gyvenimo apimtis yra skirtinga – privatus gyvenimas apima daug platesn sfer nei teis s privat gyvenim⁹⁰. Kiti teigia, kad tai n ra teisingas vertinimas, nes teis s privatum yra teis s gyventi privat gyvenim , kuris apima ir santyki su aplinkiniais palaikym , o ne tik savo asmenyb s tobulinim⁹¹. Nepaisant nesutarim d l s vokos apimties ir jos platumo ir neapibr žtumo, atlikta teis s akt , kuriuose yra tvirtinta teis s privat gyvenim , analiz leidžia išskirti keturias pagrindines privataus gyvenimo sritis: asmenin arba privat gyvenim ; šeimn gyvenim ; asmens b st arba nam aplink ; asmens susirašin jimo, korespondencijos slaptum . Kiekvien iš ši sri i sudaro daugyb atskir element , kuriuos paprastai vienai ar kitai sri iai priskiria teismai nagrin dami bylas.

Asmeniniu arba priva iu gyvenimu yra laikoma: asmens duomenys (vardas, pavard , asmens kodas, veikla ir kt.)⁹², t v teis s išrinkti vard savo vaikai⁹³. Teis s privat gyvenim galima pažeisti per visuomen s informavimo priemom paviešinant

⁸⁷Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1992 m. gruodžio 16 d. sprendimas *Niemetz v. Germany* byloje, Nr. 13710/88.

⁸⁸Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1993 m. kovo 25 d. sprendimas *Costello-Roberts v. the United Kingdom* byloje, Nr. 13134/87.

⁸⁹Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2007 m. lapkri io 13 d. nutartis *civilin je byloje A. B. v. uždaroji akcin bendrov „Šiauli naujienos“*, Nr. 3K-3-488/2007.

⁹⁰KILKELLY, U. *A guide to the implementation of Article 8 of the European Convention on Human Rights* [interaktyvus]. Human rights handbooks, No 1. 2001 [ži r ta 2016-02-27], p. 11. Prieiga per internet : <[http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRHAND/DG2-EN-HRHAND-01\(2003\).pdf](http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRHAND/DG2-EN-HRHAND-01(2003).pdf)>.

⁹¹LANKAUSKAS, M. Balansavimas tarp teis s privatum ir saviraiškos laisv s Europos Žmogaus Teisi Teismo jurisprudencijoje. *Teis s problemos*, 2007, Nr. 2(56), p. 107.

⁹²Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2006 m. lapkri io 6 d. nutartis *civilin je byloje N. K. v. UAB „TV grup “, UAB „Laisvas ir nepriklausomas kanalas“*, Nr. 3K-3-569/2006.

⁹³Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1993 m. spalio 24 d. sprendimas *Guillot v. France* byloje, Nr. 22500/93.

automobilio valstybinius numerius⁹⁴. Taip pat prie šios srities yra priskirtina ir informacija apie asmens sveikatą, ši duomenų apsauga tvirtinama atskiri statymai. LAT yra nurodęs, kad sveikata neabejotinai yra privataus gyvenimo dalis⁹⁵. Dar galima paminėti, kad svarbiais privataus gyvenimo elementais EŽTT laiko lytinį tapatumą, seksualinę orientaciją, lytinį gyvenimą⁹⁶ ir kt. Ir tai yra tik keletas pavyzdžių, kas priskirtina prie šios privataus gyvenimo srities.

Antroji išskirtina privataus gyvenimo sritis yra šeiminiškas gyvenimas. Ši sritis taip pat yra labai plati, todėl galima pateikti tik keletą pavyzdžių: nesantuokinio vaiko turėjimas priskirtinas prie vidinių asmens šeimos santykių⁹⁷; santykiai tarp nepilnamečio vaiko ir jo tėvų⁹⁸; santykiai tarp ančių ir senelių, t.y. artimų giminaičių santykiai⁹⁹ ir kt.

Trečioji sritis – namų aplinka arba asmens būstas. Visų pirma reikia atkreipti dėmesį, kad būstas yra suvokiamas ne tik kaip patalpa, kurioje asmuo gyvena, pvz., butas, gyvenamasis namas ir pan., bet ir privati žemės valda¹⁰⁰. CK 2. 23 straipsnio 2 dalyje dar yra išskiriama ir aptverta privati teritorija. Tai yra ne tik tvora aptverta teritorija, bet ir kitokiais objektyviais ženklais pažymėta teritorija¹⁰¹. EŽTT šiuo atveju dar labiau išplėtoja, nurodydamas, kad asmens būstu yra laikoma ir patalpa, kurioje asmuo vykdo savo komercinį ar profesinį veiklą¹⁰², tai tvirtina ir VI.

Paskutinė išskirta privataus gyvenimo sritis yra asmens susirašijimo ir korespondencijos slaptumas, dar kitaip vadinama asmens susižinojimu. Tai yra dar viena labai plati sritis, kuri aiškintina kaip asmenų teisė bendrauti su kitais asmenimis be kitų asmenų žinios, sikišimo ir cenzūros, išskyrus tarnybinį susižinojimą¹⁰³. Teisė susižinojimą sudaro daugybė atskirų elementų: susirašijimas, pokalbiai telefonu, telegrafo pranešimai, taip pat kitokia korespondencija. Atsižvelgiant nuolatin

⁹⁴Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje L. L. ir A. L. v. uždaroji akcinė bendrovė „Roventa“, Nr. 3K-3-394/2008.

⁹⁵Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje S. Š. ir V. Š. v. UAB „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-7-2/2008.

⁹⁶Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2003 m. sausio 28 d. sprendimas *Peck v. the United Kingdom* byloje, Nr. 44647/98.

⁹⁷Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. rugpjūčio 14 d. nutartis civilinėje byloje Ž. Ž. v. UAB „Ekstra žinios“, UAB „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-3-393/2008.

⁹⁸Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2011 m. gruodžio 20 d. sprendimas *A. H. Khan v. the United Kingdom* byloje, Nr. 6222/10.

⁹⁹Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1979 m. birželio 13 d. sprendimas *Marckx v. Belgium* byloje, Nr. 6833/74.

¹⁰⁰MIKEL NAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2004, p. 60.

¹⁰¹*Ibid.*

¹⁰²Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1992 m. gruodžio 16 d. sprendimas *Niemetz v. Germany* byloje, Nr. 13710/88.

¹⁰³MEŠKAUSKAITĖ, L. *Teisė privat gyvenimui*. Vilnius: Valstybės monografijos centras, 2015, p. 28.

technologij tobul jim , šios teis s dalimi laikytini elektroniniai laiškai, susirašin jimas trumposiomis žinut mis ir kt.

JAV, aiškinant kokioms sritims yra taikoma privatumo apsauga, išskiriama, kad tai yra sveikatos ir medicininiai rašai, nes tai yra labai intymaus pob džio informacija. Tai atitinka Europoje ir tuo pa iu Lietuvoje saugom privataus gyvenimo dal , ta iau be to, autorius išskyr ir tokias sritis: duomenys apie asmens išsilavinim (pažymiai ir kiti vertinimai, lankomumo rašai ir pan.); su asmens užimtumu susij rašai, nes atskleidžia daug priva ios informacijos; taip pat mokes i deklaracijos ir kita informacija, susijusi su asmeniniais finansais; informacija, saugoma vairi socialin s gerov s staig . Pasak autoriaus, šios sritys turi b ti saugomos nuo viešumo, išskyrus tam tikras, retas išimtis¹⁰⁴.

Pateikta analiz rodo, kad asmens privatus gyvenimas ir su juo susijusi informacija, kuri turi b ti saugoma, susideda iš daugyb s atskir sri i ir negalima pateikti vienos konkre ios s vokos, nes ji neapimt vis aspekt , susijusi su privataus gyvenimo apsauga. Kaip parodys tolimesnis tyrimas, kai kurios iš ši sri i turi b ti ypatingai saugomos ne tik privataus asmens, bet ir viešojo asmens atveju. Toliau bus nagrin jama, kaip privatus asmuo gali gyvendinti savo teis privataus gyvenimo nelie iamum .

2.2.3. Privataus asmens teis s privat gyvenim gyvandinimas

Fizinio asmens privatus gyvenimas yra didžiul vertyb ir tur t b ti saugomas nuo bet kokios intervencijos, išskyrus tuos atvejus, kai yra teis s aktuose numatyti ribojimo pagrindai. Tod l b tina išskirti esminius aspektus, kuo pasižymi privataus asmens teis s privataus gyvenimo nelie iamum gyvandinimas tam, kad v liau b t galima palyginti, kuo skiriasi viešojo asmens šios teis s gyvandinimas.

Pagrindinis požymis, kuo pasižymi privataus fizinio asmens teis s privat gyvenim gyvandinimas yra tas, kad jis pats sprendžia, ar nori atskleisti informacij apie savo privat gyvenim ar atskiras jo sritis, kokia apimtimi tai daryti ir pan. ia galima išskirti kelis momentus.

Vis pirma, tam, kad b t galima skleisti informacij apie asmens privat gyvenim ir kad asmens teis j bei jo nelie iamum neb t pažeista, reikalingas paties asmens sutikimas (CK 2. 23 straipsnio 1 dalis). Fizinio asmens duodamas sutikimas skelbti informacij apie jo privat gyvenim reiškia jo nelie iamum . Reikia pažym ti, kad n ra daromas skirtumas, ar informacija yra teigiamo pob džio ar neigiamo, tod l sutikimas

¹⁰⁴EMERSON, Th. I. *The Right of Privacy and Freedom of the Press* [interaktyvus]. Yale Law School Legal Scholarship Repository, 1979 [ži r ta 2016-02-29], p. 356-357. Prieiga per internet : <http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3789&context=fss_papers>.

reikalingas visada, nepriklausomai nuo pa jos informacijos palankumo asmeniui¹⁰⁵. Nenumatyta, kokia forma turi b ti duodamas sutikimas, LAT ne vienoje savo nutartyje yra išaiškin s, kad toks sutikimas gali b ti duodamas žodžiu, raštu ir netgi išreiškiamas konkludentiniais veiksmais¹⁰⁶.

Kitas svarbus aspektas, susij s su privataus fizinio asmens galimybe gyvendinti savo teis privat gyvenim yra diskrecijos teis pasirinkti, koki su priva iu gyvenimu susijusi informacij jis nori atskleisti ir kiek tos informacijos atskleisti. Taigi, pats asmuo pasirenka, kokia jo privataus gyvenimo dalis gali b ti prieinama visuomenei¹⁰⁷. Taip pat tai reiškia, kad pats asmuo gali pasirinkti ne tik tai, k ir kiek jis nori viešinti apie savo privat gyvenim , bet ir iš viso atsisakyti, kad su jo priva iu gyvenimu susijusi informacija b t skelbiama.

Galiausiai, reikia pabr žti, kad asmens sutikimas skelbti jo privataus gyvenimo informacij reiškia, kad duodamas sutikim skelbti tam tikr konkre i informacij , asmuo sutinka, kad b t paskelbtas jo vardas ir pavard ; tam tikri sveikatos duomenys; atvaizdas ir t.t. Norint skelbti kitus asmens privataus gyvenimo elementus, reikia gauti atskir asmens sutikim . LAT taip pat yra pasisak s šiuo klausimu ir nurod s, kad sutikimu skleisti informacij apie asmens privat gyvenim negali b ti laikoma ta aplinkyb , kad „ieškovas neveng bendrauti su žiniasklaidos atstovais ir pateikdavo informacij , priskirtin intymiai privataus gyvenimo sferai“¹⁰⁸.

Kita vertus, asmens teis privatum n ra absoliuti ir gali b ti ribojama. Konvencijos 8 straipsnio 2 dalyje yra numatyta, kada yra pateisinamas sikišimas asmens privat gyvenim . Tai yra statymo numatyti atvejai, kurie yra b tini demokratin je visuomen je valstyb s saugumo, viešosios tvarkos ar šalies ekonomin s gerov s interesams, siekiant užkirsti keli teis s pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat gyventoj sveikatai ar dorovei arba kit žmoni teis ms ir laisv ms apsaugoti. Taigi, pagal Konvencij ribojimai galimi esant trim s lygoms: ribojim numato statymas, juo yra siekiama teis to tikslo ir jis yra b tinas demokratin je visuomen je. Konvencijoje tvirtint reguliavim papildo Konstitucijos 22 straipsnio 3 dalis, kuri numato, kad informacij apie privat asmens gyvenim gali b ti renkama tik motyvuotu teismo

¹⁰⁵Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2006 m. lapkri io 6 d. nutartis civilin je byloje N. K. v. UAB „TV grup “, UAB „Laisvas ir nepriklausomas kanalas“, Nr. 3K-3-569/2006.

¹⁰⁶Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus kolegija. 2008 m. rugs jo 23 d. nutartis civilin je byloje L. L. ir A. L. v. uždaroji akcin bendrov „Roventa“, Nr. 3K-3-394/2008 ir kt.

¹⁰⁷EKANAVI IUS, . *Specifin s fizini asmen civilin s teis s ir j gyvandinimas*. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo met . Mokslo studija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013, p. 240-241.

¹⁰⁸Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2008 m. rugpj io 14 d. nutartis civilin je byloje Ž. Ž. v. UAB „Ekstra žinios“, UAB „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-3-393/2008.

sprendimu ir tik pagal statym . Tai reiškia, kad privataus gyvenimo ribos ne visais atvejais priklauso nuo fizinio asmens subjektyvaus pasirinkimo. Lietuvos teismai taip pat yra atsisak ginti asmens teis privatum , pavyzdžiui, vienoje iš LAT priimt nutar i byl nagrin j teismai nenustat teis s privat gyvenim pažeidimo, kai pardav ja buvo filmuojama prekybos sal je darbo metu. Apeliacin s instancijos teismas pabr ž , kad tais atvejais, kai asmuo piktnaudžiauja teise privat gyvenim (nes žiningai elgdamasis ginasi privatumu), atskirais atvejais gali b ti pagr stai atsisakyta ginti jo teis privatum ¹⁰⁹. Šiame kontekste reikia aptarti ir taip vadinam tik tino privatumo koncepcij , kuri viename iš savo nutarim yra išaiškin s Konstitucinis Teismas, ji tvirtinta ir EŽTT praktikoje. Pagal ši koncepcij yra aiškinami atvejai, kada fizinis asmuo neturi ir negali tik tis visiško privatumo, pavyzdžiui, asmuo darantis nusikalstamas veikas, pažeidžiantis privatin s teis s normas, reguliuojan ias komercin ar kitoki privataus pob džio paslapt ir pan.¹¹⁰ Toki pozicij palaiko ir užsienio autoriai – pripažindami, kad nors privatumas yra laikomas nepažeidžiama sritimi, tais atvejais, kai gr sm kyla visuomenei, pagr stai gali b ti sibraunama privat gyvenim tam, kad b t išaiškinta planuojama nusikalstama veika, nesvarbu, kokia forma ar kokioje vietoje tai vykt ¹¹¹. Atskirai dar bus nagrin jamas viešojo asmens teis s privat gyvenim gyvendinimas, nes viešojo asmens statusas taip pat yra vienas iš privataus gyvenimo ribojimo pagrind .

Apibendrinant galima pasakyti, kad privatus fizinis asmuo turi diskrecijos teis pasirinkti, ar jis nori viešinti savo privat gyvenim , ar ne. Reikia pabr žti, kad gyvendindamas ši savo teis ir nusprend s atskleisti su savo asmeniniu gyvenimu susijusi informacij , asmuo turi b ti pasiruoš s prisiimti ir neigiamus tokio savo sprendimo padarinius, tod l kiekvienu atveju reikia vertinti, kiek ir kokios informacijos yra norima atskleisti.

¹⁰⁹Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2004 m. geguž s 3 d. nutartis civilin je byloje J. B. v. Viešoji staiga „Humana people to Baltic“, Nr. 3K-3-289/2004.

¹¹⁰Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. geguž s 8 d. nutarimas „D l Lietuvos Respublikos operatyvin s veiklos statymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 1981 straipsnio 1 ir 2 dali atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstyb s žinios*, 2000, Nr. 39-1150.

¹¹¹ENDERS, Ch. *The Right to have Rights: The concept of human dignity in German Basic Law* [interaktyvus]. s.l. 2010 [ži r ta 2016-02-29], p. 5. Prieiga per internet : <<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:2nu9rPDOD3sJ:revistas.unisinos.br/index.php/R/ECHTD/article/view/4770/2023+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>>.

2.3. Teis atvaizd

Teis atvaizd yra laikoma privataus gyvenimo dalimi. Tai yra pripažstama teism praktikoje¹¹², o VI tvirtintoje privataus gyvenimo s vokoje asmens fotonuotraukos ir kiti atvaizdai yra tiesiogiai nurodomi kaip viena iš privataus gyvenimo sri i . Lietuvoje asmens nuotraukos buvo laikomos privataus gyvenimo dalimi dar iki sigaliojant naujajam CK¹¹³. Asmens teis atvaizd yra laikoma asmens privataus gyvenimo dalimi, nes „asmens atvaizdas yra itin artimai susij s su pa iu asmeniu ir atvaizdo platinimas gali apriboti privatum labiau, negu vien verbalin s informacijos skleidimas“¹¹⁴. Pabr žtina, kad kai kurie autoriai kritikuoja CK tvirtint termin teis atvaizd , teigdami, kad jis n ra visiškai tikslus, „<...> nes apima tik teis s saugom vertyb , bet neatskleidžia jos turinio“¹¹⁵. Tod l labai svarbu išnagrinti šios teis s turin ir, atsižvelgiant tai, kad asmens atvaizdas yra laikomas privataus gyvenimo dalimi, išskirti tik jai b dingus požymius.

Fizinio asmens teis atvaizd yra tvirtinta CK 2. 22 straipsnyje. B dama privataus gyvenimo dalimi, teis atvaizd gali b ti pažeidžiama kartu su asmens teise privat gyvenim arba atskirai nuo jos. Tod l tik nuo konkre i aplinkybi priklausys, ar bus taikomas tik CK 2. 22 straipsnis, ar kartu su juo bus taikomas ir CK 2. 23 straipsnis, pavyzdžiui, kai asmens nuotrauka yra padaroma neteis tai patenkant jo namus. Tod l CK 2. 22 straipsnis laikytinas *lex specialis* 2. 23 straipsnio atžvilgiu¹¹⁶.

Labai svarbu nustatyti, k reiškia žodis „atvaizdas“, nes CK 2. 22 straipsnio 1 dalyje yra nurodyta tik asmens nuotrauka (jos dalis), portretas ar kitoks atvaizdas. Taigi, n ra jokio baigtinio s rašo, leidžian io apibr žti asmens atvaizdavimo b dus, kuriuos reikia suprasti pla iai: tai gali b ti nuotrauka, paveikslas, skulpt ra, video rašas ir t.t. Nuolat tobul jant technologijoms, tik tina, kad priemoni atvaizdui padaryti bus sukuriama vis daugiau¹¹⁷. Svarbiausias reikalavimas asmens atvaizdui – galimyb identifikuoti asmen . Tai reiškia, kad nepaisant to, koku b du atvaizdas yra užfiksuotas,

¹¹²Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2003 m. sausio 28 d. sprendimas *Peck v. the United Kingdom* byloje, Nr. 44647/98; Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2009 m. vasario 13 d. nutartis civilin je byloje *D. M. ir L. M. v. UAB „Ekstra žinios“*, Nr. 3K-3-26/2009 ir kt.

¹¹³Lietuvos Aukš iausiojo Teismo senato 1998 m. geguž s 15 d. nutarimas Nr. 1 „D l Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7, 71 straipsni ir Lietuvos Respublikos visuomen s informavimo statymo taikymo teism praktikoje nagrin jant garb s ir orumo gynimo civilines bylas“. *Teism praktika*, 1998, Nr. 9.

¹¹⁴Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2011 m. geguž s 31 d. nutartis civilin je byloje *D. B. v. Klaip dos Hermano Zudermano gimnazija*, Nr. 3K-3-262/2011.

¹¹⁵MEŠKAUSKAIT , L. *Teis privat gyvenim* . Vilnius: Valstyb s mon registr centras, 2015, p. 231.

¹¹⁶MIKEL NAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2004, p. 54.

¹¹⁷MEŠKAUSKAIT , L. *Teis privat gyvenim* . Vilnius: Valstyb s mon registr centras, 2015, p. 217.

jame esantis asmuo turi būti atpažįstamas, priešingu atveju teisėtai atvaizduoti nebus ginama¹¹⁸.

Vienas svarbiausių dalykų, nagrinjant asmens teisėtai atvaizduoti, yra nustatyti, kas sudaro atvaizdo neliejamumą. Teisėtai atvaizduoti esmė – fizinio asmens nuotrauka (jos dalis), portretas ar kitoks atvaizdas gali būti atgaminami, parduodami, demonstruojami, spausdinami, taip pat asmuo gali būti fotografuojamas tik jo sutikimu (CK 2. 22 straipsnio 1 dalis), tai ne kartą savo praktikoje akcentavo LAT¹¹⁹. Pagal CK 2. 22 ir 23 straipsnyje tvirtintą reguliavimą, tiek sutikimas padaryti asmens atvaizdą, jį publikuoti ir panaš., tiek ir sutikimas skelbti privataus gyvenimo informaciją turi panašumą – po asmens mirties tokie sutikimai gali duoti sutuoktinis, tėvai ar vaikai, jei asmuo nepilnametis – jo tėvai ar globėjai, o jei neveiksnus – paskirtas globėjas. EŽTT, spręsdamas, ar laikyto nelaisvėje ir kankinto vyro, kuris vėliau mirė, nuotrauką, kuriose matyti kankinimo žymės ir tai, kad jis surakintas, publikavimas pažeidžia Konvencijos 8 straipsnį, pritar nacionaliniams teismų pozicijai, kad tokiu būdu publikuotojai parodo nepagarbą mirusiojo šeimai. EŽTT pabrėžė, kad prieš publikuojant nuotraukas, reikėtų vertinti, kokios poveikio jos gali padaryti artimiesiems, o paviešinus šias nuotraukas buvo pažeista teisė į privatų gyvenimą¹²⁰. Taigi mirusio asmens atvaizdo publikavimas be artimųjų sutikimo reiškia ir teisėtą privatų gyvenimą pažeidimą, nes palieja labai jautrų klausimą. Nagrinjant sutikimo publikuoti asmens atvaizdą, kai tokie sutikimai duoda atstovai, aspektus, reikia nurodyti, kad LAT vienoje iš nutarimų nagrinjo situaciją, kai mokyklos internetiniame puslapyje buvo paskelbtas vienos iš mokinių atvaizdas (klasės nuotraukoje) be jos statyminių atstovų (tėvų) sutikimo. Teismas išaiškino, kad sutikimą skelbti nuotrauką gali duoti tik ieškovo tėvai, o mokyklos tarybos sprendimas negali būti jam prilyginamas, nes mokyklos taryba teisiškai neatstovauja kiekvieno iš moksleivių ir jų tėvų¹²¹. Būtiną pažymėti, kad sutikimo formai nėra keliami jokie reikalavimai, todėl kaip ir sutikimas skelbti informaciją apie privatų gyvenimą, gali būti duodamas raštu, žodžiu ar konkludentiniais veiksmais. Pavyzdžiui, nors asmuo, kurio sutuoktinis vairuojamas automobilis buvo sustabdytas policijos pareigūnų ir tai buvo filmuojama, tiesiogiai neišreiškė savo nesutikimo, LAT pripažino, kad tai, jog jis parodo savo nepasitenkinimą

¹¹⁸MIKEL NAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2004, p. 54.

¹¹⁹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje J. A. v. uždaroji akcinė bendrovė „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-3-91/2004; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje L. L. ir A. L. v. uždaroji akcinė bendrovė „Roventa“, Nr. 3K-3-394/2008 ir kt.

¹²⁰Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2016 m. vasario 25 d. sprendimas *Societe de Conception de Presse et d'Édition v. France* byloje, Nr. 4683/11.

¹²¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje D. B. v. Klaipėdos Hermano Zudermano gimnazija, Nr. 3K-3-262/2011.

policijos pareig nams ir netiesiogiai televizijai, išreišk jo nenor b ti filmuojamam¹²². Senesn je savo praktikoje LAT nurod , kad pozavimas prilygsta sutikimui fotografuoti ir yra išreikštas asmens konkliudentiniais veiksmais¹²³. T a iau, net ir tais atvejais, kai asmuo duoda sutikim j fotografuoti ar kitaip užfiksuoti jo atvaizd , vienas svarbiausi dalyk yra nustatyti tokio sutikimo turin ir apimt .

EŽTT yra išaiškin s, kad asmens teis atvaizd , gali b ti pažeidžiama ne tik paskelbiant asmens nuotraukas, kai tai daryti jis n ra dav s sutikimo, bet ir tada, kai asmuo neduoda sutikimo padaryti pa i nuotrauk , nesvarbu, ar ji v liau buvo paskelbta, ar ne¹²⁴. Šis sprendimas vertintinas kaip išple iantis teis s atvaizd apsaug , nes iki tol daugumoje sprendim šios teis s apsauga reišk draudim nuotraukas viešinti be sutikimo. EŽTT argumentavo, kad asmens atvaizdas yra vienas svarbiausi bruož , susijusi su asmenybe, tod l efektyvi apsauga bus užtikrinama tada, kai nuotrauka yra daroma, o ne tada, kai ji jau yra paskelbta. Priešingu atveju, tokia svarbi asmenyb s dalis liks tre iojo asmens rankose ir asmuo netur s jokios kontrol s tolesniame atvaizdo naudojime¹²⁵. Aiškinant asmens sutikimo daryti ir/ar naudoti atvaizd , turin ir apimt , galima išskirti kelis aspektus: 1) ar toks sutikimas buvo duotas (fotografuoti ir/ar v liau naudoti atvaizd); 2) koku tikslu asmens atvaizdas buvo daromas ir koku tikslu buvo naudojamas. Jau buvo min ta, kad sutikimas padaryti atvaizd , gali b ti išreiškiamas vairiai, ta iau galima išskirti kelet ypatybi . LAT yra išaiškin s, kad tais atvejais, kai nuotraukoje yra keli asmenys, sutikim j skelbti turi duoti visi joje esantys asmenys, o jei jie mir – tai kiekvieno iš j artimieji¹²⁶. Tod l galima daryti išvad , kad jei yra fotografuojama keletas asmen , tam sutikim turi duoti kiekvienas iš j . Taip pat LAT, remdamasis šeimos samprata civilin je teis je, nurod , kad tais atvejais, kai yra filmuojami sutuoktiniai, ta iau tik vienas iš j išreiškia nesutikim filmuotis, tai nereiškia kito sutuoktinio sutikimo¹²⁷. Taip pat yra labai svarbu, kada ir koku tikslu buvo duotas sutikimas. Teism praktikoje, aiškinant asmens gal jim duoti sutikim , nurodyta, kad yra nereikšmingas tas faktas, kad asmuo buvo fotografuotas šiam esant veiksniam, publikuoti atvaizd yra reikalingas atskiras sutikimas, o tuo metu asmuo jau buvo

¹²²Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2008 m. rugs jo 23 d. nutartis civilin je byloje L. L. ir A. L. v. uždaroji akcin bendrov Roventa, Nr. 3K-3-394/2008.

¹²³Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2003 m. sausio 15 d. nutartis civilin je byloje M. S. v. UAB „I.“, Nr. 3K-3-91/2003.

¹²⁴Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2009 m. sausio 15 d. sprendimas *Reklos and Davourlis v. Greece* byloje, Nr. 1234/05.

¹²⁵*Ibid.*

¹²⁶Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilin je byloje S. Š. ir V. Š. v. UAB „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-7-2/2008.

¹²⁷Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2008 m. rugs jo 23 d. nutartis civilin je byloje L. L. ir A. L. v. uždaroji akcin bendrov „Roventa“, Nr. 3K-3-394/2008.

pripažintas neveiksniu¹²⁸. Tai parodo, kad kiekvienam veiksmui reikalingas atskiras asmens sutikimas – atvaizdai padaryti, jį atgaminti, skelbti ir pan. Asmens sutikimo padaryti atvaizdą negalima tapatinti su sutikimu jį naudoti kokiu nors tikslu: „<...> sutikimas fotografuoti *ex officio* nereiškia ir sutikimo nuotrauką bet kokiu būdu atgaminti, parduoti, demonstruoti, spausdinti, nes tai, kad asmuo gal jį sutikti (ar pats to prašė) būti fotografuojamas, dar nereiškia, kad jis davė sutikimą savo nuotrauką naudoti reklamos tikslais ir pan.“¹²⁹. Tokiu būdu yra užtikrinama asmens atvaizdo apsauga nuo neteisėto jo panaudojimo ir leidžia asmeniui pasirinkti, ar jis nori, kad jo atvaizdas būtų toliau naudojamas kokiais nors tikslais, ar ne. Vis dėlto, kaip rodo praktika, reikalavimo gauti sutikimą kiekvienam atvaizdo panaudojimui būdu ne visada yra paisoma.

Vertinant, ar nebuvo pažeista asmens teisė atvaizdu, reikia nustatyti ir koks yra jo panaudojimo tikslas. Dažnai pažeidimai yra padaromi tada, kai asmens atvaizdas yra publikuojamas spaudoje. Pavyzdžiui, asmens nuotrauka buvo padaryta parodoje, o po kelerių metų išspausdinta iliustruojant straipsnį, kuriame buvo tikrovės neatitinkantys teiginiai apie tą asmenį. Straipsnis nebuvo skirtas informuoti apie vykusį parodą, todėl teisė atvaizdu buvo pažeista¹³⁰. Kita vertus, teismai yra pripažinę, kad nuotraukos, kurioje užfiksuota ne gali moteris amputuota koja tik su maudymosi kostiumėliu, publikavimas reiškia teisės atvaizdu pažeidimą, tačiau nustatant priteistiną neturtinį žalą, atsižvelgiant nuotraukos publikavusio laikraščio „kilnius tikslus“ – siekiant išskirti problemą, kaip palengvinti ne gali jį socialiniam padėti, parodyti, kokia yra reikalinga sveikuolių pagalba, kokie ne galieji yra stiprūs savo dvasia ir pan.¹³¹ Tai parodo, kad atvaizdo publikavimo tikslas yra labai svarbus aspektas, galintis nulemti ne tik teisės atvaizdu pažeidimo faktą, bet tam tikrais atvejais ir atsakomybės dydį.

Nors teisė atvaizdu yra asmeninė neturtinė teisė, tačiau ji yra viena iš tų specifinių fizinio asmens teisių, kuri turi ekonominę vertę. Taip yra todėl, kad atvaizdas gali būti naudojamas reklamoje ar kitais komerciniais tikslais ir tai reiškia, kad asmuo, už jo atvaizdo naudojimą gali gauti atlyginimą. Kai asmens atvaizdas yra naudojamas komerciniais tikslais, gali iškilti dviejų interesų konfliktas – teisės atvaizdu ir turtinio intereso. Teismai yra nagrinę nemažai bylų, kuriose išskyrę tam tikrus ypatumus. Visų pirma reikia pabrėžti, kad esant asmens atvaizdo panaudojimui reklamoje, yra reikalingas

¹²⁸Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. rugpjūčio 14 d. nutartis civilinėje byloje Z. O. ir A. O. v. UAB „Didelis pliusas“, Nr. 3K-3-390/2008.

¹²⁹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje T. G. v. R. Š., UAB „Broli Tomk leidyba“, Nr. 3K-3-294/2003.

¹³⁰Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje A. K. v. UAB „Joneda“, Nr. 3K-3-113/2007.

¹³¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2000 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje S. M. v. UAB „Lietuvos žinios“, Nr. 3K-3-1343/2000.

asmens sutikimas, o jei jo nėra, reklama yra draudžiama (Reklamos statymo 4 straipsnio 2 dalies 7 punktas). Taigi, asmens atvaizdo panaudojimui komerciniams tikslams yra taikoma bendroji taisyklė – turi būti asmens sutikimas. Tačiau patariam sutikimui yra keliami tam tikri reikalavimai. Jau minėta, kad pats pozavimas nereiškia sutikimo atvaizdą naudoti vairiais būdais. Todėl labai svarbu yra aptarti atvaizdo naudojimo sąlygas. Kai atvaizdas yra naudojamas reklamoje ar kitokiais komerciniams tikslams, tai gali būti daroma sumokant asmeniui atlyginimą už tai arba ne. Tačiau, nepaisant to, ar atlygis yra mokamas ar ne, asmuo turi būti supažindamas su jo atvaizdo panaudojimo sąlygomis ir savo valia nuspręsti dėl jam priklausančių teisių realizavimo¹³². Tai yra visiškai pateisinamas reikalavimas, nes asmuo, suteikdamas teisę naudoti savo atvaizdą, turi žinoti, kam jis bus naudojamas, o tiksliau, kas bus reklamuojama naudojant jo atvaizdą. Tai suteikia jam laisvę pasirinkti, ar jam yra priimtinas produktas, paslauga, asmuo, kuris bus reklamuojamas. Be to, tai apima ne tik reklamuojamą produktą, bet ir paties naudojimo sąlygas. Jei jos yra nepakankamai išdėstytos ar tiesiog kelia abejonių atvaizdo naudotojui, pirmenybė bus teikiama ne naudotojo komerciniams interesams, bet privataus gyvenimo gynimui¹³³, t.y. bus saugoma asmens teisė atvaizdą. Atskirai LAT yra nagrinėjęs asmens atvaizdo naudojimo atvejais, kai fotografui pozuoja profesionali manekėnė. Tokius santykius LAT yra kvalifikavęs kaip komercinius santykius¹³⁴. Šias situacijas LAT vertino griežčiau, argumentuodamas tuo, kad manekėnės, būdamos profesionalės šioje srityje ir žinodamos, kad jų atvaizdas bus naudojamas reklamuoti tam tikrą produktą (tai reiškia žino atvaizdo panaudojimo tikslą), turi galimybę derintis ir diktuoti savo sąlygas, kokių būdu naudoti jų atvaizdą, o jei to nepadarys, reiškia, kad davęs sutikimą atvaizdo naudotojui tai daryti savo nuožiūra ir tuo tikslu, kuris buvo sutartas, t.y. reklamai¹³⁵. Kai kurie autoriai yra linkę kritikuoti tokį išaiškinimą, nes, jų nuomone, tai yra diskriminacija dėl profesijos¹³⁶. Vėlesnėje savo praktikoje LAT pakeitė savo poziciją, ir nurodė, kad ir tais atvejais, kai pozuoja neprofesionali manekėnė, ji turi visas sąlygas deryboms dėl jos atvaizdo panaudojimo sąlygų¹³⁷. Taip pat, jeigu sutikimas vis dėlto neapima tam tikrą atvaizdo naudojimo sąlygų, pasikeitusi asmens privataus gyvenimo aplinkybės, kuri nebuvo galima

¹³²Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje M. S. v. UAB „I.“, Nr. 3K-3-91/2003.

¹³³*Ibid.*

¹³⁴Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje T. G. v. R. Š., UAB „Broli Tomkėleidyba“, Nr. 3K-3-294/2003.

¹³⁵Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2002 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje L. K. v. R. Š., A. K., UAB „Jovita“, UAB „Abigus“, Nr. 3K-7-437/2002.

¹³⁶MESKAUSKAITĖ, L. *Teisė privatų gyvenimą*. Vilnius: Valstybinis monografijos centras, 2015, p. 221.

¹³⁷Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje G. S. v. akcinė bendrovė „Utenos trikotažas“, Nr. 3K-3-22/2012.

numatyti duodant sutikim naudoti atvaizd , prioritetas bus teikiamas asmens privataus gyvenimo ir teis s atvaizd (kaip jo sud tin s dalies) gynimui¹³⁸.

Paskutinis dalykas, kur reikia aptarti, nagrin jant asmens teis atvaizd , yra tai, kad kaip ir privataus gyvenimo nelie iamumas, ji n ra absoliuti ir pa iame CK yra numatyti trys apribojimai. 2. 22 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad asmens sutikimo nereikia, kai asmuo fotografuojamas:

1) d l jo visuomenin s veiklos ar tarnybin s pad ties (kitai variant, tai yra viešieji asmenys, j teis atvaizd bus nagrin jama kitoje darbo dalyje).

2) teis saugos institucij reikalavimu. Reikia pabr žti, kad tarimas, jog asmuo padar nusikaltim , kai dar n ra prasid j s bylos procesas, n ra pagrindas siaurinti to asmens teis privat gyvenim ir viešinti tokio asmens nuotraukas spaudoje be jo žinios¹³⁹. Tod l šis teis s atvaizd apribojimas yra pateisinamas tada, kai asmuo yra ieškomas teis saugos pareig n ir, siekiant palengvinti paiešk , jo nuotraukos yra skelbiamos per visuomen s informavimo priemones.

3) viešoje vietoje. Kai asmuo yra viešoje vietoje, tai nereiškia, kad jo privataus gyvenimo ribos susiaur ja, tod l jis aiškiai gali išreikšti, kad nenori b ti fotografuojamas¹⁴⁰. Be to, net ir b damas viešoje vietoje asmuo gali pagr stai tik tis privatumo, pavyzdžiui b damas papl dimyje apsinuogin s – nufotografavus tokius asmenis ir po to tas nuotraukas publikuojant yra pažeidžiama ne tik asmens teis atvaizd , bet ir privat gyvenim ¹⁴¹. Ta iau net ir esant kuriam nors iš ši atvej , kai asmens atvaizdas gali b ti daromas be jo sutikimo, tok atvaizd draudžiama naudoti, jei tai žemint asmens garb ir orum , dalykin reputacij (CK 2. 22 straipsnio 2 dalis, paskutinis sakiny).

Apibendrinant galima pasakyti, kad nors žmogaus teis atvaizd yra laikoma privataus gyvenimo dalimi, ta iau j pagr stai galima nagrin ti kaip atskir srit , pasižymin i tam tikrais ypatumais ir specifika, kuri daugiausiai siejama su privataus asmens sutikimu užfiksuoti jo atvaizd ir toliau j naudoti. Ta iau reikia pabr žti, kad asmuo, b damas teis s tur toju, turi labai gerai apsvarstyti, ar jis nori, kad tokia svarbi jo privataus gyvenimo dalis, kaip atvaizdas, leidžianti j atpažinti ir identifikuoti, b t viešai publikuojama. Deja, reikia pripažinti, kad nors asmens atvaizdo apsaugos mechanizmas

¹³⁸ *Ibid.*

¹³⁹ Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2009 m. vasario 24 d. sprendimas *Toma v. Romania* byloje, Nr. 42716/02.

¹⁴⁰ MIKEL NAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2004, p. 57.

¹⁴¹ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2009 m. vasario 13 d. nutartis *civilin je byloje D. M. ir L. M. v. UAB „Ekstra žinios“*, Nr. 3K-3-26/2009.

yra tvirtintas teis s aktuose ir suformuluotas teism praktikoje, ši teis yra dažnai pažeidžiama.

2.4. Teis garb ir orum

Asmens garb s ir orumo gynimas, kaip ir teis privat gyvenim , yra reglamentuotas vairiuose teis s aktuose – pavyzdžiui, Visuotini je žmogaus teisi deklaracijoje, Tarptautiniame pilietini ir politini teisi pakte. Šiuose teis s aktuose vartojamos iš esm s vienodos formuluot s, kad „niekas neturi patirti k sinimosi garb ir orum “. Konvencijos 8 straipsnyje n ra tiesiogiai tvirtinta, kad pagal j saugomas asmens garb ir orumas, ta iau pagal EŽTT praktik asmens reputacija yra teis s privat gyvenim dalis¹⁴². Lietuvoje asmens garb s ir orumo apsauga gana pla iai yra tvirtina net keliuose Konstitucijos straipsniuose – 21 straipsnio 1 dalyje, 22 straipsnio 4 dalyje bei 25 straipsnio 3 dalyje. Kiti nacionaliniai teis s aktai, kuriuose yra tvirtintas asmens garb s ir orumo gynimas yra CK (2. 24 straipsnis) ir VI . Pastarajame asmens garb ir reputacija taip pat yra tvirtinama kaip viena iš privataus gyvenimo sri i . Reikia pažym ti, kad galima pasteb ti tam tikr neatitikim tarp EŽTT bei Konstitucinio Teismo ir nacionalini teism aiškinimo d l garb s ir orumo kaip privataus gyvenimo dalies. LAT senatas yra išskyr s du savarankiškus fizinio asmens gynimo objektus: garb ir orum bei privataus gyvenimo nelie iamum ir nacionalini teism praktikoje jie yra atriboti, nes ši objekt pažeidim sudaro skirting juridini fakt visuma¹⁴³. Tuo tarpu Konstitucinis Teismas savo praktikoje aiškina, kad kai yra neteis tai kišim si asmens privat gyvenim , kartu k sinam si garb ir orum ¹⁴⁴. Taigi, Konstitucinio Teismo išaiškinimai atitinka ir EŽTT pozicij , tod l, kaip pažymi L. Meškauskait , Lietuvos teism praktika tur t keistis ta prasme, kad garb s ir orumo pažeidimai b t laikomi privataus gyvenimo pažeidim deliktai¹⁴⁵. Užsienio autoriai taip pat pastebi, kad sekdami EŽTT praktika, nacionaliniai teismai turi išpl sti privataus gyvenimo aiškinim ir kaip vien iš jo dali ginti asmens

¹⁴²Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2004 m. birželio 29 d. sprendimas *Chauvy and Others v. France* byloje, Nr. 64915/01.

¹⁴³Lietuvos Aukš iausiojo Teismo senato 1998 m. geguž s 15 d. nutarimas Nr. 1 „D l Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7, 71 straipsni ir Lietuvos Respublikos visuomen s informavimo statymo taikymo teism praktikoje nagrin jant garb s ir orumo gynimo civilines bylas“. *Teism praktika*, 1998, Nr. 9.

¹⁴⁴Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 21 d. nutarimas „D l Lietuvos Respublikos Aukš iausiosio Tarybos 1991 m. sausio 31 d. nutarimo „D l vard ir pavardži rašymo Lietuvos Respublikos pilie io pase“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstyb s žinios*, 1999, Nr. 90-2662; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. geguž s 8 d. nutarimas „D l Lietuvos Respublikos operatyvin s veiklos statymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 1981 straipsnio 1 ir 2 dali atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstyb s žinios*, 2000, Nr. 39-1150.

¹⁴⁵MEŠKAUSKAIT , L. *Teis privat gyvenim* . Vilnius: Valstyb s mon registr centras, 2015, p. 95.

autonomij ir orum¹⁴⁶. Ši nuomonė galima papildyti aiškinimu, kad asmens orumo santykis su kitomis teisėmis nulemia tai, kad pažeidus vieną teisę, gali būti nustatomas ir asmens orumo pažeidimas¹⁴⁷. Asmens garb ir orum laikant teisės privat gyvenim dalimi, reikia pažymėti tam tikrus skirtumus, kai yra padaromas ši teisė pažeidimas. Visų pirma, abiem atvejais apie asmenį yra paskelbiama tam tikra informacija. Kai skelbiama teisinga informacija, gali būti pažeidžiama teisė privat gyvenim, o kai yra paskelbiama melaginga informacija – asmens garb ir orumas¹⁴⁸. Žinoma, reikia paminėti, kad tam tikrais atvejais ir teisinga informacija gali žeminti garb ir orum. Galima papildyti, kad yra išskiriami dar du skirtumai. Šmeižimo atveju reikia apsaugoti asmens reputaciją išorinio pasaulio atžvilgiu, o privatumo pažeidimai yra padaromi vidiniams asmens pasauliui, todėl nagrinėjant tokio pobūdžio bylas, pirmuoju atveju akcentuojamas paskleisti teigini melagingumas, o antruoju – asmeniui padarytas pažeidimas¹⁴⁹.

CK išskiriami du objektai: asmens garb ir orumas. Jau klasikiniu tapus aiškinimu yra pateiktas V. Mikelnas, kuris nurodo, kad: „garb – tai visuomenės pripažįstama pagarba už nuopelnus, geras asmens vardas. <...> Asmens orumas – tai subjektyvus asmens savęs vertinimas, savo vertės pajautimas“¹⁵⁰. Galima teigti, kad garb ir orumas yra labai tarpusavyje susiję, nes abu iš esmės reiškia asmens vertinimą, o orum dažnai gali nulemti garb, t.y. tai, kaip asmuo yra vertinamas visuomenės, gali nulemti savęs paties vertinimą. L. Meškauskaitės teigimu, „<...> šiuo atveju teisės apsaugos objektas yra asmens teisė reikalauti, kad viešoji nuomonė apie jį būtų formuojama duomenimis, atitinkančiais tikruosius poelgius, pagrindus ir moralinis vertinimas atitiktų tikrovę bei normų reikalavimus visuomenėje, kurioje jis gyvena“¹⁵¹. Teisės literatūroje orumas yra analizuojamas labai plačiai ir yra aiškinamas kaip teisė turėti teises¹⁵² ir pripažįstamas

¹⁴⁶NEWELL, B. C. *Public Places, Private Lives: Balancing Privacy and Freedom of Expression in the United Kingdom* [interaktyvus]. Proceedings of the 77th ASIS&T Annual Meeting, vol. 51, 2014 [žiūrėti 2016-02-29]. Prieiga per internetą: <<https://www.asis.org/asist2014/proceedings/submissions/papers/60paper.pdf>>.

¹⁴⁷TAMINSKAS, A.; MESONIS, G. Žmogaus orumas: konstitucinės refleksijos. *Jurisprudencija*, 2014, 21 (4), p. 966.

¹⁴⁸MIKELNAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2004, p. 66.

¹⁴⁹EMERSON, Th. I. *The Right of Privacy and Freedom of the Press* [interaktyvus]. Yale Law School Legal Scholarship Repository, 1979 [žiūrėti 2016-02-29], p. 333. Prieiga per internetą: <http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3789&context=fss_papers>.

¹⁵⁰MIKELNAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2004, p. 66.

¹⁵¹MEŠKAUSKAITE, L. *Žiniasklaidos teisė*. Vilnius: Teisinių informacijos centras, 2004, p. 258.

¹⁵²ENDERS, Ch. *The Right to have Rights: The concept of human dignity in German Basic Law* [interaktyvus]. s.l. 2010 [žiūrėti 2016-02-29], p. 3. Prieiga per internetą: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:2nu9rPDOD3sJ:revistas.unisinos.br/index.php/R_ECHTD/article/view/4770/2023+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>.

kaip žmogaus teisi pagrindas, todėl laikomas prigimtinė ir neatskiriama asmenybės dalimi¹⁵³. Atsižvelgiant asmens garbės ir orumo, kaip kit teisi pagrindas, būtina nustatyti, kaip gali būti pažeidžiama garbės ir orumas.

Pagal CK 2. 24 straipsnio 1 dalį, asmuo gali reikalauti teismo tvarka paneigti paskleistus apie jį duomenis, žeminančius jo garbės ir orumą ir neatitinkančius tikrovės. Lietuvos teismų praktikoje yra numatytos keturios sąlygos, kurias yra privaloma nustatyti tam, kad būtų galima ginti asmens garbės ir orumą: 1) žini (faktas ir duomenys) paskleidimas, 2) faktas, kad žinios yra apie ieškovą, 3) paskleisti žinios neatitiktis tikrovei, 4) faktas, kad žinios žemina asmens garbės ir orumą¹⁵⁴. Toliau bus aptariama kiekviena iš šių sąlygų.

Visų pirma, reikia išsiaiškinti, kas reiškia informacijos paskleidimas. Informacija yra laikoma paskleista tada, kai ji žinoma bent vienas pašalinis asmuo, ne skaitant to, apie kur yra ta informacija¹⁵⁵. Paskleisti informaciją galima pačiais įvairiausiais būdais: per visuomenės informavimo priemones – pagal VI 2 straipsnio 84 dalį – spaudą, knygas, vaizdo leidinius, televiziją, radiją, kino ar kitą garso ir vaizdo produkciją ir kitas visuomenės informavimo priemones. Iš Lietuvos teismų praktikos galima išskirti tokius konkrečius informacijos paskleidimo pavyzdžius: savivaldybės tarybos posėdis¹⁵⁶, visuotinis akcininkų susirinkimas¹⁵⁷, atviri laišakai¹⁵⁸ ir kt. Taigi, paskleisti informaciją galima labai įvairiais būdais ir priemonėmis, svarbu, kad ji sužinotų pašaliniai asmenys. Reikia pabrėžti, kad jei informacija paskleidžiama valdžios institucijai (pavyzdžiui, skundui ministerijai, kuriai yra pavaldi tam tikra valstybės institucija, parašo pastarosios darbuotojas¹⁵⁹) arba tai yra padaroma su žiningai kreipiantis teis saugos institucijas ar teismu¹⁶⁰, tai nėra laikoma informacijos paskleidimu.

¹⁵³TAMINSKAS, A.; MESONIS, G. Žmogaus orumas: konstitucinis refleksijos. *Jurisprudencija*, 2014, 21 (4), p. 960.

¹⁵⁴Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje Z. V. L. v. V.Š. „Versmės leidykla“, A. R., Nr. 3K-3-347/2011.

¹⁵⁵MIKELNAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2004, p. 67; EKANAVIČIUS, . *Specifiniai fiziniai asmenys civilinėje teisėje ir jų gyvendinimas*. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų. Mokslo studija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013, p. 254.

¹⁵⁶Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje J. P. ir Ž. P. v. A. M., Nr. 3K-3-97/2011.

¹⁵⁷Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. rugsėjo 5 d. nutartis civilinėje byloje K. D. v. B. M., Nr. 3K-3-747/2001.

¹⁵⁸Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje A. S., M. V. ir V. J. v. A. J., S. K., J. K., S. D., E. V., V. K., B. J., P. P., E. K., V. J., P. J., E. V., J. K., A. M., V. S., R. R., K. J., V. A. M., S. N., V. B., J. J., J. S., J. G., J. J., V. Ž., K. B., V. J., Nr. 3K-3-142/2006.

¹⁵⁹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje V. V. v. I. D., Nr. 3K-3-56/2004.

¹⁶⁰Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje A. . v. L. Š., O. A., Nr. 3K-3-264/2006.

Kitas aspektas, kuris numatytas CK yra tas, kad yra paskleisti duomenys, žeminantys asmens garb ir orum bei neatitinkantys tikrov s. Tiek doktrinoje, tiek praktikoje yra aiškinama, kaip svarbu atskirti žini (duomenis) nuo nuomon s ir pirmiausia aiškinant j skirtumus yra remiamasi VI 2 straipsnio 36 ir 86 dalyse tvirtintais paaiškinimais. Pagrindinis skirtumas, tvirtintas VI , yra tas, kad žinia yra faktai arba tikri duomenys, o nuomon – tai yra poži ris, nusimanymas, fakt ir duomen , reiškini , vyki vertinimas ir pan. Svarbiausias nuomon s požymis yra tas, kad ji yra subjektyvi, todėl jai netaikomi tiesos ir tikslumo kriterijai, o faktai galimi b ti patikrinami, nes jie egzistavo ar egzistuoja iki šiol. EŽTT praktikoje šis atskyrimas taip pat yra pabr žiamas, nurodant, kad svarbu atskirti fakt (angl. *fact*) nuo vertinamojo pob džio teiginio (angl. *value-judgement*) – faktai gali b ti rodomi, o vertinamieji teiginiai – ne¹⁶¹. Pagal VI net ir nuomon turi b ti reiškiama etiškai ir s žiningai, nenuslepiant ir neiškreipiant fakt ir duomen (2 straipsnio 36 dalis). Taigi, svarbiausia yra tai, kad fakt tikrumas gali b ti patikrinamas. LAT savo praktikoje daug d mesio skyr žinios atskyrimui nuo nuomon s: tai yra pasakyt teigini patikrinimo kriterijus, vertinant reikia atsižvelgti kontekst , paskelbimo ir kitas aplinkybes¹⁶², turi b ti analizuojamas straipsnio ar kalbos kontekstas, sakinio konstrukcija¹⁶³. Vienoje iš naujausi nutar i , LAT, vertindamas, ar pasakyti teiginiai yra žinia ar nuomon , nurod , kad žiniai nustatyti nepakanka, kad gin ijamus teiginys gali b ti patikrinamas pagal byloje esan ius duomenis. Negali b ti apsiribojama atskir frazi pažodiniu vertinimu ir tai, kad fraz s yra daugiau teigiamojo nei svarstomojo pob džio, nereiškia, kad buvo pateikta žinia, o ne subjektyvus duomen vertinimas. Šioje byloje teismas vertino, pasakyt teigini formuluotes ir nustat , kad buvo pateikta nuomon , nes dominavo toki žodži ar j jungini kaip „mums atrodo“, „turb t“, „gal tod l“, „galb t“ ir kt. vartojimas¹⁶⁴. Dar vienas aspektas, kuris yra pripaž stamas tiek Lietuvos teism , tie ir EŽTT praktikoje, kad nors nuomon ir neturi b ti teisinga, bet ji turi remtis faktais¹⁶⁵.

¹⁶¹ Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1986 m. liepos 9 d. sprendimas *Lingens v. Austria* byloje, Nr. 9815/82.

¹⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2007 m. kovo 16 d. nutartis civilin je byloje *A. K. v. UAB „Joneda“*, Nr. 3K-3-113/2007.

¹⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2006 m. vasario 22 d. nutartis civilin je byloje *A. S., M. V. ir V. J. v. A. J., S. K., J. K., S. D., E. V., V. K., B. J., P. P., E. K., V. J., P. J., E. V., J. K., A. M., V. S., R. R., K. J., V. A. M., S. N., V. B., J. J., J. S., J. G., J. J., V. Ž., K. B., V. J.*, Nr. 3K-3-142/2006.

¹⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2015 m. sausio 27 d. nutartis civilin je byloje *E. S. v. K. S. P.*, Nr. 3K-3-1-219/2015.

¹⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2001 m. geguž s 14 d. nutartis civilin je byloje *S. . v. Taurag s rajono meras, uždaroji akcin bendrov „Taurag s kurjeris“*, Nr. 3K-3-529/2001; Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2007 m. spalio 22 d. sprendimas *Lindon, Otchakovsky – Laurens and July v. France* byloje, Nr. 21279/02 ir Nr. 36448/02.

Paminėtina tai, kad pagal LAT praktiką, reikia vertinti ir tai, kaip paskleisti informaciją supranta gavėjas – ar jį leido suprasti, kad apie asmenį yra pateikiami neįrašyti faktai, ar vis dėlto tai yra subjektyvus vertinimas ir buvo išreikšta nuomonė¹⁶⁶.

Kita slyga reikalauja nustatyti, ar žinios buvo paskleistos apie ieškovą. Jei aiškiai yra nurodomas asmens vardas ir pavardė, problema dėl šios slygos kilti neturėtų, nes tokiu būdu asmuo yra lengvai identifikuojamas. Kitais atvejais tai gali būti sudėtinga, todėl turi būti nurodyti požymiai, pagal kuriuos aplinkiniai galėtų atpažinti asmenį, apie kurį duomenys yra paskleisti¹⁶⁷. Tokiais požymiais gali būti asmens darbovietė, pareigos, vykdoma veikla ir pan. Kai yra nurodomos tokios aplinkybės, jos leidžia susiaurinti asmenį, kuriems yra skirta paskleista informacija, rat ir tada nėra būtinas tiesioginis asmens duomenų nurodymas¹⁶⁸. Be to, LAT senatas yra gana detalai išaiškinęs, kaip identifikuoti fizinį asmenį tada, kai informacija yra paskelbiama apie keletą asmenų ar organizaciją¹⁶⁹.

Pagaliau, paskleisti apie asmenį duomenys turi būti ne bet kokie, bet neatitinkantys tikrovės ir žeminančio pobūdžio. Pagal teismų praktiką, tai yra tokie „<...> duomenys, kurie statymais, moralais, paprotinėmis normomis laikymosi požymiu pažeidžia asmens garbę, orumą, gerą vardą visuomenėje“¹⁷⁰ bei „<...> klaidinga ir diskredituojanti asmenį informacija, kurioje teigiama apie asmens padarytus teisės, moralės normų pažeidimus, negarbingą poelgį, netinkamą elgesį viešajame gyvenime“¹⁷¹. Kai kurie teiginiai yra savaime žeminančio pobūdžio, pavyzdžiui, asmens pavadinimas vagimi, sukiumi¹⁷², kaltinimas mafijos dangstymu, nes tai visuomenės suvokiama kaip Lietuvai priešiška veikla¹⁷³, kaltinimai sąjoms su KGB ir kitomis SSRS valstybės saugumo

¹⁶⁶Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje E. S. v. K. S. P., Nr. 3K-3-1-219/2015.

¹⁶⁷Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje A. G. v. Lietuvos Respublika ir Klaipėdos rajono policijos komisariatas, Nr. 3K-3-183/2008.

¹⁶⁸Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. rugsėjo 5 d. nutartis civilinėje byloje K. D. v. B. M., Nr. 3K-3-747/2001.

¹⁶⁹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1998 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. 1 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7, 71 straipsnių ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo statymo taikymo teismų praktikoje nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas“. *Teismų praktika*, 1998, Nr. 9, 9 punktas.

¹⁷⁰Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje A. Š. v. L. J., E. J., Nr. 3K-3-507/2006.

¹⁷¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje V. R. v. M. K. L., UAB „Ukmergės spaustuvė“, Nr. 3K-3-828/2001.

¹⁷²Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje L. K. v. V. Žutauto leidybinė kompanija „Kriminalistika“, Nr. 3K-3-988/2001.

¹⁷³Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje L. P. v. A. M. P., Nr. 3K-3-65/2006.

organizacijomis¹⁷⁴. Toki teigini žeminančio pobūdžio rodinai nereikia. Duomen neatitikimas tikrovei yra preziumuojamas¹⁷⁵, todėl į paneigti turi duomenis paskleisti asmuo. O asmuo, apie kur yra tie duomenys, turi rodyti į žeminantį pobūdį, išskyrus minėtą išimtį, kai duomenys yra savaime žeminantys garb ir orum.

Taigi, tik esant visoms šioms keturioms sąlygoms gali būti ginama asmens garb ir orumas. Pateikta analizė rodo, kad tokiose bylose teismas turi labai atsargiai vertinti kiekvieną iš sąlygų, nes tai priklausys nuo konkrečių aplinkybių. Ypatingai sunku yra atskirti žinią nuo nuomonės, nes šiais laikais, esant didžiuliam informacijos kiekiui, šie vertinimo objektai gali būti labai susiję ir visoje informacijos gausoje susimaišę. Tai nulemia, kaip aiškina A. Šindeikis, kad žinios ir nuomonės atskyrimo testas tampa nepakankamas¹⁷⁶. Svarbu yra atskirti ne tik tai, ar buvo paskleista žinia ar nuomonė, bet ir tai, ar vyko viešoji diskusija visuomenei svarbiais klausimais, koks buvo informacijos sklaidymo elgesys ir pan. Tai geriausiai atskleidžiama per saviraiškos laisvės ir kitų vertybių pusiausvyros nustatymą, kuris bus nagrinjamas kitoje darbo dalyje.

¹⁷⁴Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. rugpjūčio 8 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Šilo bit“ ir A. D. v. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir uždaroji akcinė bendrovė „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-3-340/2011.

¹⁷⁵MIKELNAS, V., et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2004, p. 68.

¹⁷⁶ŠINDEIKIS, A. Saviraiškos laisvė v. garb ir orumas: ar konstitucinga Lietuvos teismų praktika? *Jurisprudencija*, 2010, 2 (120), p. 131.

3. Viešojo asmens specifini fizinio asmens teisi gyvendinimas

3.1. Saviraiškos laisvės ir teisės privat gyvenim santykis

Šiais laikais yra sudarytos labai plačios galimybės saviraiškos laisvei – asmenys gali laisvai reikšti nuomonę, keistis ja, informacija tapo lengvai prieinama iš bet kurio pasaulio krašto, o informacijos sklaidos būdai nuolat tobulėja. Žinoma, tai reikia vertinti teigiamai - kaip nuolatinį visuomenės tobulėjimą ir vystymąsi. Tačiau tokia laisvė turi ir neigiamą pusę – tai gali nulemti žmogaus teisių ir laisvių apribojimą. Todėl tam, kad būtų galima analizuoti viešojo asmens statusą turintį asmenų specifinių teisių gyvendinimo ypatumus, pirmiausia reikia aptarti pagrindinius saviraiškos laisvės požymius ir jos santykį su teise privat gyvenim (turint omenyje tai, kad kitos teisės laikomos jos dalimi).

Saviraiškos laisvė yra tvirtinta Konvencijos 10 straipsnyje, taip pat Konstitucijos 25 straipsnyje. Pagal šią teisės aktų nuostatą galima išskirti atskirus saviraiškos laisvės elementus: teisę laikytis savo nuomonės (sitikinimų) ir gauti bei skleisti informaciją ir id jas. Dėl teisės laikytis savo nuomonės, reikia pažymėti, kad jai taikoma absoliuti apsauga nuo bet kokių apribojimų¹⁷⁷. Tai galima paaiškinti tuo, kad nuomonė, kaip jau buvo minėta, yra subjektyvus vertinimas, kuriam negalima būti taikomas tiesos kriterijus. Daugiausia dėmesio reikia skirti teisei skleisti informaciją ir id jas. Nors tokia teisė yra užtikrinama kiekvienam, darbe daugiausiai dėmesio bus skiriama visuomenės informavimo priemonėms, kaip informacijos sklaidai, nes būtent šioje sferoje ypač dažnai reikia nustatyti saviraiškos laisvės ir teisės privat gyvenim pusiausvyrą. Žiniasklaidos veikloje yra du saviraiškos laisvės elementai – žiniasklaida sklaidžia pačią svarbiausią informaciją, o visuomenė yra suinteresuota ją gauti. Skleidžiama informacija yra labai variuota, svarbiausia, kad dažnai ji būna ne tik apie viešąjį asmenį, o vieną pareigą ar vykdomos veiklos aspektus, bet ir apie privataus gyvenimo informaciją.

EŽTT praktikoje žiniasklaidai yra skirtas taip vadinamo „sarginio šuns“ vaidmuo, kuris reiškia, kad saviraiškos laisvės ribojimai turi būti labai pasverti, nes žiniasklaida yra grandis jungianti visuomenę ir valdžią¹⁷⁸. Todėl EŽTT aiškina, kad Konvencijos 10 straipsnis suteikia apsaugą žurnalistams, tačiau iš jų yra reikalaujama pateikti patikimą informaciją ir laikytis žurnalistų etikos reikalavimų¹⁷⁹. Pažymėtina, kad reikalauti

¹⁷⁷MACOVEI, M. *A guide to the implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights* [interaktyvus]. Human rights handbook, No 2, 2004 [žiūrėta 2016-03-07], p. 8. Prieiga per internetą: <[http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRHAND/DG2-EN-HRHAND-02\(2004\).pdf](http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRHAND/DG2-EN-HRHAND-02(2004).pdf)>.

¹⁷⁸Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2007 m. kovo 1 d. sprendimas *Tonsberg Blad and Haukom v. Norway* byloje, Nr. 510/04.

¹⁷⁹Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2007 m. birželio 14 d. sprendimas *Hachette Filipacchi Associates v. France* byloje, Nr. 71111/01.

absoliu iai tikslios ir patikrintos informacijos yra ne manoma, nes tai labai apsunkint žiniasklaidos veikl¹⁸⁰. Vis dėlto, siekiant apginti kitą asmenų reputaciją ir kitas teises, turi būti leistinos kritikos ribos ir vengiama žeidžiančių pasisakymų¹⁸¹, o saviraiškos laisvė bus tinkamai gyvendinama tada, kai kritika bus atskiriama nuo žeidimų¹⁸². Taigi, nors žiniasklaidos veikla, užtikrinanti informacijos sklaidimą visuomenei, ir jai suteikta saviraiškos laisvė yra labai svarbūs demokratinės visuomenės požymiai, ji, kaip ir bet kuri kita teisė, negali būti laikoma absoliučia ir yra galimi jos apribojimai. Kaip vienas iš apribojimo pagrindų, būtina demokratinėje visuomenėje Konvencijos 8 straipsnio 2 dalis ir 10 straipsnio 2 dalis numato būtinybą apsaugoti kitas žmonių teises. Tai reiškia, kad tiek teisė privat gyvenimui, tiek ir saviraiškos laisvė gali būti viena kitos apribojimo pagrindas, todėl esant ši dviejų teisių konfliktui, būtina nustatyti teisingą pusiausvyrą. Nustatant, kuriai iš ši dviejų teisių turi būti teikiamas prioritetas, atsižvelgiama įvairius kriterijus. Jie gali būti tiek objektyvūs (asmens statusas – viešasis ar privatus asmuo), tiek ir vertinamieji – visuomenės interesas žinoti, ribojimo proporcingumas, atitikimas teisiam tikslui ir pan.¹⁸³.

Vienas iš svarbiausių pagrindų, leidžiančių apriboti privataus gyvenimo neliejamumą, yra pagrįstas interesas žinoti. Šis kriterijus yra labai svarbu aptarti, nes, remiantis juo, ribojama viešųjų asmenų teisė privat gyvenimui. Tikslūs vokiečiai, kas yra pagrįstas interesas ir visuomeninė ra. Literaturoje pagrįstas interesas yra aiškinamas kaip teisė gauti informaciją apie viešojo asmens privat gyvenimą tada, kai yra būtina apsaugoti kitą asmenų teises ir laisves¹⁸⁴. Demokratinėje visuomenėje taip pat nėra apibrėžiama, tačiau EŽTT sprendimai leidžia išskirti kai kuriuos jos požymius, tokius kaip tolerancija, plačios pažiūros, pusiausvyra tarp privačių ir viešųjų interesų, kuri pasiekama per proporcingumo principo taikymą¹⁸⁵. Nagrinėjamo klausimo kontekste, šis principas aiškinamas taip, kad kuo privatesnė yra viešinama informacija, tuo svarbesnis priešastys turi lemti tos informacijos žinojimą, nes kitaip tai bus teisė pažeidimas¹⁸⁶. Konstitucinis Teismas, aiškindamas visuomenės interesą žinoti, nurodė, kad viešojo

¹⁸⁰ŠINDEIKIS, A. Saviraiškos laisvė v. garbė ir orumas: ar konstitucinga Lietuvos teismų praktika? *Jurisprudencija*, 2010, 2 (120), p. 129.

¹⁸¹Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2000 m. birželio 27 d. sprendimas *Constantinescu v. Romania* byloje, Nr. 28871/95.

¹⁸²Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2007 m. gruodžio 10 d. sprendimas *Stoll v. Switzerland* byloje, Nr. 69698/01.

¹⁸³LANKAUSKAS, M. Balansas tarp teisės privatumui ir saviraiškos laisvės Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje. *Teisės problemos*, 2007, Nr. 2 (56), p. 116.

¹⁸⁴MEŠKAUSKAITĖ, L. *Teisė privat gyvenimui*. Vilnius: Valstybės monografijos centras, 2015, p. 250.

¹⁸⁵KILKELLY, U. *A guide to the implementation of Article 8 of the European Convention on Human Rights* [interaktyvus]. Human rights handbooks, No 1, 2001 [žiūrėta 2016-02-27], p. 31. Prieiga per internetą: <[http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRHAND/DG2-EN-HRHAND-01\(2003\).pdf](http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRHAND/DG2-EN-HRHAND-01(2003).pdf)>.

¹⁸⁶MEŠKAUSKAITĖ, L. *Teisė privat gyvenimui*. Vilnius: Valstybės monografijos centras, 2015, p. 264.

asmens savybės, elgesys bei kai kurios privataus gyvenimo detalės gali turėti reikšmę viešiesiems reikalams, todėl visuomenės interesas apie šiuos asmenis žinoti daugiau nei apie kitus yra konstituciškai pagrįstas. Šis interesas nebūtų užtikrintas, jeigu kiekvieną kartą skelbiant apie tokio asmens privatą gyvenimą būtų reikalingas tokio asmens sutikimas. Tai reiškia, kad žiniasklaida gali be asmens sutikimo informuoti apie viešojo asmens privatą gyvenimą, bet tik tokiu mastu, kiek tai gali turėti reikšmę viešiesiems reikalams¹⁸⁷. Taigi, intereso pagrindumas pasireiškia per tai, kad skelbiama viešojo asmens privataus gyvenimo informacija privalo būti susijusi su jo vykdoma veikla. Čia labai svarbu pažymėti, kad kai kurie autoriai, kalbėdami apie visuomenės interesą, išskiria dvi jo formas – visuomenės smalsumą ir visuomenės gerovę (kuri aiškinama, kaip poreikis žinoti informaciją)¹⁸⁸. Vertinant, ar nebuvo peržengtos viešojo asmens privataus gyvenimo ribos, būtina nustatyti, ar tai buvo interesas turėti informaciją žinoti, ar taip tiesiog buvo tenkinamas visuomenės smalsumas¹⁸⁹, nes susidomėjimas viešaisiais asmenimis visada yra didesnis nei privataisiais, o žiniasklaida, tuo naudodamasi, didina savo pelną.

Vertinant pusiausvyrą tarp teisės privatą gyvenimą ir saviraiškos laisvės, reikia nustatyti ir tai, ar vyko viešojo diskusija visuomenei svarbiais klausimais. Viešoji diskusija yra svarbi ne tik dėl privataus gyvenimo ribojimo, bet ir dėl asmens garbės ir orumo žeidimo. Diskusijos metu gali būti atskleidžiama informacija apie asmens privatą gyvenimą ir paskleidžiama tikrovės neatinkanti informacija, kuri žemina garbą ir orumą. JAV, kur labai ginama spaudos laisvė ir vyrauja nuomonės pliuralizmas, aiškinama, kad yra labai platus diskusijų – nuo politinių iki liečiančių grynai privatus klausimus. Šiame spektre yra ir diskusijos visuomenei svarbiais klausimais, kurie yra socialinio – politinio pobūdžio, pavyzdžiui, skurdas, nusikalstamumas ir pan.¹⁹⁰ Nustatyti diskusijos pobūdį yra labai svarbu, nes nuo to priklauso ir privataus gyvenimo neliejamumo bei asmens kritikos ribos. L. Meškauskaitė, apibendrindama EŽTT praktiką, nurodė, kad, kai vyksta politinio pobūdžio diskusija ar diskusija dėl visuomenei svarbių klausimų, saviraiškos laisvei beveik nėra jokių apribojimų, o jei diskusija yra

¹⁸⁷Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo statymo 8 straipsnio ir 14 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 104-4675.

¹⁸⁸GURNEY, D. S. *Celebrities and the First Amendment: Broader Protection Against the Unauthorized Publication of Photographs* [interaktyvus]. *Indiana Law Journal*, Maurer School of Law: Indiana University, volume 61, Issue 4 [žiūrėta 2016-02-29], p. 701. Prieiga per internetą: <<http://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2163&context=ilj>>.

¹⁸⁹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje S. Š. ir V. Š. v. UAB „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-7-2/2008.

¹⁹⁰ADAMS, K. M. *(Re)defining Public Officials and Public Figures: A Washington State Primer* [interaktyvus]. *Seattle University Law Review*. Seattle University School of Law, vol 23: 1155-2000, s.a. [žiūrėta 2016-02-25], p. 1159. Prieiga per internetą: <<http://www.webcitation.org/6IUE3QFkO>>.

komercinio pobūdžio, saviraiškos laisvė gali būti ribojama daugiau¹⁹¹. Viešojo diskusija taip pat priklauso nuo visuomenės, nes turi vykti jai svarbiais ir aktualiais klausimais. Tik taip gali būti pripažįstamas pagrindinis visuomenės interesas žinoti¹⁹². EŽTT viename iš savo sprendimų pažymėjo, kad tai, jog asmuo (pagal profesiją žurnalistas), kvailiais išvadino teis saugos pareigūnus, „<...> nesuformavo atviros diskusijos visuomenei svarbiais klausimais, taip pat tai nebuvo susiję su spaudos laisve, nes toje situacijoje asmuo veikė kaip privatus asmuo, o ne kaip žurnalistas“¹⁹³.

Paskutinis dalykas, kur reikia vertinti siekiant nustatyti pusiausvyrą tarp dviejų nagrinjamų teisių, yra informacijos paskleidusio asmens tikslas ir elgesys. Vertinant tikslą, reikia išsiaiškinti, ko asmuo siekia paskelbdamas tam tikrą informaciją – informuoti visuomenę ar žėisti, pažeminti žmogų¹⁹⁴. Taip pat informacija gali būti skleidžiama turint tikslą patenkinti visuomenės smalsumą ir tokiu būdu siekiant finansinės naudos. LAT yra išsiaiškinti, kad „<...>atsakomybė už viešojo asmens garbą ir orumą žeminanti žini apie tokio asmens privatų gyvenimą paskleidimą sukelia tik toks nesąžiningas žiniasklaidos atstovų elgesys, kuriuo akivaizdžiai siekiama ne skelbti teisingą ir objektyvią informaciją apie viešojo asmens privatų gyvenimą, bet pateikti klaidingus duomenis, iš anksto žinant jų klaidingumą, apie viešojo asmens privatų gyvenimą turint tikslą jį žėisti, pažeminti ar jam pakenkti, kai tokie duomenys neturi nieko bendra su konkrečiu viešojo asmens atliekama vieša veikla“¹⁹⁵. Jau buvo minėta, kad žurnalistų veikla turi atitikti profesijai keliamus etikos reikalavimus. Vienas iš jų yra patikrinti informaciją¹⁹⁶. EŽTT yra pripažinti, kad buvo pažeista saviraiškos laisvė, kai laikraštis publikavo straipsnį su klaidinga informacija ir to galėjo išvengti, jei žurnalistas būtų perskaitęs teisės aktus. Aplinkybės, kad nebuvo jokių laiko apribojimų, patvirtina, kad nebuvo tinkamai vykdyta pareiga patikrinti informacijos tikslumą. Tai nulėmė, kad žurnalistų atliktas darbas neatitiko keliamų žurnalistų etikos standartų¹⁹⁷. Tai reiškia, kad reikia vertinti, ar žurnalistas padarė viską, ką toje situacijoje buvo manoma padaryti, kad būtų informacija patikima ir teisinga.

¹⁹¹MEŠKAUSKAIT, L. *Teisė privat gyvenim*. Vilnius: Valstybės monografijos centras, 2015, p. 271.

¹⁹²*Ibid*, p. 266.

¹⁹³Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1999 m. sausio 21 d. sprendimas *Janowski v. Poland* byloje, Nr. 25716/94.

¹⁹⁴Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje *V. L. v. L. P., P. P., V. P.*, Nr. 3K-3-106/2011.

¹⁹⁵Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje *R. M. v. UAB „REJSPA“*, Lietuvos lenkų sąjunga, Nr. 3K-3-51/2009.

¹⁹⁶Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodeksas. Vilnius: Lietuvos žurnalistų sąjunga, 2005.

¹⁹⁷Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2007 m. kovo 1 d. sprendimas *Tonsberg Blad and Haukom v. Norway* byloje, Nr. 510/04.

Apibendrinant galima pasakyti, kad siekiant nustatyti savairaiškos laisvės ir teisės privat gyvenim pusiausvyr , reikia vertinti tokias aplinkybes: 1) ar buvo pagr stas visuomen s interesas žinoti informacij ; 2) ar viešojo diskusija vyko visuomenei svarbiais klausimais; 3) informacijos skleid jo elgesys ir tikslas. Tik tinkamai vertinus šias aplinkybes, galima nustatyti, ar pagr stai buvo apribota, kuri nors iš dviej konfliktuojan i teisi . Toliau darbe bus nagrin jama atskir specifini fizinio asmens teisi specifika, kai šias teises gyvendina viešasis asmuo.

3.2. Viešojo asmens teis privat gyvenim ir jo nelie iamum

Nors vieš j asmen privataus gyvenimo nelie iamumas yra apribotas, ta iau jokiu b du negalima teigti, kad jis yra paneigiamas ir viešuoju pripažintas asmuo negali tik tis šios savo teis s apsaugos. Užsienio literat roje nurodoma, kad statymo konstrukcija turi b ti tokia, kad, nepaisant asmens visuomenin s pad ties, prieš jo vali neb t viešinamos tos privataus gyvenimo detal s, kurias jis nori išsaugoti nuo viešumo¹⁹⁸. Jeigu tokia svarbi teis , kaip privataus gyvenimo apsauga b t paneigiama tam tikrais požymiais pasižymin i žmon grupei (kaip nagrin jamu atveju – viešiesiems asmenims), tai b t labai dr sus ir vargu, ar pagr stas vertinimas. Tod l tiek Lietuvos teismai, tiek ir EŽTT pripaž sta viešojo asmens privataus gyvenimo apsaug , ta iau, kaip yra išaiškin s EŽTT byloje *Lingens v. Austria*¹⁹⁹, ji n ra tokia pati kaip privataus asmens. Ši pozicij EŽTT palaiko ir v lesn je savo praktikoje²⁰⁰. Toki pozicij akcentavo ir LAT²⁰¹.

Lyginant privataus ir viešojo asmens teis s privatum gyvendinim , galima išskirti du pagrindinius skirtumus. Vis pirma, privataus asmens atveju prioritetas teikiamas jo privataus gyvenimo gynimui, o viešojo asmens atveju – viešajam interesui²⁰². Antrasis ir esminis skirtumas, yra tas, kad skelbiant informacij apie viešojo asmens gyvenim , tam n ra reikalingas jo sutikimas, o privataus asmens atveju – toks sutikimas yra b tinas ir jeigu jo n ra, tai gali reikšti teis s privat gyvenim pažeidim (CK 2 23 straipsnio 1 ir 3 dalys). Žinoma, šios taisykl s negalima suabsoliutinti. Net ir

¹⁹⁸WARREN, S. D.; BRANDEIS, L. *Right to Privacy* [interaktyvus]. Harvard Law Review, 1890 [ži r ta 2016-02-21]. Prieiga per internet : <http://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_warr2.html>.

¹⁹⁹Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1986 m. liepos 9 d. sprendimas *Lingens v. Austria* byloje, Nr. 9815/82.

²⁰⁰Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1991 m. geguž s 23 d. sprendimas *Oberschlick v. Austria* byloje, Nr. 11662/85.

²⁰¹Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2009 m. balandžio 28 d. nutartis civilin je byloje *D. J. v. UAB „Ekstra“ žurnalas*, Nr. 3K-3-193/2009; Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2011 m. kovo 14 d. nutartis civilin je byloje *V. L. v. L. P., P. P., V. P.*, Nr. 3K-3-106/2011 ir kt.

²⁰²MIKEL NAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2004, p. 63.

viešojo asmens status turintis asmuo, lygiai taip pat kaip ir privatus asmuo, turi diskrecijos laisv pasirinkti, ar jis nori skelbti informacij apie savo privat gyvenim , ar ne. Kai kurie autoriai pabr žia, kad jei asmuo atvirai skelbia savo privataus gyvenimo detales, jis negali sk stis nepageidaujamu viešumu. Be to, kai tai daroma savo noru ir pakartotinai (dažniausiai d l finansin s naudos), privatus gyvenimas gali b ti vertinamas kaip prek . Tod l labai svarbu vertinti, kaip asmuo bendrauja su žiniasklaida²⁰³. Toki situacij yra nagrin j s ir LAT 2002 m. balandžio 29 d. nutartyje, kur nepripažino teis s privat gyvenim pažeidimo, nes asmuo, teismo pripažintas viešuoju, pats pasakojo apie savo veikl per visuomen s informavimo priemones ir tolesnis viešosios informacijos reng j dom jim sis šia veikla negali pažeisti asmens teisi ²⁰⁴. Taigi tiek privatus, tiek ir viešasis asmuo savo noru gali skelbti informacij apie savo privat gyvenim ir j teis s nebus pažeidžiamos. Taciau didžiausia problema yra tada, kai informacija apie vieš j asmen yra renkama, o v liau viešinama be jo sutikimo, turint tiksl informuoti visuomen .

Vis pirma reikia išskirti, kad net ir esant siauresnei viešojo asmens privataus gyvenimo apsaugai, tam tikros jo gyvenimo sferos negali b ti viešinamos, nes tam n ra jokio teis to pagrindo. Kaip yra išaiškin s Konstitucinis Teismas, tokia sritimi gal t b ti laikomas intymus gyvenimas. Apie tokias privataus gyvenimo sritis informacija gali b ti renkama ir skelbiama be asmens sutikimo tik tada, jei tai pad t atskleisti asmens padaryt nusikaltim ²⁰⁵. Ši nuostata tur t b ti taikoma ir aiškinant vieš j asmen teis s privatum ribas. LAT vienoje iš savo nutar i yra pripažin s viešojo asmens (ieškov tuo metu jo prokuror s pareigas) teis s privat gyvenim pažeidim , kai vienas dienraštis paskelb informacij apie ieškov s s naus gimim , pavard s suteikim , išlaikymo priteisim ir kt., argumentuodamas tuo, kad tokia informacija n ra susijusi su ieškov s pareigomis ir viešu interesu²⁰⁶. Tai vienas iš gana ret atvej , kai Lietuvos teismai tinkamai vertino informacijos pob d ir buvo apginta pažeista viešojo asmens teis privat gyvenim ir yra puikus pavyzdys to, kaip tam tikr aukštas pareigas užiman io pareig no asmeninio ir šeimos gyvenimo fakt žinojimas negali b ti pagrindžiamas visuomen s interesu.

²⁰³DOHERTY, M. G. *Politicians as a species of „Public Figure“ and the right to privacy* [interaktyvus]. *Humanitas Journal of European Studies*, Nr. I/2007, 2007. [ži r ta 2016-02-25], p 40-41. Prieiga per internet : <<http://www.sbc.org.pl/Content/11963/doherty.pdf>>.

²⁰⁴Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. *2002 m. balandžio 29 d. nutartis civilin je byloje H. G. v. uždaroji akcin bendrov „Tele 3“*, Nr. 3K-3-660/2002.

²⁰⁵Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas „D l Lietuvos Respublikos Visuomen s informavimo statymo 8 straipsnio ir 14 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstyb s žinios*, 2002, Nr. 104-4675.

²⁰⁶Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. *2003 m. sausio 13 d. nutartis civilin je byloje O. R. v. UAB „Lietuvos žinios“*, Nr. 3K-3-41/2003.

Kita vertus, vieš j asmen siaur ja prasme veikla, susijusi su valdžios ir valdymo funkcij , taip pat j einam pareig gyvendinimu ir atlikimu, visada yra viešo pob džio. Tod l, kaip aiškina Konstitucinis Teismas, jei asmuo atlieka viešo pob džio veikas, jos nebus apsaugotos pagal Konstitucijos 22 ir Konvencijos 8 straipsnius, o asmuo negali tik tis privatumo. Viešas valstyb s pareig n ir tarnautoj pareig atlikimas saugo nuo j savival s ir piktnaudžiavimo²⁰⁷. Taigi, kalbant apie vieš j asmen siaur ja prasme pareig atlikim ir su tuo susijusios informacijos skelbim be j sutikimo, net nereikia kvestionuoti visuomen s pagr stumo toki informacij žinoti. Vis d lto, net ir nubr žus kraštutines ribas, pradedant tuo, kad tam tikros informacijos skelbimas nebus pagr stas visuomen s interesu j žinoti ir baigiant tuo, kad egzistuoja visada viešo pob džio informacija, lieka labai platus spektras privataus gyvenimo sri i , kuri skelbimo pagr stum reikia vertinti kiekvienu konkre iu atveju.

Pagrindin problema yra ta, kad viešieji asmenys susiduria su padidintu visuomen s d mesiu ir nuolatinu susidom jimu ne tik j veikla, kuri yra viešinama, bet ir asmeniniu gyvenimu. Užsienio autoriai pabr žia, kad viešasis asmuo turi b ti pasiruoš s tam, kad jo privatumas bus apribotas, tod l jis turi apgalvoti savo gyvenimo b d ir nusiteikti, kad žiniasklaidos d mesys jam bus didelis²⁰⁸. Konstitucinis Teismas taip pat yra išaiškin s, kad viešieji asmenys „<...> negali nesitik ti didesnio visuomen s ir žiniasklaidos d mesio“²⁰⁹. Esant tokiai situacijai yra labai sunku nustatyti tas ribas, kada viešojo asmens privatus gyvenimas gali kelti pagr st visuomen s susidom jim juo ir kada tokios ribos yra peržengiamos.

Nagrin jant privataus gyvenimo turin , viena iš neabejotin jo dali buvo nurodyta asmens sveikata ir duomenys apie jos b kl . Tai yra viena iš labiausiai saugom privataus gyvenimo sfer , ta iau net ir tokia informacija gali b ti paskelbiama apie viešuosius asmenis. EŽTT viename iš savo sprendim yra pripažin s, kad visuomen turi teis žinoti apie valstyb s vadovo, kur ji išrinko, sveikatos b kl ir tai yra viešos diskusijos klausimas. Tod l tokios informacijos viešinimas yra pagr stas ir žinoti toki informacij yra visuomen s teis . Ta iau knygos, kurioje buvo iš esm s aprašyta tuometinio Pranc zijos prezidento ligos eiga, jam skirtas gydymas ir jo artim j poži ris, išleidimas

²⁰⁷Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. geguž s 8 d. nutarimas „D l Lietuvos Respublikos operatyvin s veiklos statymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 1981 straipsnio 1 ir 2 dali atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstyb s žinios*, 2000, Nr. 39-1150.

²⁰⁸DOHERTY, M. G. *Politicians as a species of „Public Figure“ and the right to privacy* [interaktyvus]. Humanitas Journal of European Studies, Nr. I/2007, 2007 [ži r ta 2016-02-25], p. 35. Prieiga per internet : <<http://www.sbc.org.pl/Content/11963/doherty.pdf>>.

²⁰⁹Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas „D l Lietuvos Respublikos Visuomen s informavimo statymo 8 straipsnio ir 14 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstyb s žinios*, 2002, Nr. 104-4675.

negali būti pateisinamas visuomenės interesu²¹⁰. Dar plačiau teisė viešinti asmens sveikatos duomenis aiškina Th. I. Emerson, kuris nurodo, kad tai yra labai reti atvejai ir sprendim atskleisti informaciją apie aukšt valdžios pareigūnų sveikatą gali priimti tik valdžios organai²¹¹. Taigi, tokiais atvejais turi būti vertinamas viešojo asmens viešumo lygis, t.y. informacija apie sveikatą gali būti skelbiama tik tada, kai tai yra aukštas pareigas einantis asmuo, ir vistiek egzistuoja ribos, kiek detalios tokia informacija gali būti skelbiama.

Labai dažnai žiniasklaidos ir tuo pačiu visuomenės dėmesio taikiniu tampa viešųjų asmenų asmeninis gyvenimas, santykiai su šeimos nariais ir pan. Tačiau, ar tokio gyvenimo sričiai viešinimas gali būti pagrindinis visuomenės interesas, yra abejotina, nes tokie santykiai paprastai neturi tokos viešiesiems reikalingos svarbos. Be to, kaip buvo minėta, santykiai su kitais asmenimis, komunikacija ir vystymas yra labai svarbus privatus gyvenimo aspektas, todėl, manytina, kad tokia teisė turi būti užtikrinama visiems fiziniams asmenims, nesvarbu, koks yra jų socialinis statusas. Kaip pavyzdį galima pateikti EŽTT sprendimą, kuriame teismas nepripažino, kad buvo visuomenės interesas žinoti apie žymaus politiko žmonos privataus gyvenimo aspektus (santykius su vyru istorijai, santykius su vaiku, pirmosios vyro santuokos nutraukimą)²¹². Svarbu išskirti ne tik viešuosius asmenis, siaurąją prasmę, bet ir taip vadinamas žymybes. Šie asmenys taip pat yra labai pažeidžiami, todėl jų privataus gyvenimo apsauga turi būti užtikrinama. LAT, vertinęs, kad žinomas dainininkas, yra laikytinas viešuoju asmeniu, pripažino, kad televizijos laidoje paskelbta informacija apie seksualinę orientaciją, atliktą specifinio pobūdžio operacijai ir abejonų dėl vaiko tvirtinimas neturėjo jokios reikšmės viešiesiems reikalingam, o priešingai buvo tik paskelbimas, siekiant patenkinti žinovų smalsumą²¹³. Kalbant apie šeiminius santykius, galima pateikti pavyzdį iš JAV teismų praktikos, kur analizuojant, ar yra asmens pripažinimo viešuoju (angl. *public figure*) pagrindas, kaip vien iš argumentų nurodė, kad nėra, nes net ir labai publikuojamos skrybės negali būti laikomos viešosios diskusijos objektu, net ir esant visuomenės susidomėjimui²¹⁴. Vertinant aptartus teismų išaiškinimus saviraiškos laisvės ir teisės

²¹⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2004 m. gegužės 18 d. sprendimas *Editions Plon. V. France* byloje, Nr. 58148/00.

²¹¹ EMERSON, Th. I. *The Right of Privacy and Freedom of the Press* [interaktyvus]. Yale Law School Legal Scholarship Repository, 1979 [žiūrėta 2016-02-29], p. 356. Prieiga per internetą: <http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3789&context=fsf_papers>.

²¹² Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2001 m. balandžio 4 d. sprendimas *Tammer v. Estonia* byloje, Nr. 41205/98.

²¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje R. C. ir A. C. v. uždaroji akcinė bendrovė „Tele 3“, uždaroji akcinė bendrovė „TV PRO media“, Nr. 3K-3-481/2012.

²¹⁴ *Time, Inc. v. Firestone*, 424 U.S. 448, 475 n.3 (1976).

privat gyvenim kontekste, nebuvo pagr sto visuomen s susidom jimo tam tikrais vieš j asmen privataus gyvenimo aspektais, o tebuvo siekis patenkinti smalsum .

Atskirai galima aptarti ir vieš j asmen asmenini duomen apsaug . EŽTT, nagrin damas žinomos aktor s pareiškim , kad spaudoje paviešinus jos nam adres , buvo pažeista jos teis privat gyvenim , pripažino Konvencijos 8 straipsnio pažeidim . Tai, kad straipsnyje buvo siekiama informuoti apie silaužim aktor s (kuri EŽTT pripažino viešuoju asmeniu) namus, n ra pateisinama visuomen s interesu žinoti tiksl jos gyvenamosios vietos adres ²¹⁵. Taigi EŽTT šiuo atveju pirmenyb teik viešojo asmens privataus gyvenimo apsaugai, o ne saviraiškos laisvei. Tai yra labai svarbus sprendimas, nes, užtikrinant toki asmenini duomen kaip nam adresas apsaug , yra apsaugoma vieš j asmen teis privat gyvenim ta prasme, kad jiems suteikiama galimyb m gautis savo asmeniniu gyvenimu taip pat kaip ir privatiems asmenims, t.y. j priva ioje teritorijoje. Jei nevaržomai b t viešinami tokie vieš j asmen duomenys, j privatus gyvenimas b t nepagr stai apribotas, nes jie kent t nuo nepageidaujamo žiniasklaidos ir kit asmen , pavyzdžiui, gerb j d mesio.

Apibendrinant galima teigti, kad vieš j asmen privatus gyvenimas yra labai pažeidžiama sritis ir užtikrinti jo apsaug yra labai sunku. Lietuvos teism praktikoje yra teisingai pasteb ta, kad „<...> viešasis asmuo savo pad t visuomen je išsikovoja iš dalies b tent d l visuomen s d mesio jam, taip pat, kad viešojo asmens elgesys daro tak kit visuomen s nari gyvenimui, jis negali pretenduoti tok pat privataus gyvenimo gynim kaip ir privatus asmuo <...>²¹⁶. Reikia pritarti pozicijai, kad vertinant privataus gyvenimo ir saviraiškos laisv s santyk , turi b ti nustatyta riba tarp to, kas yra privatu ir izoliuota bei to, kas yra vieša ir neapsaugota, tod l nesvarbu, tai viešas ar privatus asmuo, jam turi b ti užtikrintas pagr stas privatumo tik jimas²¹⁷. Tod l viešieji asmenys turi visišk teis privat gyvenim ir b ti apsaugoti nuo nepagr sto dom jimosi juo. Tai galima b t užtikrinti statymin reguliavim papildant pagr sto visuomen s intereso žinoti kriterijumi, tuomet teismai tur t atidžiai kiekvien kart vertinti, ar jis egzistavo, ar tiesiog buvo tenkinamas visuomen s smalsumas.

²¹⁵ Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2012 m. spalio 9 d. sprendimas *Alkaya v. Turkey* byloje, Nr. 42811/06.

²¹⁶ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl teis j skyriaus kolegija. 2012 m. lapkri io 15 d. nutartis civilin je byloje *R. C. ir A. C. v. uždaroji akcin bendrov „Tele 3“, uždaroji akcin bendrov „TV PRO media“*, Nr. 3K-3-481/2012.

²¹⁷ Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2004 m. rugs jo 24 d. sprendimas *Von Hannover v. Germany* byloje, Nr. 59320/00. Atskiroji teis jo Zupan i nuomon .

3.3. Viešojo asmens teis atvaizd

Pripažįstant, kad viešieji asmenys turi teisę privat gyvenimui, o asmens atvaizdas yra jo dalis, bendrosios išimties, kad viešasis asmuo gali būti fotografuojamas be sutikimo (CK 2. 22 straipsnio 2 dalis), negalima suabsoliutinti. EŽTT taip pat yra pripažinęs, kad fotografuojant viešąjį asmenį viešojoje vietoje šiam nežinant, o vėliau tas nuotraukas publikuojant, buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis ir peržengtos viešojo asmens privataus gyvenimo ribos²¹⁸. Toje pačioje byloje, teisėjas Zupan išreiškė atskirą nuomonę, kurioje pabrėžė, kad „<...> viešąjį asmenį atvaizdas, net jei jie specialiai nesiekia viešumo, tam tikru mastu yra visuomenės nuosavybė“²¹⁹. Todėl yra itin svarbu nustatyti, kokiais atvejais viešojo asmens teisę atvaizdu ir jo panaudojimą gali būti peržengiama ir ar taip nėra nepagrįstai apribojamos viešojo asmens teisės. Pabrėžtina, kad paprastai viešąjį asmenį nuotraukos yra publikuojamos spaudoje kaip straipsnių iliustracijos ir dažnai dėl publikacijos turinio yra susijusios su tuo asmenų privataus gyvenimo detalėmis. Tokiais atvejais, jei yra viešas interesas, atvaizdo naudojimas yra leidžiamas, jei jis yra be konteksto ir neatskleidžia papildomą privataus gyvenimo detalių²²⁰.

Vis pirma galima išskirti, kada viešojo asmens teisę atvaizdu nebus pažeista. Kaip jau minėta, darant viešojo asmens nuotrauką (ar kitaip užfiksuojant atvaizdą) ir ją skelbiant ar kitaip naudojant, nėra reikalingas asmens sutikimas. Vis dėlto, tokių nuotraukų darymas turi būti siejamas su viešojo asmens einamomis pareigomis ar kita vykdoma veikla. Šis aspektas turi būti atsižvelgiama ir vėliau publikuojant viešojo asmens atvaizdą. Todėl nėra viešojo asmens teisės atvaizdu pažeidimo, kai, pavyzdžiui, jis yra nufotografuojamas oficialiems dokumentams arba susirinkimo metu ir dėvintis uniformą, o vėliau tokios nuotraukos yra publikuojamos kartu su straipsniu apie to asmens tarnybinį padėtį²²¹. Sutikimo naudoti nuotraukas nereikia ir tada, kai žinomas asmuo pozavo nuotraukoms ir jos buvo publikuojamos²²².

Darbe buvo nagrinėjamas privataus fizinio asmens atvaizdo naudojimas reklamoje. Viešieji asmenys šioje srityje yra gana pažeidžiami, nes jie, kaip visuomenėje žinomi

²¹⁸ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2004 m. rugsėjo 24 d. sprendimas *Von Hannover v. Germany* byloje, Nr. 59320/00.

²¹⁹ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2004 m. rugsėjo 24 d. sprendimas *Von Hannover v. Germany* byloje, Nr. 59320/00. Atskiroji teisėjų Zupan išnuomonė.

²²⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2000 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *News Verlags GmbH & Co. KG v. Austria* byloje, Nr. 31457/96.

²²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje *O. R. v. UAB „Lietuvos žinios“*, Nr. 3K-3-41/2003.

²²² Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2010 m. birželio 10 d. sprendimas *Sapan v. Turkey* byloje, Nr. 44102/04; Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2009 m. liepos 23 d. sprendimas *Affaire Hachette Filipacchi Associes („ICI PARIS“) v. France* byloje, Nr. 12268/03.

asmen , atvaizdo naudojimas gali pritraukti daugiau potenciali reklamuojamo produkto ar paslaugos vartotoj . Tod l kyla gr sm , kad j atvaizdas gali b ti panaudojamas reklamoje, siekiant komercini tiksl ir didesn s finansin s naudos. Ta iau, norint panaudoti viešojo asmens atvaizd reklamoje, yra reikalingas jo sutikimas. Reklamos statyme n ra fizini asmen skirstymo priva ius ir viešuosius, tod l visais atvejais yra keliamas reikalavimas tur ti asmens sutikim naudoti jo atvaizd reklamoje. Toks aiškinimas yra tvirtintas ir teism praktikoje²²³. Be to, patys viešieji asmenys gali naudotis savo žinomumu, kad gaut tam tikr ekonomin naud . Tokiais atvejais, kaip pažymi L. Meškauskait , teis atvaizd „<..> gali sukurti prid tin vert , turin i tam tikr pinigini išraišk “²²⁴. Tod l turi b ti užtikrinama vieš j asmen turtini ir neturtini interes apsauga. Didžiosios Britanijos teismai nurodo, kad tokia vieš j asmen teis turi hibridin prigimt , nes jei neb t iš jos kylan i turtini interes , tai b t neturtin teis ²²⁵.

Pla iau teis s atvaizd apsaug savo praktikoje yra nagrin j s EŽTT. Kadangi ši teis yra nagrin jama privataus gyvenimo nelie iamumo kontekste, vertinant, ar viešojo asmens teis atvaizd nebuvo pažeista, vadovaujamosi tais pa iais kriterijais pagal Konvencijos 8 straipsnio 2 dal – publikuojant viešojo asmens atvaizd turi b ti pagr stas visuomen s interesas. Kiekvienu konkre iu atveju, atsižvelgdamas aplinkybes, EŽTT vertina, ar viešojo asmens teis atvaizd , kuri yra saugoma Konvencijos, buvo pažeista, ieškodamas pusiausvyros tarp privataus gyvenimo apsaugos ir saviraiškos laisv s. Galima išskirti kelet atvej , kai EŽTT išskyr , kad nebuvo padarytas pažeidimas. Viename iš sprendim , EŽTT nepripažino, kad buvo pažeista Austrijos Ministro Pirmininko pavaduotojo (viešojo asmens *par excellence*) teis atvaizd , kai pus jo veido buvo pavaizduota kartu su kito žymaus šalies politiko veidu ir parašytas politinio pob džio š kis. EŽTT argumentavo tuo, kad nei pareišk jo veido atvaizdavimas, nei parašytas š kis neperžengia politin s kovos rib , atsižvelgiant tai, kad tuo metu vyko rinkimin kampanija²²⁶. Kitame sprendime EŽTT taip pat pripažino, kad nebuvo Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo. Pareišk jai buvo žinomi Norvegijos asmenys – dainininkas ir aktor . Be j sutikimo vienas savaitinis žurnalas paraš straipsn apie j vestuves,

²²³Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2008 m. kovo 17 d. nutartis civilin je byloje UAB „Verslo žinios“, R. B., V. N. v. R. Š., A. K., UAB „Naujasis aitvaras“, Nr. 3K-3-165/2008.

²²⁴MEŠKAUSKAIT , L. *Teis privat gyvenim* . Vilnius: Valstyb s mon registr centras, 2015, p. 246.

²²⁵*Michael Douglas; Catherine Zeta-Jones; Northern & Shell Plc vs. Hello limited, Hola S.A.; Eduardo Sanchez Junco*, bylos Nr. A3/2004/0147, A32004/0148 & A3/2004/0330 PTA [interaktyvus; ži r ta 2016-03-01]. Prieiga per internet : <<http://www.5rb.com/wp-content/uploads/2013/10/Douglas-v-Hello-ChD-11-April-2003.pdf>>.

²²⁶Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2002 m. vasario 21 d. sprendimas *Schüssel v. Austria* byloje, Nr. 42209/98.

vykusias vienoje iš sal, kur iliustravo šešiomis nuotraukomis, padarytomis galingais fotoaparatais. EŽTT išaiškino, kad pažeidimo nebuvo, nes ceremonija vyko viešoje vietoje, kur buvo galima tikėtis trejų asmenų dėmesio, straipsnis apie vestuves nebuvo žeidžiantis jo pobūdžio ir jo tikslas nebuvo atskleisti intymios informacijos apie pareiškėjus. Be to, atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjai buvo žinomi asmenys, jų vestuvės visuomenėje galėjo sukelti tam tikro lygio diskusijas²²⁷. Tokias išvadas padarė ir bylų nagrinėjant nacionaliniai teismai. Galima išreikšti abejoną, ar tikrai žymi asmenų santuoka sukelia visuomenėje pagrįstas diskusijas, kurios leistų riboti jų privataus gyvenimo ir, tuo pačiu atvaizdo apsaugą, tačiau didelę reikšmę priimtam sprendimui tikriausiai turi tai, kad vestuvių ceremonija vyko viešoje vietoje. Jei būtų pasirinkta privati teritorija, tikėtina, kad ir sprendimas būtų buvęs kitoks. Šiame kontekste teismas galėjo vertinti, ar asmenys neturėjo pagrindo pagrįsti tikėtis privatumo.

Vienas klasikinių pavyzdžių, kuriuo remiantis, galima nagrinėti ne tik viešojo asmens atvaizdą, bet ir privataus gyvenimo apsaugos išplėtimą, yra byla *Von Hannover v. Germany*. Šioje byloje buvo pripažintas Monako karališkosios šeimos atstovas, kuri yra viešasis asmuo, teisus pažeidimas. Nors princesė, kuri EŽTT buvo pripažinta viešuoju asmeniu *par excellence*, nuotraukos buvo padarytos viešoje vietoje (bet be pareiškėjų žinios), tačiau tuo metu ji neatliko jokios viešosios funkcijos, o tiesiog leido laisvalaikį su savo vaikais bei draugais. Atsižvelgiant į tai, EŽTT pripažino, kad buvo pažeistos privataus gyvenimo ribos, nes visuomenė neturėjo jokio pagrįsto intereso žinoti ir matyti pareiškėjų privataus gyvenimo detales, net jei tuo metu ji buvo viešoje vietoje. Tai lėmė bitybų užtikrinti veiksmingą privataus gyvenimo apsaugą. Dar vienas paminėtinas šios bylos aspektas yra tas, kad dar nacionaliniai teismai, siekdami užtikrinti nepilnamiesiems interesus, uždraudė publikuoti pareiškėjų ir jų vaikų nuotraukas padarytas restorane, kur pareiškėjas pasirinko vieną tolimesnių staliukų restorano kiemelyje. Šis EŽTT sprendimas yra svarbus dėl to, kad juo yra pripažinta viešųjų asmenų teisė į privatų gyvenimą (ir tuo pačiu atvaizdą), užtikrinantį jų privatumą ir viešose vietose²²⁸. Nors fotografuoti fizinį asmenį viešoje vietoje be jo sutikimo galima, tačiau asmuo gali išreikšti nenorą būti fotografuojamas. Tokiame teise reikia užtikrinti ir viešiesiems asmenims, kurie ir taip sulaukia padidinto aplinkinių dėmesio ir susidomėjimo. Todėl, kai asmuo žodžiu ar konkludentiniais veiksmais (pavyzdžiui, kaip minėtoje byloje – pasirinkamas nuošalus staliukas restorane) išreiškia nenorą būti fotografuojamas, tokia jo teisė turi būti

²²⁷ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2014 m. balandžio 16 d. sprendimas *Lillo – Stanberg and Saether v. Norway* byloje, Nr. 13258/09.

²²⁸ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2004 m. rugsėjo 24 d. sprendimas *Von Hannover v. Germany* byloje, Nr. 59320/00.

gerbiama, nesvarbu, koks to asmens statusas, taip užtikrinama kiekvieno asmens teis pagr stais tik t is privatumo. Vis d lto, reikia pabr žti, kad labai dažnai teis s atvaizd apsaug nulemia straipsnio, su kuriuo nuotrauka yra publikuojama, turinys. Kitoje tos pa ios pareišk jos byloje *Von Hannover v. Germany (No. 2)* EŽTT nepripažino Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo. Šioje byloje pareišk ja band apginti savo teis atvaizd ir privat gyvenim , kai jos atostog nuotraukos buvo publikuojamos kartu su straipsniu apie jos t vo, valstyb s vadovo, sunki sveikatos b kl , siekiant parodyti, k tuo metu veikia pareišk ja. EŽTT nurod , kad nebuvo rodytas žeidžiantis publikacijos pob dis, o informacija atitiko pagr sto visuomen s intereso reikalavimus²²⁹. Naujausioje savo praktikoje EŽTT pri m sprendim remdamasis šiomis bylomis ir pripažino, kad Monako princo Alberto nuotrauka buvo panaudota teis tai. Nuotrauka iliustravo straipsn apie nesantuokin princo vaik . EŽTT pripažino, kad visuomen s interesas pagr stas tuo, kad klausimas susij s su sosto paveld jimu, o publikuota nuotrauka, kurioje princas laiko rankose vaik , buvo padaryta jam žinant (skirtumas nuo pirmosios *Von Hannover* bylos) ir nebuvo publikuota neigiamame kontekste (skirtumas nuo antrosios *Von Hannover* bylos). Ir nors EŽTT pripažino, kad nuotrauka padaryta priva ioje aplinkoje ir publikuota be princo sutikimo, ji niekaip neiškraip jo vaizdžio ir buvo reikalinga straipsniui patvirtinti²³⁰.

Labai dažnai pasitaiko atvejai, kai kartu su viešuoju asmeniu yra užfiksuojami ir kit asmen atvaizdai – artim j , draug , vaik ir pan. Šie asmenys paprastai neturi viešojo asmens statuso, tod l jiems tur t b ti užtikrinama maksimali j teisi apsauga. EŽTT, spr sdamas, ar nebuvo pažeista saviraiškos laisv publikuojant asmens nuotraukas, nagrin jo, ar tai, kad privatus asmuo palaiko santykius su viešuoju asmeniu, n ra priežastis laikyti, kad toks asmuo tam tikru lygiu atsisako savo teis s privatum . EŽTT išaiškino, kad nors toks asmuo neišvengiamai patenka viešum , n ra pagrindo apriboti jo teises ir publikuoti atvaizd ²³¹. Kontroversišk sprendim savo ankstesn je praktikoje yra pri m s Vilniaus apygardos teismas, nagrin damas pasaulinio garsumo sportininko priešin ieškin , kuriame jis nurod , kad buvo pažeista jo teis privatum , vienas iš pažeidim – sportininko vaikai be t v žinios ir sutikimo buvo nufotografuoti ir nuotraukos publikuotos dienraštyje. Teismas išaiškino, kad pažeidimo nebuvo, nes fotografuota viešoje vietoje, straipsnyje nagrin ti vieši klausimai, o atsakovas – viešasis

²²⁹ Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2012 m. vasario 7 d. sprendimas *Von Hannover v. Germany (No. 2)* byloje, Nr. 40660/08 ir 60641/08.

²³⁰ Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2015 m. lapkri io 10 d. sprendimas *Couderc and Hachette Filipacchi Associates v. France* byloje, Nr. 40454/07.

²³¹ Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2010 m. balandžio 6 d. sprendimas *Flinkkilä and Others v. Finland* byloje, Nr. 25576/04.

asmuo²³². Toks aiškinimas yra visiškai nepagrįstas, nes tai, kad asmuo pripažintas viešuoju, nereiškia, kad toks statusas yra pripažintinas ir jo vaikams. Be to, nagrinjant teis atvaizd , buvo išskirta, kad tik t vai ar glob jai gali duoti sutikim fotografuoti ir publikuoti nepilname i vaik nuotraukas. Pabr žiant vaik teises, reikia pritarti užsienio autori nuomonei, kad vaikams turi b ti užtikrinamos didesn s teis s privatum net ir tai atvejais, kai j t vai yra viešieji asmenys ar žymyb s²³³. Taigi, galima daryti išvad , kad viešojo asmens statusas netur t daryti takos kit asmen teis ms.

Apibendrinant galima teigti, kad viešojo asmens teis atvaizd tam tikrais atvejais nesiskiria nuo privataus asmens, kaip pavyzdžiui, norint asmens atvaizd panaudoti reklamoje - nesvarbu, koks asmens statusas, yra reikalingas jo sutikimas. Tačiau kitais atvejais, nors ir yra pripaž stama viešojo asmens atvaizdo panaudojimo apsauga, ne visada atrodo pagr stas visuomen s interesas, kuriuo remiantis leidžiama publikuoti vieš j asmen atvaizdus. Tod l yra siaura riba, kada bus pripaž stamas viešojo asmens teis s pažeidimas ir kada ne. Pagr stai pripaž stama, kad privataus asmens nuotraukos publikavimas gali reikšti ryškesn sikišim j teises²³⁴. Vienas iš vieš j asmen bruož yra tas, kad jie gerai žinomi visuomenei, kai kurie iš j patys siekia viešumo ir visuomen s d mesio. Ir reikia atkreipti d mes , kad viešumo siekia ne tik žymyb s, bet ir viešieji asmenys siaur ja prasme, pavyzdžiui, politikai, kurie naudoja viešum , kad gaut daugiau bals per rinkimus. Tod l reikt pritarti nuomonei, kad tokie asmenys yra „psichologiškai tolerantiškesni“ tam, kad j atvaizdas yra publikuojamas spaudoje²³⁵. Tačiau tai nereiškia, kad viešojo asmens atvaizdas gali b ti neribotai publikuojamas, nes žiniasklaida dažnai naudojasi vieš j asmen atvaizdais tam, kad tur t didesn skaitytoj rat ir tuo pa iu didesn peln , visiškai nepaisydami viešojo asmens privataus gyvenimo ir atvaizdo nelie iamumo.

²³²Lietuvos apeliacinio teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2005 m. lapkri io 3 d. nutartis civilin je byloje uždaroji akcin bendrov „Lietuvos rytas“, G. V. v. uždaroji akcin bendrov „Respublika“, A. R. S., Nr. 2A-345/2005.

²³³NEWELL, B. C. *Public Places, Private Lives: Balancing Privacy and Freedom of Expression in the United Kingdom* [interaktyvus]. Proceedings of the 77th ASIS&T Annual Meeting, vol. 51, 2014 [ži r ta 2016-02-29]. Prieiga per internet :<<https://www.asis.org/asist2014/proceedings/submissions/papers/60paper.pdf>>.

²³⁴Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Eerikäinen and others v. Finland* byloje, Nr. 3514/02.

²³⁵GURNEY, D. S. *Celebrities and the First Amendment: Broader Protection Against the Unauthorized Publication of Photographs* [interaktyvus]. Indiana Law Journal. Maurer School of Law: Indiana University. Volume 61, Issue 4 [ži r ta 2016-02-29], p. 709. Prieiga per internet :<<http://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2163&context=ilj>>.

3.4. Viešojo asmens teis garb ir orum

Darbe jau buvo nagrin ta, kad asmens orumas yra viena pamatini vertybi , užtikrinan i kitas teises, tod l ji pripaž stama kiekvienam asmeniui be išim i , nesvarbu, kokio yra to asmens pad tis, profesija, statusas ir pan. Tai iau nors garb s ir orumo apsauga yra užtikrinama kiekvienam, tos apsaugos ribos ir teis s gyvendinimo galimyb s skiriasi. Pripaž stama, kad vieš j asmen kritikos ribos gali b ti daug platesn s nei priva i asmen ²³⁶. Dar daugiau, teis s doktrinoje yra pripaž stama, kad yra leistina griežta ir kandi viešojo asmens kritika²³⁷, o kaip atskleis ir teism praktikos nagrin jimas – net ir agresyvi kritika turi b ti toleruojama. Tai yra pagrindinis skirtumas tarp viešojo ir privataus asmens – viešajam asmeniui n ra pripaž stamas toks pat platus garb s ir orumo gynimas, kaip priva iam asmeniui. Tai reiškia, kad privatus asmuo tam tikr informacij apie j gal t vertinti kaip garb s ir orumo žeidim , o viešasis asmuo – toleruoti. Tai iau net ir viešojo asmens statusas nereiškia, kad asmuo gali b ti nepagr stai užgauliojamas ir puolamas²³⁸. Toliau bus nagrin jami pagrindiniai aspektai, kurie sukelia daugiausiai problem , kai viešasis asmuo nori gyvendinti savo teis garb ir orum .

Pirmiausia, reikia priminti, kad darbe jau buvo nagrin tas vieš j asmen viešumo lygis²³⁹. Šis skirstymas ypatingai aktualus ir nagrin jant tokio asmens garb s ir orumo apsaugos ypatumus. Taip yra tod l, kad Lietuvoje viešieji asmenys daug aktyviau gina savo garb ir orum nei kitas prieš tai nagrin tas teises. Tai iau nagrin dami šias bylas teismai klausimo, koks yra byloje dalyvaujant io viešojo asmens viešumo lygis, ilg laik išvis nek l , o tiesiog apsiribojo tuo, kad vieš j asmen tokiu pripažindavo pagal „einamas pareigas“²⁴⁰ arba tiesiogiai nurodydami einamas pareigas²⁴¹, daugiau d mesio neskirdami, ar, atsižvelgiant t asmen pareigas ir tak , paskleista informacija neperžengia viešojo asmens kritikos rib . Kaip pažymi A. Šindeikis, yra labai svarbu nustatyti asmens viešumo laipsn , nes kiekvienu atveju jis yra skirtingas ir siekiant nustatyti konstitucini vertybi pusiausvyr , tai b tina atskleisti²⁴². Vis d lto, LAT eina

²³⁶Europos Žmogaus Teisi Teismas 1986 m. liepos 9 d. sprendimas *Lingens v. Austria* byloje, Nr. 9815/82; Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1991 m. geguž s 23 d. sprendimas *Oberschlick v. Austria* byloje, Nr. 11662/85; Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2007 m. sausio 9 d. sprendimas *Kwiecen v. Austria* byloje, Nr. 51744/99 ir kt.

²³⁷MIKEL NAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2004, p. 72.

²³⁸Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2013 m. vasario 12 d. sprendimas *Bugan v. Romania* byloje, Nr. 13824/06.

²³⁹1.4. Viešumo lygis.

²⁴⁰Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2011 m. kovo 7 d. nutartis *civilin je byloje J. P. ir Ž. P. v. A. M.*, Nr. 3K-3-97/2011.

²⁴¹Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2000 m. vasario 24 d. nutartis *civilin je byloje V. Ž. v. UAB „Lietuvos rytas“*, Nr. 3K-7-130/2000.

²⁴²ŠINDEIKIS, A. Saviraiškos laisv v. garb ir orumas: ar konstitucinga Lietuvos teism praktika? *Jurisprudencija*, 2010, 2 (120), p. 135.

teisinga linkme ir ne tik nustato, ar asmuo laikytinas viešuoju, ar ne, bet ir vertina kokio laipsnio yra viešumas – vertin s, kad asmuo eina aukštas ir svarbias VSD generalinio direktoriaus pavaduotojo pareigas, pripažino griežtesnes tokio asmens kritikos ribas²⁴³. Naujausia praktika rodo, kad LAT teisingai vertina viešumo lyg : nustat s, kad asmuo jau kur laik yra pasitrauk s iš aktyvios veiklos, pripažino, kad jo teis s yra labiau gintinos²⁴⁴. Reikia tik tis, kad tokia praktika bus pl tojama ateityje ir tokiu b du bus užtikrinama didesn viešojo asmens garb s ir orumo apsauga.

Kita problema, kuri ilg laik vyravo Lietuvoje nagrin jant garb s ir orumo bylas, buvo ta, kad teismai vertin , ar buvo paskleista žinia ar nuomon , pripažindavo, kad pažeidimo nebuvo, nes informacija buvo svarbi visuomenei, o viešasis asmuo turi b ti pakantesnis jam reiškiamai kritikai. Toks vertinimas nul m tai, kad viešajam asmeniui apsiginti savo garb ir orum b davo pakankamai sud tinga. Kaip pavyzd galima pateikti kelet LAT nagrin t situacij – pažeidimo nebuvo, kai LAT išaiškino, kad asmens atleidimas iš darbo Taupomajame banke yra faktas, o su juo susijusi papildoma informacija apie atleidimo priežastis (asmuo iš darbo buvo „išsvarytas“) – nuomon , tod l asmens garb ir orumas nebuvo pažeisti, nes b damas viešuoju asmeniu, jis tokiai kritikai tur jo b ti atlaidesnis²⁴⁵. Kitoje nutartyje LAT vertino, kad informacija apie, tai kad ieškovas papirkin jo vaikus, kad šie platint lankstinukus yra nuomon , neparemta faktais, o straipsnis yra apie visuomen je atgars suk lus vyk ir juo ieškovas yra kvie iamas pasisakyti viešojoje diskusijoje²⁴⁶. Šie pavyzdžiai iliustruoja, kaip ribotai gali b ti vertinta situacija. Žinoma, negalima teigti, kad žinios ir nuomon s atskyrimas n ra svarbus, ta iau dažnai to nepakanka sprendžiant, ar viešojo asmens teis s buvo nepagr stai neapgintos. Tod l, remiantis EŽTT praktika, reikia išskirti kelet svarbi aspekt . Vis pirma, kai visuomen je vyksta vieša diskusija svarbiais klausimais, mažiau svarbus yra žinios ir nuomon s atskyrimas²⁴⁷, Lietuvos teismai tam skyr pagrindin d mes ir tik pažym davo, kad nuomon paskelbta vykstant viešai diskusijai, ta iau ne visada vertindavo, ar ta diskusija iš tikr j yra pagr sta viešuoju interesu. Jei viešojo intereso išvis n ra, žeidžian ios nuomon s pareiškimas gali b ti pripažintas garb s ir orumo žeidimu, nes tada n ra ir pagrindo viešosioms diskusijoms prad ti. Toks

²⁴³Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2009 m. balandžio 28 d. nutartis civilin je byloje D. J. v. UAB „Ekstra“ žurnalas, Nr. 3K-3-193/2009.

²⁴⁴Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2015 m. geguž s 8 d. nutartis civilin je byloje V. S. v. uždaroji akcin bendrov „Dimstis“, K. G., Nr. 3K-3-260-695/2015.

²⁴⁵Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2002 m. rugs jo 9 d. nutartis civilin je byloje R. . v. UAB „Žeimenos krantai“, Nr. 3K-3-973/2002.

²⁴⁶Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegija. 2003 m. birželio 11 d. nutartis civilin je byloje A. S. v. uždaroji akcin bendrov „Rinkos aikšt“, Nr. 3K-3-687/2003.

²⁴⁷Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2007 m. balandžio 24 d. sprendimas *Lombardo and Others v. Malta* byloje, Nr. 7333/06.

aiškinimas taikomas tiek viešajam, tiek ir privajam asmeniui atžvilgiu²⁴⁸. Ir priešingai, jei vyksta viešojo diskusija visuomenei svarbiu klausimu, viešojo asmens kritika yra pateisinama, o vykstant viešai diskusijai politiniais klausimais, pareikšta nuomonė gali būti labai kritiška ar itin žeidžianti²⁴⁹. Be to, reikia priminti, kad labai svarbu vertinti ir informaciją skleidusio asmens tikslus ir elgesį²⁵⁰. CK 2. 24 straipsnio 6 dalis yra pagrindas atleisti asmenį nuo atsakomybės dėl tikrovės neatitinkančių teiginių duomenų paskleidimo, jei jis sūžiningai siekia supažindinti visuomenę su viešojo asmeniu ir jo veikla. Būtent nagrinėjant viešajam asmeniui garbą ir orumą bylas, reikia labai atidžiai vertinti informacijos skleidimo elgesį, nes viešieji asmenys dažnai būna kritikos objektais. Taigi, galima padaryti išvadą, kad tais atvejais, kai viešasis asmuo ginasi garbą ir orumą, labai svarbu, ar vyko atvira diskusija visuomenei svarbiais klausimais, t.y. ar buvo pagrįstas interesas. Kaip minėta, Lietuvos teismai anksčiau nevertino šio klausimo, tačiau praktika rodo, kad situacija pasikeitė. Vienoje iš nutarimų, LAT vertino tai, kad yra visuomenei svarbus klausimas – aukštas pareigautojo pareigų žertis, informacijos skleidimas turi tikslą informuoti visuomenę apie vienos valstybinės staigos veiklos skaidrumą ir atitikti teisės aktų reikalavimus ir tai dar neužgauliai ar žeminančiai²⁵¹. Be to, tai buvo viena iš bylų, kur teismas vertino ir viešojo asmens viešumo laipsnį. Atsižvelgiant į tai, garbą ir orumą pažeidimas nebuvo nustatytas. Tai rodo, kad Lietuvos teismų praktikoje yra pavyzdžiai, kai teisingai yra vertinamos visos svarbios aplinkybės ir priimamas pagrįstas sprendimas. LAT, pripažinęs, kad viešaisiais asmenimis gali būti ir žinomi asmenys, taip pat tinkamai vertino, kad intymaus pobūdžio informacijos apie garsų Lietuvos dainininkų paskelbimas nėra visuomeniniais reikšmingais klausimais, todėl taip buvo pažeista asmens garbą ir orumas. Jau minėtoje nutartyje, kur LAT tinkamai vertino viešojo asmens viešumo laipsnį, buvo atsižvelgta į tai, kad informacijos skleidimas bandydamas kelti viešą diskusiją visuomenei labai jautriu klausimu (asmens bendradarbiavimas su KGB), nepakankamai patikrino informaciją ir jos šaltinius (anoniminio pobūdžio skambučių) ir buvo iškelta abejonė, kokie iš tikrųjų yra žurnalistų tikslai – ar atskleisti svarbią visuomenei informaciją, ar tik akcentuoti neigiamo pobūdžio informaciją apie viešajam asmeniui²⁵². Toks teismų praktikos

²⁴⁸Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2001 m. balandžio 4 d. sprendimas *Tammer v. Estonia* byloje, Nr. 41205/98.

²⁴⁹Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1991 m. gegužės 23 d. sprendimas *Oberschlick v. Austria* byloje, Nr. 11662/85.

²⁵⁰3.1. Saviraiškos laisvės ir teisės privat gyvenim s santykis.

²⁵¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje *D. J. v. UAB „Ekstra“ žurnalas*, Nr. 3K-3-193/2009.

²⁵²Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje *V. S. v. uždaroji akcinė bendrovė „Dimstis“*, K. G., Nr. 3K-3-260-695/2015.

pasikeitimas rodo, kad teismai atsižvelgia EŽTT sprendimus ir pritaiko juos praktiškai vertindami kiekvieną atvejį, tokiu būdu užtikrindami labiau pagrįstą viešojo asmens teisi gynimą.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad galimos situacijos, kai abu asmenys – tiek informacijos skleidėjas, tiek ir asmuo, apie kurį yra ta informacija, gali būti viešaisiais asmenimis. Taip gali atsitikti ir viešose diskusijose metu, kai viešieji asmenys yra skatinami pasisakyti nagrinėjamiems klausimams ir išreikšti savo nuomonę, be to tokie susidūrimai vyksta vairiuose politiniuose debatuose ir panašiai. Reikia pastebėti, kad viešiesiems asmenims yra keliami didesni reikalavimai. EŽTT, išaiškindamas, kad politikai, kuriems yra nustatomos plačiausios ir griežčiausios kritikos ribos, patys aktyviai dalyvaujantys diskusijose ir pasisakantys aštriai ar žeidžiantieji apie savo kolegas, negali tikėtis visiškai garbės ir orumo gynimo²⁵³. LAT keliose savo nutartyse taip pat yra pažymėjus, kad viešieji asmenys tarpusavyje santykiuose turėtų elgtis pagarbiai ir vadovautis etiketo standartais. Pabrėžtina, kad tai ypač yra taikytina politikams, jiems keliami didesni elgesio reikalavimai. Dar vienas LAT pastebėjimas, kad tokiose situacijose viešiesiems asmenims nėra garantuojama tokia pati įpažinti pažeistą teisių gynimą kaip tais atvejais, kai santykis yra su žiniasklaida ar privačiais asmenimis²⁵⁴.

Nors darbe nėra nagrinėjami specifiniai fizinio asmens teisių gynimo būdai, kalbant apie viešojo asmens garbės ir orumo pažeidimus, yra išskirtini keli ypatumai. Pagal CK 2.24 straipsnio 1 dalį, kai yra pažeidžiama garbė ir orumas, asmuo gali reikalauti teismo tvarka paneigti paskleistus duomenis ir atlyginti jam padarytą turtinį ir neturtinį žalą. Viešojo asmens teisių pažeidimo atveju yra pripažįstama, kad pagrindinis pažeistą teisių gynimo būdas yra tikrovės neatitinkančių žinių paneigimas, o neturtinės žalos atlyginimas negali užimti dominuojančio vaidmens. Todėl svarbiausia yra paneigti paskleistas žinias, o ne kuo didesne suma vertinti neturtinį žalą²⁵⁵. Toks aiškinimas yra kildinamas iš EŽTT sprendimų, kuriuose pripažinta, kad vien pažeidimo nustatymo užtenka atlyginti neturtinį žalą²⁵⁶. Tokia pozicija yra grindžiama tuo, kad viešas asmuo, būdamas žinomas

²⁵³ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1991 m. gegužės 23 d. sprendimas *Oberschlick v. Austria* byloje, Nr. 11662/85.

²⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje *J. P. ir Ž. P. v. A. M.*, Nr. 3K-3-97/2011 ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje *E. S. v. K. S. P.*, Nr. 3K-3-1-219/2015.

²⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2000 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje *V. Ž. v. UAB „Lietuvos rytas“*, Nr. 3K-7-130/2000; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje *V. L. v. UAB „kininko patarėjas“*. Nr. 3K-3-42/2005 ir kt.

²⁵⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1991 m. gegužės 23 d. sprendimas *Oberschlick v. Austria* byloje, Nr. 11662/85; Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1994 m. rugsėjo 23 d. sprendimas *Jersild v. Denmark* byloje, Nr. 15890/89 ir kt.

visuomenei, gali geriau apsiginti savo teises nei privatus – panaudodamas savo žinomumą, jis pats gali paneigti apie save paskleistas žinias, išdėstyti savo poziciją dėl vykusių situacijų. Užsienio literatūroje taip pat yra pabrėžiama, kad kuo žinomesnis yra asmuo, tuo daugiau dėmesio jis sulauks tada, kai pats paskelbs paneigimą dėl apie jį pasklidusios informacijos ar kaltinimų. Todėl nėra taip svarbu, kokia informacija paskelbta ar kokio sunkumo kaltinimai, žinomi asmenys gali lengvai gauti pirmus laikraščio puslapius savo pranešimui paskelbti²⁵⁷. Reikia sutikti su tokia pozicija, nes būdamas žinomas, viešas asmuo gali gana paprastai atkreipti dėmesį ir pasisakyti, kad save apginti ir pats paneigti apie jį paskleistą informaciją bei paaiškinti kitas svarbias aplinkybes. Tai ypač aktualu, atsižvelgiant tai, kad pagal mūsų teismų praktiką, tikrovės neatitinkančios žinios turi būti paneigiamos tokiu pačiu būdu ir forma, kokia buvo paskleistos²⁵⁸. Jei informacija buvo paskleista, pavyzdžiui, per mažesnio tiražo leidinį arba nelabai populiarų televizijos laidą, paneigimas gali nepasiekti plačios visuomenės dalies. Tačiau pati neigiamo pobūdžio informacija jau gali būti pasiekusi į kitais informacijos sklaidos būdais. Tokiu būdu gali būti suformuojamas neigiamas visuomenės požiūris viešajam asmeniui ir tai gali pakenkti jo veiklai. Dar žalingesnis poveikis gali būti tada, kai informaciją paskelbia kitas viešasis asmuo, kuris taip pat daro tai, visuomenės nuomonei. Kaip pažymi LAT, neigiama nuomonė gali susidaryti ne tik apie viešąjį asmenį, bet ir apie jo vadovaujamą organizaciją²⁵⁹. Todėl, jei pagrindinis viešojo asmens pažeistos teisės gynimo būdas yra pripažįstamas tikrovės neatitinkančios informacijos paneigimas, turėtų būti užtikrinama, kad jis pasiektų kaip manoma daugiau žmonių, nes tik tokiu būdu viešasis asmuo gali būti reabilituojamas visuomenės akyse. Reikia tik teigiamai vertinti naują LAT praktiką, kurioje vertinama viešojo asmens galimybė pasinaudoti savo žinomumu paskleistai neigiamai informacijai paneigti. Teismas, atsižvelgęs tai, kad viešasis asmuo yra pasitraukęs iš aktyvios veiklos, nurodė, kad jo teisės turi būti labiau gintinos, nes jis nebeturi tokių plačių galimybių apsiginti pats²⁶⁰.

Apibendrinant galima pasakyti, kad Lietuvos teismai pradėjo formuoti praktiką, kuri vis labiau atitinka EŽTT suformuluotas taisykles. Pagrindiniai kriterijai, kuriuos teismas turi vertinti, spręsdamas viešojo asmens garbės ir orumo bylas, yra: asmens

²⁵⁷ROTHFELD, Ch. *The Surprising Case Against Punitive Damages in Libel Suits Against Public Figures* [interaktyvus]. Yale Law & Policy Review, Volume 19, Issue 1, 2000 [žiūrėta 2016-03-01], p. 176-177. Prieiga per internetą: <http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1412&context=yldr>.

²⁵⁸Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje J. P. ir Ž. P. v. A. M., Nr. 3K-3-97/2011.

²⁵⁹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje E. S. v. K. S. P., Nr. 3K-3-1-219/2015.

²⁶⁰Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje V. S. v. uždaroji akcinė bendrovė „Dimstis“, K. G., Nr. 3K-3-260-695/2015.

viešumo lygis, visuomenės interesu pagrįsta diskusija, informaciją paskleidusio asmens tikslas ir elgesys. Tik vertinus šiuos aspektus, galima tinkamai nustatyti, kokios yra leidžiamos viešojo asmens kritikos ribos ir ar konkrečiu atveju jos nebuvo peržengtos. Taip bus užtikrinama didesnė viešųjų asmenų garbės ir orumo apsauga. Priešingu atveju, kaip pastebi A. Šindeikis, gali susidaryti situacija, kai aukštas pareigas eitį asmenys, kurie susitaiko su nepagrįsta kritika ar garbės ir orumo žeminimu²⁶¹. Todėl teisingas teismo vertinimas ir priimamas sprendimas pagrįstumas tam tikra prasme prisidėtų prie to, kad aukštas pareigas eitį ir visuomeninės veiklos imtį si asmenys, kurie pasižymi aukštu savo garbės ir orumo vertinimu.

²⁶¹ŠINDEIKIS, A. Saviraiškos laisvė v. garbė ir orumas: ar konstitucinga Lietuvos teismo praktika? *Jurisprudencija*, 2010, 2 (120), p. 137.

IŠVADOS

1. Tiksliai apibrėžti ir pateikti konkrečius kriterijus, kas yra viešasis asmuo yra labai sudėtinga. Tačiau galiojantis teisinis reglamentavimas ir teismų praktika leidžia išskirti kriterijus, kuriais remiantis, kiekvienu konkrečiu atveju galima vertinti, ar fizinis asmuo yra laikytinas viešuoju.

1.1. Pirmasis kriterijus yra asmens einamos pareigos valstybėje ir – viešaisiais asmenimis yra laikytini politikai, valstybės pareigūnai ir tarnautojai, teisėjai.

1.2. Antrasis kriterijus yra vertinamojo pobūdžio – tai asmens vykdoma veikla bei padėtis visuomenėje.

1.3. Trečiasis – žinomumo kriterijus, kuris leidžia viešaisiais asmenimis pripažinti visuomenei gerai žinomus asmenis. Tai nulemia, kad vertinant, ar asmuo pripažintinas viešuoju, reikia vadovautis plačiuoju aiškinimu.

2. Siekiant tinkamai vertinti viešojo asmens specifinį fizinio asmens teisių ribas, neužtenka nustatyti, ar konkrečiu atveju asmuo yra viešasis – būtina vertinti, koks tokio asmens viešumo lygis, kuris priklauso nuo asmens tokos visuomenėje – kuo didesnį viešojo asmens taktą, tuo didesnis yra visuomenės susidomėjimas juo.

3. Teismų praktikoje yra pripažįstama, kad viešųjų asmenų specifinį fizinio asmens teisių ribos yra kitokios nei privatinų asmenų, tačiau negalima teigti, kad viešieji asmenys išvis neturi tokių teisių ar jos yra paneigiamos.

4. Lyginant darbe nagrinėtą specifinių teisių ribas, privataus ir viešojo asmens atveju jos skiriasi.

4.1. Viešojo asmens teisės privatyje gyvenime ir jo neliejamum bei teisėtumu, kaip privataus gyvenimo dalis, yra daug siauresnės nei privataus asmens. Tačiau ir viešieji, ir privatinis asmenys turi diskrecijos laisvę pasirinkti, ar jie nori skelbti savo privataus gyvenimo informaciją ir kokią informaciją skelbti. Taip pat, tam tikrą privataus gyvenimo sritį (pavyzdžiui, intymaus gyvenimo) neliejamumas turi būti užtikrinamas nepriklausomai nuo socialinio statuso.

4.2. Viešojo asmens kritikos ribos yra daug platesnės nei privataus asmens. Tai nulemia, kad privataus asmens atveju tam tikros informacijos paskleidimas reikšmingas asmens garbei ir orumo pažeidimas, o viešasis asmuo turi tokias situacijas toleruoti. Viešojo asmens statusas nulemia ir kitokį pažeistos garbei ir orumo gynybos būdą – prioritetą yra teikiamas paskleistos informacijos paneigimui.

5. Paprastai viešųjų asmenų specifines teises pažeidžia visuomenės informavimo priemonės, siekiamos suteikti informaciją visuomenei. Tai reiškia, kad būtina nustatyti tinkamą šių teisių ir saviraiškos laisvės pusiausvyrą. Tam būtina vertinti tokias

aplinkybes: 1) visuomenės intereso žinoti pagrindus; 2) viešosios diskusijos visuomenei svarbiais klausimais egzistavimas; 3) informacijos sklaidymo elgesys ir tikslai.

ŠALTINI S RAŠAS

Teis s norminiai aktai

1. Europos žmogaus teisi ir pagrindini laisvi apsaugos konvencija. *Valstyb s žinios*, 1995, Nr. 40-987.
2. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstyb s žinios*, 1992, Nr. 33-1014.
3. Tarptautinis pilietini ir politini teisi paktas. *Valstyb s žinios*, 2002, Nr. 77-3288.
4. Visuotin žmogaus teisi deklaracija. *Valstyb s žinios*, 2006, Nr. 68-2497.
5. Lietuvos Respublikos administracini teis s pažeidim kodeksas. *Valstyb s žinios*, 1985, Nr. 1-1.
6. Lietuvos Respublikos asmens duomen teisin s apsaugos statymas. *Valstyb s žinios*, 1996, Nr. 63-1479.
7. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstyb s žinios*, 2000, Nr. 89-2741.
8. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. *Valstyb s žinios*, 2002, Nr. 46-0.
9. Lietuvos Respublikos biomedicinini tyrim etikos statymas. *Valstyb s žinios*, 2000, Nr. 44-1247.
10. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstyb s žinios*, 2002, Nr. 36-1340.
11. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstyb s žinios*, 2000, Nr. 74-2262.
12. Lietuvos Respublikos pacient teisi ir žalos sveikatai atlyginimo statymas. *Valstyb s žinios*, 1996, Nr. 102-2317.
13. Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos prieži ros statymas. *Valstyb s žinios*, 1995, Nr. 53-1290.
14. Lietuvos Respublikos reklamos statymas. *Valstyb s žinios*, 2000, Nr. 63-1937.
15. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos statymas. *Valstyb s žinios*, 1994, Nr. 63-1231.
16. Lietuvos Respublikos visuomen s informavimo statymas. *Valstyb s žinios*, 1996, Nr. 71-1706.
17. Lietuvos Respublikos visuomen s informavimo statymo pakeitimo statymas. *Valstyb s žinios*, 2006, Nr. 82-3254.
18. Lietuvos žurnalist ir leid j etikos kodeksas. Vilnius: Lietuvos žurnalist s junga, 2005.

Elektroniniai dokumentai

1. 1970 m. sausio 23 d. Europos Tarybos Parlamentinis Asambljos rezoliucija Nr. 428/1970 „Dėl masinės informacijos priemonių žmogaus teisių“ [interaktyvus; žiūrėti 2016-02-15]. Prieiga per internetą : <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=15842&lang=en>.
2. 1998 m. birželio 23 d. Europos Tarybos Parlamentinis Asambljos rezoliucija Nr. 1165 (1998) 1. Teisės privatum [interaktyvus; žiūrėti 2016-02-15]. Prieiga per internetą : <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16641&lang=en>.
3. 2000 m. vasario 24 d. Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacija Nr. R (2000) 6 dėl viešųjų asmenų statuso Europoje [interaktyvus; žiūrėti 2016-02-15]. Prieiga per internetą : <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=340693&Site=CM>.

Specialioji literatūra

Spausdinti monografijos ir knygos

1. BAZYLEVAS, I., *et al.* Žmogaus teisės Lietuvoje: padėties vertinimas/ Lietuvos Respublikos Seimo ir Jungtinio Tautų vystymo programos. Žmogaus teisių veiksmų plano projektas. Vilnius: P. Kalibato I “Petro ofsetas”, 2002.
2. EKANA VI IUS, . *Specifinės fiziniai asmenų civilinės teisės ir jų gyvendinimas*. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų. Mokslo studija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013.
3. JO IEN , D.; ILINSKAS, K. *Žmogaus teisių apsaugos problemos tarptautinėje ir Lietuvos Respublikos teisėje*. Vilnius: Teisės projektų ir tyrimų centras, 2005.
4. KVIETKAUSKAS, V., *et al.* *Tarptautiniai žodžių žodynas*. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985.
5. MEŠKAUSKAITĖ, L. *Teisės privatų gyvenimą*. Vilnius: Valstybinis monografinis registrų centras, 2015.
6. MEŠKAUSKAITĖ, L. *Žiniasklaidos teisės*. Vilnius: Teisės informacijos centras, 2004.
7. MIKELIŪNAS, V., *et al.* *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2004.

Straipsniai periodiniuose ir vienkartinuose leidiniuose

1. EKANA VI IUS, . Viešojo fizinio asmens sampratos problematika. Iš *Privatinis teisės doktrina ir praktika*. Moksliniai straipsniai rinkinys Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.
2. LANKAUSKAS, M. Balansavimas tarp teisės privatum ir saviraiškos laisvės Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje. *Teisės problemos*, 2007, Nr. 2(56).
3. MEŠKAUSKAITĖ, L. Žiniasklaidos pažeistų asmens teisių gynimo būdai. *Teisės problemos*, 2005, t. 64 (56).
4. ŠINDEIKIS, A. Saviraiškos laisvės v. garbės ir orumas: ar konstitucinga Lietuvos teismų praktika? *Jurisprudencija*, 2010, 2 (120).
5. TAMINSKAS, A.; MESONIS, G. Žmogaus orumas: konstitucinės refleksijos. *Jurisprudencija*, 2014, 21 (4).
6. ŽIOBIENIS, E. Aktualios konstitucinės teisės privatų gyvenimų apsaugos problemos. *Jurisprudencija*, 2005, t. 64 (56).

Elektroniniai dokumentai

1. LANKAUSKAS, M., MULEVIČIUS, M., ZAKSAITIS, S. *Teisės privatumas, minties, sąžinės, religijos laisvės ir saviraiškų užtikrinimo problemos* [interaktyvus]. Mokslo studija. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2013 [žiūrėta 2016-02-25]. Prieiga per internetą : <http://www.teise.org/data/Teises_i_privatuma_uztikrinimo_problemos.pdf>.
2. ADAMS, K. M. *(Re)defining Public Officials and Public Figures: A Washington State Primer* [interaktyvus]. Seattle University Law Review. Seattle University School of Law, vol 23: 1155-2000, s.a. [žiūrėta 2016-02-25]. Prieiga per internetą : <<http://www.webcitation.org/6IUE3QFkO>>.
3. DOHERTY, M. G. *Politicians as a species of „Public Figure“ and the right to privacy* [interaktyvus]. Humanitas Journal of European Studies, Nr. I/2007, 2007 [žiūrėta 2016-02-25]. Prieiga per internetą : <<http://www.sbc.org.pl/Content/11963/doherty.pdf>>.
4. EMERSON, Th. I. *The Right of Privacy and Freedom of the Press* [interaktyvus]. Yale Law School Legal Scholarship Repository, 1979 [žiūrėta 2016-02-29]. Prieiga per internetą : <http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3789&context=ess_papers>.

5. ENDERS, Ch. *The Right to have Rights: The concept of human dignity in German Basic Law* [interaktyvus]. s.l. 2010 [ži r ta 2016-02-29]. Prieiga per internet : <<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:2nu9rPDOD3sJ:revistas.unisinos.br/index.php/RECHTD/article/view/4770/2023+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>>.
6. GURNEY, D. S. *Celebrities and the First Amendment: Broader Protection Against the Unauthorized Publication of Photographs* [interaktyvus]. Indiana Law Journal, Maurer School of Law: Indiana University, volume 61, Issue 4, 1986 [ži r ta 2016-02-29]. Prieiga per internet : <<http://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2163&context=ilj>>.
7. KILKELLY, U. *A guide to the implementation of Article 8 of the European Convention on Human Rights* [interaktyvus]. Human rights handbooks, No 1, 2001 [ži r ta 2016-02-27]. Prieiga per internet : <[http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRHAND/DG2-EN-HRHAND-01\(2003\).pdf](http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRHAND/DG2-EN-HRHAND-01(2003).pdf)>.
8. MACOVEI, M. *A guide to the implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights* [interaktyvus]. Human rights handbook, No 2, 2004 [ži r ta 2016-03-07]. Prieiga per internet : <[http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRHAND/DG2-EN-HRHAND-02\(2004\).pdf](http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRHAND/DG2-EN-HRHAND-02(2004).pdf)>.
9. NEWELL, B. C. *Public Places, Private Lives: Balancing Privacu and Freedom of Expression in the United Kingdom* [interaktyvus]. Proceedings of the 77th ASIS&T Annual Meeting, vol. 51, 2014 [ži r ta 2016-02-29]. Prieiga per internet : <<https://www.asis.org/asist2014/proceedings/submissions/papers/60paper.pdf>>.
10. ROSEN, M. L. *Media Lament – The Rise and Fall of Involunatary Public Figures* [interaktyvus]. St. John’s Law Review. Issue 3, volume 54, Spring 1980 [ži r ta 2016-02-25]. Prieiga per internet : [http: <http://scholarship.law.stjohns.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2399&context=lawreview](http://scholarship.law.stjohns.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2399&context=lawreview)>.
11. ROTHFELD, Ch. *The Suprising Case Against Punitive Damages in Libel Suits Against Public Figures* [interaktyvus]. Yale Law & Policy Review, Volume 19, Issue 1, 2010 [ži r ta 2016-03-01]. Prieiga per internet :

<http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1412&context=ylpr>>.

12. WARREN, S. D.; BRANDEIS, L. *Right to Privacy* [interaktyvus]. Harvard Law Review, 1890 [ži r ta 2016-02-21]. Prieiga per internet : http://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_war_r2.html>.

Praktin medžiaga

Europos Žmogaus Teisi Teismo sprendimai

1. Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1979 m. birželio 13 d. sprendimas *Marckx v. Belgium* byloje, Nr. 6833/74.
2. Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1986 m. liepos 9 d. sprendimas *Lingens v. Austria* byloje, Nr. 9815/82.
3. Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1991 m. geguž s 23 d. sprendimas *Oberschlick v. Austria* byloje, Nr. 11662/85.
4. Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1992 m. gruodžio 16 d. sprendimas *Niemetz v. Germany* byloje, Nr. 13710/88.
5. Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1993 m. spalio 24 d. sprendimas *Guillot v. France* byloje, Nr. 22500/93.
6. Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1993 m. kovo 25 d. sprendimas *Costello-Roberts v. the United Kingdom* byloje, Nr. 13134/87.
7. Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1994 m. rugs jo 23 d. sprendimas *Jersild v. Denmark* byloje, Nr. 15890/89.
8. Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1999 m. sausio 21 d. sprendimas *Fressoz and Roire v. France* byloje, Nr. 29183/95.
9. Europos Žmogaus Teisi Teismas. 1999 m. sausio 21 d. sprendimas *Janowski v. Poland* byloje, Nr. 25716/94.
10. Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2000 m. birželio 27 d. sprendimas *Constantinescu v. Romania* byloje, Nr. 28871/95.
11. Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2000 m. sausio 11 d. sprendimas *News Verlags GmbH & Co. KG v. Austria* byloje, Nr. 31457/96.
12. Europos Žmogaus Teisi Teismas. 2001 m. balandžio 4 d. sprendimas *Tammer v. Estonia* byloje, Nr. 41205/98.

13. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2002 m. vasario 21 d. sprendimas *Schüssel v. Austria* byloje, Nr. 42209/98.
14. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2003 m. sausio 28 d. sprendimas *Peck v. the United Kingdom* byloje, Nr. 44647/98.
15. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2003 m. gegužės 6 d. sprendimas *Perna v. Italy* byloje, Nr. 48898/99.
16. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2004 m. birželio 29 d. sprendimas *Chauvy and Others v. France* byloje, Nr. 64915/01
17. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2004 m. gegužės 18 d. sprendimas *Editions Plon. V. France* byloje, Nr. 58148/00.
18. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2004 m. rugsėjo 24 d. sprendimas *Von Hannover v. Germany* byloje, Nr. 59320/00.
19. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2007 m. kovo 1 d. sprendimas *Tonsberg Blad and Haukom v. Norway* byloje, Nr. 510/04.
20. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2007 m. balandžio 24 d. sprendimas *Lombardo and Others v. Malta* pareiškimo Nr. 7333/06.
21. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2007 m. birželio 14 d. sprendimas *Hachette Filipacchi Associates v. France* byloje, Nr. 71111/01.
22. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2007 m. gruodžio 10 d. sprendimas *Stoll v. Switzerland* byloje, Nr. 69698/01.
23. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2007 m. sausio 9 d. sprendimas *Kwiecen v. Austria* byloje, Nr. 51744/99.
24. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2007 m. spalio 22 d. sprendimas *Lindon, Otchakovsky – Laurens and July v. France* byloje, Nr. 21279/02 ir Nr. 36448/02.
25. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2009 m. vasario 24 d. sprendimas *Toma v. Romania* byloje, Nr. 42716/02
26. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2009 m. liepos 23 d. sprendimas *Affaire Hachette Filipacchi Associates („ICI PARIS“) v. France* byloje, Nr. 12268/03.
27. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2009 m. liepos 23 d. sprendimas *Hachette Filipacchi Associates („ICI PARIS“) v. France* byloje, Nr. 12268/03.
28. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2009 m. sausio 15 d. sprendimas *Reklos and Davourlis v. Greece* byloje, Nr. 1234/05.
29. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Eerikäinen and others v. Finland* byloje, Nr. 3514/02.

30. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2010 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje *Flinkkilä and Others v. Finland* pareiškimo Nr. 25576/04.
31. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2010 m. birželio 10 d. sprendimas *Sapan v. Turkey* byloje, Nr. 44102/04.
32. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2011 m. gruodžio 20 d. sprendimas *A. H. Khan v. the United Kingdom* byloje, Nr. 6222/10.
33. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2012 m. spalio 9 d. sprendimas *Alkaya v. Turkey* byloje, Nr. 42811/06.
34. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2012 m. vasario 7 d. sprendimas *Axel Springer AG v. Germany* byloje, Nr. 39954/08.
35. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2012 m. vasario 7 d. sprendimas *Von Hannover v. Germany (No. 2)* byloje, Nr. 40660/08 ir 60641/08.
36. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2013 m. vasario 12 d. sprendimas *Bugan v. Romania* byloje, Nr. 13824/06.
37. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2014 m. balandžio 16 d. sprendimas *Lillo – Stanberg and Saether v. Norway* byloje, Nr. 13258/09.
38. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2015 m. lapkričio 10 d. sprendimas *Couderc and Hachette Filipacchi Associes v. France* byloje Nr. 40454/07.
39. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2016 m. vasario 25 d. sprendimas *Societe de Conception de Presse et d'Edition v. France* byloje Nr. 4683/11.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1991 m. sausio 31 d. nutarimo „Dėl vardų ir pavardžių rašymo Lietuvos Respublikos piliečių pase“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 90-2662.
2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos statymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 1981 straipsnio 1 ir 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 39-1150.
3. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo statymo 8 straipsnio ir 14 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 104-4675.

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1998 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. 1 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7, 71 straipsnių ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo statymo taikymo teismų praktikoje nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas“. *Teismų praktika*, 1998, Nr. 9.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 d. Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant ieškinio senatą reglamentuojančių statymų normas, apibendrinimo apžvalga Nr. A2-18. *Teismų praktika*, 2002, Nr. 18.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 21 d. apžvalga „Saviraiškos laisvės apribojimai ginant garbės ir orumą baudžiamosiose bylose (III)“ Nr. M-3. *Teismų praktika*, 2008, Nr. 29.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2000 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje S. M. v. UAB „Lietuvos žinios“, Nr. 3K-3-1343/2000.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2000 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje V. Ž. v. UAB „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-7-130/2000.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje S. . v. Tauragės rajono meras, uždaroji akcinė bendrovė „Tauragės kurjeris“, Nr. 3K-3-529/2001.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje V. R. v. M. K. L., UAB „Ukmergės spaustuvė“, Nr. 3K-3-828/2001.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. rugsėjo 5 d. nutartis civilinėje byloje K. D. v. B. M., Nr. 3K-3-747/2001.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje L. K. v. V. Žutauto leidybinė monografija „Kriminalistika“, Nr. 3K-3-988/2001.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2002 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje H. G. v. uždaroji akcinė bendrovė „Tele 3“, Nr. 3K-3-660/2002.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2002 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje B. J. v. UAB „Valstieji laikraštis“, Nr. 3K-3-1373/2002.

12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2002 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje R. . v. UAB „Žeimenos krantai“, Nr. 3K-3-973/2002.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2002 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje L. K. v. R. Š., A. K., UAB „Jovita“, UAB „Abigus“, Nr. 3K-7-437/2002.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje A. S. v. uždaroji akcinė bendrovė „Rinkos aikštė“, Nr. 3K-3-687/2003.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje O. R. v. UAB „Lietuvos žinios“, Nr. 3K-3-41/2003.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje M. S. v. UAB „I.“, Nr. 3K-3-91/2003.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje T. G. v. R. Š., UAB „Broli Tomk leidyba“, Nr. 3K-3-294/2003.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje J. B. v. Viešoji staiga „Humana people to Baltic“, Nr. 3K-3-289/2004.
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje V. V. v. I. D., Nr. 3K-3-56/2004.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje J. G. v. UAB „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-3-87/2004.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje J. A. v. uždaroji akcinė bendrovė „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-3-91/2004.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje V. P. v. UAB „Respublikos leidiniai“, Nr. 3K-3-537/2005.
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje V. L. v. UAB „Kininko patarjas“, Nr. 3K-3-42/2005.

24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje A. . v. L. Š., O. A., Nr. 3K-3-264/2006.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje N. K. v. UAB „TV grupė“, UAB „Laisvas ir nepriklausomas kanalas“, Nr. 3K-3-569/2006.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje L. P. v. A. M. P., Nr. 3K-3-65/2006.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje A. Š. v. L. J., E. J., Nr. 3K-3-507/2006.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje A. S., M. V. ir V. J. v. A. J., S. K., J. K., S. D., E. V., V. K., B. J., P. P., E. K., V. J., P. J., E. V., J. K., A. M., V. S., R. R., K. J., V. A. M., S. N., V. B., J. J., J. S., J. G., J. J., V. Ž., K. B., V. J., Nr. 3K-3-142/2006.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje A. K. v. UAB „Joneda“, Nr. 3K-3-113/2007.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje A. B. v. uždaroji akcinė bendrovė „Šiauli naujienos“, Nr. 3K-3-488/2007.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Verslo žinios“, R. B., V. N. v. R. Š., A. K., UAB „Naujasis aitvaras“, Nr. 3K-3-165/2008.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje A. G. v. Lietuvos Respublika ir Klaipėdos rajono policijos komisariatas, Nr. 3K-3-183/2008.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. rugpjūčio 14 d. nutartis civilinėje byloje Z. O. ir A. O. v. UAB „Didelis pliusas“, Nr. 3K-3-390/2008.
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. rugpjūčio 14 d. nutartis civilinėje byloje Ž. Ž. v. UAB „Ekstra žinios“, UAB „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-3-393/2008.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje L. L. ir A. L. v. uždaroji akcinė bendrovė „Roventa“, Nr. 3K-3-394/2008.

36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje S. Š. ir V. Š. v. UAB „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-7-2/2008.
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje D. J. v. UAB „Ekstra“ žurnalas, Nr. 3K-3-193/2009.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje R. M. v. UAB „REJSPA“, Lietuvos lenks junga, Nr. 3K-3-51/2009.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje D. M. ir L. M. v. UAB „Ekstra žinios“, Nr. 3K-3-26/2009.
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje D. B. v. Klaipėdos Hermano Zudermano gimnazija, Nr. 3K-3-262/2011.
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje V. L. v. L. P., P. P., V. P., Nr. 3K-3-106/2011.
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje J. P. ir Ž. P. v. A. M., Nr. 3K-3-97/2011.
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. rugpjūčio 8 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Šilo bit“ ir A. D. v. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir uždaroji akcinė bendrovė „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-3-340/2011.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje Z. V. L. v. Vš „Versmės leidykla“, A. R., Nr. 3K-3-347/2011.
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje R. C. ir A. C. v. uždaroji akcinė bendrovė „Tele 3“, uždaroji akcinė bendrovė „TV PRO media“, Nr. 3K-3-481/2012.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje G. S. v. akcinė bendrovė „Utenos trikotažas“, Nr. 3K-3-22/2012.
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje V. S. v. uždaroji akcinė bendrovė „Dimstis“, K. G., Nr. 3K-3-260-695/2015.

48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje E. S. v. K. S. P., Nr. 3K-3-1-219/2015.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartys

1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija. 2011 m. balandžio 28 d. nutartis administracinėje byloje UAB „Šiaulių naujienos“ v. Žurnalistikos inspektorius, Nr. A-62-787-11.
2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija. 2011 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Petro Stungurio individuali moneta „Uola“ v. Žurnalistikos inspektoriatas, Nr. A-502-2353-11.
3. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija. 2012 m. gegužės 7 d. nutartis administracinėje byloje uždaroji akcinė bendrovė „Tele-3“ v. Žurnalistikos inspektorius, Nr. A-146-1198-12.

Lietuvos apeliacinio teismo praktika

1. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje uždaroji akcinė bendrovė „Lietuvos rytas“, G. V. v. uždaroji akcinė bendrovė „Respublika“, A. R. S., Nr. 2A-345/2005.

Užsienio valstybių teismų praktika

Jungtinės Amerikos valstijos

1. New York Times Co. v. Sullivan, 376 U.S. 254 (1964).
2. Rosenblatt v. Baer, 383 U.S. 75 (1966).
3. Time, Inc. v. Firestone, 424 U.S. 448, 475 n.3 (1976).
4. Waldbaum v. Fairchild Publications, Inc., 627 F.2d 1287, 1292 (D.C. Cir. 1980).

Didžioji Britanija

1. Michael Douglas; Catherine Zeta-Jones; Northern & Shell Plc vs. Hello limited, Hola S.A.; Eduardo Sanchez Junco, bylos Nr. A3/2004/0147, A32004/0148 & A3/2004/0330 PTA. [interaktyvus; žiūrėta 2016-03-01]. Prieiga per internetą : <<http://www.5rb.com/wp-content/uploads/2013/10/Douglas-v-Hello-ChD-11-April-2003.pdf>>.

SANTRAUKA

Specifinės fizinio asmens teisės yra labai svarbios kiekvieno fizinio asmens egzistavimui ir turi būti užtikrinamos visiems fiziniams asmenims vienodai. Vis dėlto, kai kurios iš šių teisės, o tiksliau – teisės į privatumą ir jo neliejamumą, teisė atvaizdinti bei teisė garbinti ir orumą (šios teisės yra nagrinėjamos darbe) – pasižymi tam tikrais ypatumais, kai šias teises gyvendina viešieji asmenys. Svarbu nustatyti, kokie fiziniai asmenys gali būti pripažinti viešaisiais. Viešojo asmens statusas yra vertinimo dalykas, todėl darbe išskiriami kriterijai, kuriais remiantis kiekvienu konkrečiu atveju, galima vertinti, ar asmuo laikytinas viešuoju, ar ne. Atsižvelgiant Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, viešaisiais laikomi ne tik tam tikras pareigas valstybėje einantys asmenys – politikai, valstybės pareigūnai ir tarnautojai, bet ir tie asmenys, kurie yra gerai žinomi visuomenei – sportininkai, menininkai, verslininkai ir t.t. Toks pozicija išplečia aiškinimą, kokie asmenys gali būti laikomi viešaisiais, todėl svarbu nustatyti, ar viešojo asmens statusas visada vienodai paveikia specifines fizinio asmens teises – tai nagrinėjama šiame darbe.

Europos Žmogaus Teisių Teismas savo praktikoje yra suformulavęs aiškinimą, kad viešųjų asmenų privataus gyvenimo ribos yra siauresnės, o kritikos ribos – platesnės nei privačių asmenų. Ši pozicija palaiko ir Lietuvos nacionaliniai teismai. Tai nulemia, kad viešieji asmenys turi būti pasiruošę intervencijai į privatumą ir griežtai kritikai. Tačiau nereiškia, kad viešųjų asmenų specifinės teisės gali būti ribojamos be pagrindo.

Viešieji asmenys yra labai pažeidžiami, nes visuomenės susidomėjimas jais ir jų veikla yra didelis. Tuo naudojasi visuomenės informavimo priemonės, kurios skelbia viešųjų asmenų privataus gyvenimo informaciją, nuotraukas, taip pat, tai yra erdvė ir nuomonei skleisti. Tai reiškia, kad susiduria dvi labai svarbios šiuolaikinėje visuomenėje vertybės – specifinės fizinio asmens teisės ir saviraiškos laisvė, kurios yra viena kitos ribojimo pagrindas. Vienas svarbiausių dalykų yra nustatyti tinkamą šių teisių pusiausvyrą, o intervencija į viešųjų asmenų privatumą ir griežta jų kritika gali būti pateisinama tik tada, kai yra pagrindinis visuomenės interesas žinoti. Šiame darbe yra analizuojama Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Lietuvos nacionalinių teismų praktika, siekiant vertinti, ar teismai visada teisingai nustato, kad buvo pagrindinis viešųjų asmenų privataus gyvenimo neliejamumo ribojimas, o reiškiamą nuomonę neperžengiant toleruotinos kritikos ribą ir ar buvo tinkamai nustatyta pusiausvyra tarp saviraiškos laisvės ir specifinių fizinio asmens teisių.

The recognition of natural person as a public person and peculiarities of public person's implementation of specific civil rights of natural person

SUMMARY

The specific civil rights of natural persons are essential for existence of each natural person and these rights must be guaranteed for all of them. On the other hand, some of the specific civil rights have peculiarities when they are exercised by public person. These rights will be discussed in this paper, specifically, Right to Privacy and Secrecy, Right to an Image and Right to Honour and Dignity. It is important to identify natural persons who might be recognised as public persons. The status of public person is question of evaluation. This paper will describe criteria on which natural person shall be evaluated as a public person on case by case basis. According to The European Court of Human Rights, not only politicians, public officials and public servants might be recognised as public persons. Well known to the public persons, such as athletes, businessman, artists, etc., also might be classified as public person. This position extends the interpretation of natural persons' recognition as a public person. It is essential to assess if the status of public person will always have equal impact on implementation of specific rights of natural person – this question will be analysed in the paper.

The European Court of Human Rights has held that limits of public persons privacy are narrower and the limits of criticism are wider comparing to natural person. This provision is held by national courts of Lithuania as well. In fact, public persons should be prepared for intervention to their private lives and strong criticism. On the other hand, it does not mean that specific rights of natural person when they are exercised by public person could be limited when there is no legal reason.

Public persons are more vulnerable because they are in the center of public's attention. This is exploited by mass media which publishes information about their private lives and uses images of them. Also, mass media is space for sharing opinion. This makes an intersection of two values of modern society – specific civil rights of natural person and freedom of expression. They are legal basis to limit each other. One of the crucial questions is to find proportionate balance of these rights and to assess public's interest as a base for intervention to public persons' private live and strong criticism about them. This paper analyses practice of The European Court of Human Rights and national courts of Lithuania in order to assess decisions of courts - are they always establish that limits of public persons' private live was restricted on legal basis or the expressed

criticism was not too strong and if there was proportionate balance between specific civil rights of natural person and expression of freedom.